

II
RIIGIKOGU PROTOKOLLIDE
LISAD.

—
V ISTUNGJÄRK.

12. juunist 1924. a. — 20. juunini 1924. a.

Lisa nr. 1.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

LAEWAHÜPOTEEGI SEADUS.

I.

Kaub. s. § 433¹. 1. Laewade nimestikku kantud laewu wõib pantida ilma waldamise üle andmata. Niisugune pantimine nimetatakse laewahüpoteegiks.

Kaub. s. § 433². 2. Laewahüpoteegi kohta maksawad wastawalt Balti eraõiguse §§ 1337, 1351, 1412, 1413, 1498 märk., 1569—1580, 1589—1592, 1594—1602 ettenähtud kinniswara hüpoteegi ja käesolewa seaduse eeskirjad.

Kaub. s. § 433³. 3. Laewahüpoteegi alal on tsiwiilseadustes nimetatud kreposti- (awalikkude-, kohtu-) raamatute tähendus laewade nimestikul, mis ette nähtud kaubandusseadustiku § 123, ja krepostiasutuste tähendus asutustel, mis ette nähtud sealsamas § 125.

Kaub. s. § 433⁴. 4. Laewahüpoteegi õiguse tekkimiseks lepingu teel on waja pandi wõtja ja panditawa laewa omaniku — pandi andja — kokkuleppe wäljendust notariaalses laewahüpoteegi aktis ja selle akti laewade nimestikku sissemärkimist.

Kaub. s. § 433⁵. 5. Laewahüpoteegi akti kantakse kaubanduse seaduse § 128¹ ettenähtud laewatunnistuse andmed, laewahüpoteegi abil kindlustataw nõue ja kui see rahaline, nõudesumma, protsentide määr ning kapitaali ja selle protsentide maksmise tähtajad ja muud tingimised poolte äranägemisel.

Kaub. s. § 433⁶. 6. Laewahüpoteegi akti kokkuseadja notaarius lisab sellest aktist ühe notariaalse ära kirja laewatunnistusele, wiimasel sellest ära märkides, teise saadab samal päewal wastawale registreerimise asutusele laewahüpoteegi märkuse laewade nimestikku kandmiseks.

Notaariuste kohuseid kannawad wäljamaal Eesti konsulid ja saadikud.

Kaub. s. § 433⁷. 7. Hüpoteegi artiklite ja märkuste laewade nimestikku sissekandmise kohta maksawad wastawalt not. sead. §§ 302—369 eelmises artiklis ettenähtud iseäralusega.

Kaub. s. § 433⁸. 8. Laewahüpoteegiga koormatud laewa on keelatud eraldi pantida waldamise üleandmisega.

Kaub. s. § 433⁹. 9. Laewaosade pantimine on lubatud käesolewa seaduse eeskirjade alusel.

Kaub. s. § 433¹⁰. 10. Laewahüpoteegi seaduse piirides on teedeministril õigus wastawaid määrusi wälja anda ja korraldusi teha.

II.

Kaub. s. § 127¹. Peale eelmises paragrahwis mainitud teadete kirjutatakse laewade nimestikku veel teated: 1) omandusõiguse üleminekust laewa wõi laewaosa kohta, ühes ülemineku aluse äratähendamisega, 2) laewa wõi laewaosa pantimise üle; 3) muude kinniswara õiguste laewa peale kindlustamise üle; 4) awaldatud nõuete laewa abil kindlustamise ning awaldamata nõuete eelkindlustuse üle (Ts. kp. s. § 1824); 5) sissenõuete laewa peale pööramise üle ja 6) laewaomaniku maksuwõimetuks wõlgnikuks kuulutamise üle.

Kaub. s. § 128¹. Peale sõidupatendi rahwusliku lipu all sõitmiseks annab registreerimise asutus laewaomanikule laewatunnistuse, mis omandusõigust laewa peale tõestab ning millel kõik laewade nimestikku kirjutatud teated sisalduwad; kui laew mitme omaniku päralt on, siis antakse igale ühele neist, sellekohasel palwel, laewatunnistusest erieksemplaar (osatunnistus), wiimasel ära tähendades, kellele tema nimelt antud.

Kaub. s. § 149¹. Laewahüpoteegiga koormatud laewa wõõrandamine isikule, kel puudub õigus Eesti lipu all sõita, ilma pandiwõtja loata ehk hüpoteegiwõla tasumata on keelatud.

Juhtumisel, kui hüpoteegi-krediitor nõus on laewa müüma isikule, kel pole õigust tarwitada Eesti lippu, peab laewamüügi pealkirja kaubanduse seaduse art. 150 ettenähtud korras mahutatama märkus selle üle, et ostja on wõtnud enese peale laewale kinnitatud hüpoteegiwõla wõi muu asiõigusliku kohustuse. Kui aga hüpoteegi-krediitori nõusolek laewa müümiseks wäljamaalasele puudub, siis peab ostja enne laewatunnistusele wastawa pealkirja tegemist notaariusele kogu laewa koormawa wõlasumma ära maksma, mille üle notaarius erimärkuse laewatunnistusele teeb. Raha saadab aga notaarius hüpoteegi-krediitori nimele selle kohtu deposiiti, kelle raioonis asub tähendatud laewa registreerimise asutus.

M ä r k u s. Raha wäljaandmine hüpoteegi-krediitorile wõib sündida ainult wastawa hüpoteegi ehk seaduse järele selle asettäitwa dokumendi ettenäitamisel.

Kaub. s. § 150. Laewade nimestikku kantud merilaewa wõi laewaosa müümisel kirjutatakse laewa wõi laewaosa tunnistusele: millal, kes, kellele ja missuguse hinna eest laew wõi osa laewast wõõrandatud; muudest wõõrandamise tingimistest need, mida pooled tunnistusele kirjutada soowiwad; sellele pealkirjale kirjutawad pooled alla, peale selle kinnitab notaarius wõi tema asettäitja ametnik pealkirja.

Kui laewa wõi laewaosa wõõrandamise pealkiri eri-wõõrandamisakti põhjal tehakse, siis on selle akti sisu kolmandate isikute kohta niiwõrd kohustusetu, kuiwõrd akti sisu laewa- wõi laewaosa tunnistusele kirjutamata jäi.

Laewa wõi laewaosa wõõrandamisest teatab notaarius, wõõranduspealkirjast ära kirja saates, wiibimata registreerimise asutusele, mille alla laew üles wõetud, kus laewade nimestikku laewa wõi laewaosa wõõrandamise üle artikkel kirjutatakse, milles ära tähendatakse: missuguse notaariuse poolt, millal ja mis numbri all pealkiri kinnitatud, kellele ning missuguse hinna eest laew wõi laewaosa wõõrandatud, wiimasel juhtumisel — kui suur wõõrandatud laewaosa.

Akti tegemisel laewa wõi selle osa müügi puhul wäljamaa kodanikule wõi ühingule teeb notaarius wastawa märkuse laewa wõi selle osa tunnistusele ja saadab ta ühes müügiakti ära kirjaga laewa registreerimise asutusele selle laewade nimekirjast mahakustutamiseks, aga laewa omandajale annab tõendawa ära kirja laewa wõi selle osa tunnistusest ühes pealkirjaga, et originaal on saadetud laewa registreerimise asutusele laewa sellekohasest laewade nimekirjast mahakustutamiseks.

Kaub. s. § 151¹. Laewa wäljamaa sadamas wõõrandamisel täidab § 150 ettenähtud notaariuse kohused kohalik Eesti konsul wõi saatkond. Kui laewa wõõrandamine niisuguses sadamas sünnib, kus Eesti konsuli wõi saatkonda pole, kirjutawad lepingute gijad siiski laewa wõi laewaosa tunnistusele seaduslikult kindlaksmääratud pealkirja, ning uus laewaomanik on kohustatud wiibimata — laewa kodumaa wõi niisugusesse wäljamaa sadamasse jõudmisel, kus Eesti konsulaar-esitus olemas — pealkirja notaariusele wõi konsulile ette panema, kes selle kohta eriakti kokku seab, mis laewade nimestiku juurde lisatakse, ning ära kirja pealkirjast ja aktist wastawale registreerimise asu-

tusele saadab. Selle täitmata jätmise eest langeb laewaomanik 100.000 margani raharahwi alla, wastawa registreerimise asutuse määramise järele.

Kaub. s. § 152. Kui Eesti kodanik Eesti piirides wõi wäljamaa sadamas wäljamaa laewa ostab, siis kirjutatakse omandusõigust laewa peale tõestawale dokumendile: ostuaeg, müüja ja ostja nimi, ning ostuhind; sellele pealkirjale kirjutawad lepinguosalised alla, sünnib müümine Eesti piirides — kinnitab pealkirja notaarius, müüdi laew aga wäljamaa sadamas — kinnitab pealkirja konsul wõi saadik. Notaarius wõi konsul ehk saadik saadab ära kirja pealkirjast wastawale registreerimise asutusele. Kes wäljamaa laewa omandanud, on kohustatud ajawiitmatalt omandatud laewa seaduses kindlaksmääratud korras Eesti wabariigi sadama alla üles wõtma.

III.

Ts. kp. s. § 1835¹. Nõuete kindlustamine laewahüpoteegi korras sünnib sellekohase märkuse sissekandmise teel sellesse laewade nimestikku, kus kindlustuseks antaw laew on registreeritud.

Nende märkuste tegemise ja selle tagajärgede suhtes on wastawalt makswad ts. kp. s. §§ 1823—1835 eeskirjad ja kaub. s. § 149¹.

IV.

M ä r k u s § 1845 j u u r d e:

§ 1845 käsitatakse ka siis, kui sissenõue merilaewa peale pöördud.

Ts. kp. s. § 1888¹. Wõlgnikule täitmisteedaande saatmisega ühel ajal teatab kohtupristaw selle üle mereasjanduse peawalitsuse laewade registreerimise ja mõõtmise jaoskonnale, wiimane kannab wiibimata laewade nimestikku märkuse nõude laewa peale pööramise üle ning saadab äratõmbe laewade nimestikust kohtupristawile.

Ts. kp. s. § 1888². Kõik toimingud, mis laewa tasu eest wõi tasuta wõõrandamisse puutuwad, ning pärast laewade nimestikku laewa peale nõude pööramise märkuse kandmist sõlmitud on, tunnistatakse sissenõudja ja ostja suhtes, kes laewa wäljapakkumiselt omandanud, makswusetaks.

Ts. kp. s. § 1888³. Sissenõudja palwel, laewa aresteerida, wõib wõlgnikule täitmise kutse saatmisega ühel ajal, aresteerimisele asuda.

Sõiduwalmis laewa aresteerida ei wõi.

Ts. kp. s. § 1888⁴. Laewa üleskirjutamisel käsitab kohtupristaw, ts. kp. s. § 987 nõuet täites, neid teateid, mis laewatunnistuses, sõidupatendis ja mõõdukirjas sisalduwad; need tunnistused lisab kohtupristaw üleskirjutuse juurde.

Ts. kp. s. 1888⁵. Kui laewa üleskirjutust wõlgnikule täitmise kutse saatmisega ühel ajal toimetatakse, siis on wõlgnikul, kuigi tema üleskirjutuse juures ei olnud, õigus üldisel alusel üleskirjutusel aset leidnud eksimuste wastu kaebtust tõsta.

Ts. kp. s. § 1888⁶. Laewade awalikku müüki toimetatakse igal aastaajal, wälja arwatud pühapäewad ja riigipühad; wäljapakkumise aeg tuleb aga nõnda ära määrata, et müügikuulutuse „Riigi Teatajas“ ilmumise päewast kunni wäljapakkumise päewani vähemalt üks kuu wahet oleks.

Ts. kp. s. § 1888⁷. Kuulutuses laewa awaliku müügi üle peab olema ära tähendatud: 1) laewaomaniku nimi, isanimi ja perekonnanimi; 2) laewa nimi ja märkus selle kohta, et laew nimestikus ülewal, mis mereasjanduse peawalitsuse administratiiv-osakonnas; 3) kohtupristawi nimi ja perekonnanimi, kelle hooleks laewa müümine antakse; 4) lühikene laewa kirjeldus ja asukoht; 5) kas kogu laew müüdakse wõi ainult mõtteline osa laewast ühes mõttelise osa wäärtuse ära tähendamise; 6) kui suure hulga hüpooteegi wõlgadega laew koormatud; 7) laewa hinnatus ja 8) märkus selle kohta, et kõik isikud, kel müüdawa laewa kohta mingisugused õigused olemas, mis müümise wõiwad kõrwaldada, on kohustatud oma õigused enne müügipäewa üles andma, sest et muidu need õigused selle kohta, kes laewa wäljapakkumisel omandanud, kaduma lähewad.

Ts. kp. s. § 1888⁸. Kuulutus laewa awalikult müügi üle pannakse wälja vähemalt üks kuu enne müügipäewa seal kohas, kus müümist toimetatakse, müüdaawal laewal, mereasjanduse peawalitsuse administratiiv-osakonnas ja Tallinna børsel.

Ts. kp. s. §§ 1888⁹. Müügilehele kirjutatakse: laewa nimi, hind, millest wäljapakkumine algab, laewal lasuwad sadamamaksud ja lootsirahad ning laewa müügikulud. Teated sadamamaksude ja lootsirahade kohta nõuab kohtupristaw mereasjanduse peawalitsuse administratiiv-osakonnalt sisse.

Ts. kp. s. § 1888¹⁰. Ts. kp. s. § 1874 korras tehtud otsuse põhjal kirjutab kohus selle otsuse sisule wastawa pealkirja laewatunnistusele ning annab wiimase ühes oma otsuse ära kirjaga, sõidupatendiga ja laewa mõõdukirjaga ostjale wälja. Ostja on kohustatud laewatunnistuse, kohtuotsuse ära kirja, sõidupatendi rahvusliku lipu all sõitmiseks, mõõdukirja ja muud laewa dokumendid mereasjanduse peawalitsuse administratiiv-osakonnale ette panema, laewade nimestikku wastawate märkuste kirjutamiseks; peale selle pannakse kohtuotsuse ära kiri registreerimise asutuse akti, muud laewadokumendid antakse peale selle, kui neile wastawad muudatud kirjutatud, ostjale kätte. Kui laewa wäljapakkumiselt niisugune isik on omandanud, kel rahvusliku lipu tarvitamiseks õigust pole, siis antakse omandajale kohtuotsuse sisule wastaw eritunnistus. Laewatunnistuse, sõidupatendi ja muud laewadokumendid saadab kohus ühes otsuse ära kirjaga wastawale registreerimise asutusele, laewa mahakustutamiseks laewade nimestikust.

Ts. kp. s. § 1888¹¹. Ts. kp. s. § 1197 tähendatud nõue tuleb kohtule aresteerimise koha järele awaldada. Selle nõude puhul jäetakse müük ainult siis seisma, kui kohus otsustab laewade nimestikku nõuete kindlustamise korras märkuse kirjutada.

Ts. kp. s. § 1888¹². Sissenõudjal on õigus paluda mereasjanduse peawalitsuse administratiiv-osakonda, et tema kasuks tehtud kohtuotsus wõlgniku päralt olewa laewa kohta laewade nimestikku saaks kantud. Kohtuotsuse laewade nimestikku kandmisega ühel ajal kirjutatakse kohtuotsus ka laewatunnistusele. Kui kohtuotsuse laewade nimestikku kirjutamise ajal laew reisil wiibib, siis on mereasjanduse peawalitsuse administratiiv-osakond kohustatud selle järele walwama, et kohtuotsus laewatunnistusele kirjutataks.

V.

Ts. kp. s. § 1892¹. Ts. kp. s. §§ 1889 kunni 1892 ettenähtud kord on wastawalt maksew laewade ehk nende osade müügist saadud summade jagamise juures.

Ts. kp. s. § 1892². Ts. kp. s. § 1890 pp. 1—5 asemel maksab järgmine eesõigustatud nõuete nimekirj:

1. Kulud, mis tehtud wõlausaldajate ühistes huwides laewa alalhoidmiseks wõi et laewa müüki ja selle hinna jaotamist

ära hoida; tonnaashi-, tuletorni- wõi sadamamaksud ja teised sama liiki taksid ning awalikud maksud; lootsi-, hoiu- ja walwamise tasud laewa wiimasesse sadamasse jõudmise päewast.

2. Kapteni, meeskonna wõi teiste laewa teenistuses olewate isikute palkamise lepingust järgnewad wõlad.

3. Päästmise ja abiandmise eest wõlgnewad tasud ja üldhawariis laewa peale langewad maksud.

4. Laewateenistuses olewa isiku, omaniku wea läbi tekkinud kahjutasud kokkupõrkamise wõi mõne muu laewasõidu õnnetuse, reisijate ja meeskonna kehaliste wigastuste, laadungi kaotamise wõi hawarii ning sadamate, dokkide, wesi- teede kunsttöödele tehtud wigastuste eest.

5. Wõlad, mis tekiwad kapteni poolt ta seaduslikkude wolituste põhjal wäljaspool laewa registreerimise sadamat tehtud lepingutest wõi täidetud operatsioonidest laewa alalhoidmise ja reisi jätkamise reaalseteks wajausteks, wahet tegemata, kas kapten samal ajal on wõi mitte laewaomanik ja kas wõlg on tema wõi warustajate, parandajate, rendileandja wõi teiste lepinglaste oma.

6. Konnosamentidest järgnewad wõlad.

Ts. kp. s. § 1892³. Laewahüpoteegid on järjekorras kohe eelmise artikli pp. 1—4 tähendatud wõlgade järel.

Eesõigustatud wõlad, mis eelmise artikli 5. ja 6. punktis ette nähtud, asuwad järjekorda laewahüpoteegi ees, kui nad on tekkinud enne hüpoteegi sissekirjutamist laewade nimestikku ja kui wiimases wastaw eesõiguse märkus oli tehtud kolme kuu jooksul wõla tasumisest.

VI.

Ts. kp. s. § 2073¹. Ts. kp. s. §§ 2072 kunni 2073 ettenähtud kord on wastawalt maksew laewade nimestikku kantud laewade wõõrandamise juures.

VII.

Ts. kp. s. § 2086¹. Ts. kp. s. §§ 2081 kunni 2086 ettenähtud kord on wastawalt maksew laewahüpoteekide kustutamise juures.

VIII.

Märkus n. s. § 1711 juurde.

Laewade nimestikku kantud laewadega seotud nõudeõiguslikkude kohus-

tuste kriminaalse rikkumise puhul on laewadel kinniswara tähendus ning wastawalt makswad n. s. §§ 1699—1711.

Lisa nr. 2.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

laewahüpoteegi seadusele.

Eelnõu materjaalina on käsitatud peajasjalikult wannutatud adwokaadi J. Tannebaum'i poolt wäljatöötatud „merilae- wade pantimise seaduseelnõu“, mis peale materjaal-õiguslikkude normide ka protsessuaalseid sisaldab. Selle juurde on lisatud seletuskiri, mis põhjalikult seadusandlikka motiive käsitab. Need motiivid on üldiselt asjakohasteks tunnustatud, kuid mitmesugustel, peajasjalikult legi- slatiiv-tehnilistel põhjustel leiti tarwilikuks härra Tannebaum'i eelnõu muudatusi ette wõtta.

Ümbertöötatud kujul jaguneb eelnõu 8 ossa.

Esimene osa pealkirja all „Laewahü- poteegi seadus“ käsitab laewade panti- mise õigust, luues uue materjaal-õigusliku instituudi — laewahüpoteegi — sennitun- tud bodmerei kõrwale. Selle instituudi kaudu kantakse laewade kui wallaswara peale mitmed õigused ja kohustused, mis senni ainult kinniswaraga olid seotud. See laewade osaline immobiilidega sar- nastamine tingib erinormide loomist lae- wade kohta kõigis wastawate seaduste osades. Tarwis on ära näidata, millal on laewal kinniswara, millal wallaswara tä- hendus. Neid laewahüpoteegi instituudi loomisest tingitud abinorme käsitawad teised 7 käesolewa eelnõu osa.

Nimelt:

Teine osa käsitab laewade registree- rimist ja dokumente ühenduses wõõran- damise ja hüpoteegiga, wastawalt muutes ja täiendades makswat kaubandusseadust.

Järgmised wiis osa (3—7) täiendawad wastawalt tsiwiil-kohtupidamise korda:

Kolmas osa käsitab nõuete kindlusta- mist laewahüpoteegi korras;

neljas osa käsitab nõuete pööramise korda registreeritud laewade peale;

wiies osa käsitab nõuderaha jagamise korda registreeritud laewade müügi pu- hul nõude korras. See osa on wälja töö- tatud wastawalt merehüpoteekide ja pri- wileegiumide ühtlustamise konwentsiooni

projektile, mis wastu wõetud rahwuswahelise mereõiguse konwerentsi poolt Brüsselis 1922 aastal;

kuues osa käsitab wäljakutse korda registreeritud laewade wõõrandamise juures;

seitsmes osa käsitab wäljakutse korda laewahüpoteegi kustutamise juures;

kaheksas osa käsitab karistusnorme registreeritud laewadega seotud nõudeõiguslikkude kohustuste kriminaalse rikumise puhul.

Wõrreldes härra Tannebaum'i projekti, on tehniliselt täiesti ümber töötatud materjaal-õiguslikud pantimise normid. Muuseas on tarwitusele wõetud nimetus „laewahüpoteek“, selle mõistet konstrueerides Balti eraõiguse § 1336 eeskujul, milles kinniswara hüpoteegi mõiste on ette nähtud. Prantsuse keeles nimetatakse küll wastaw instituut merehüpoteegiks (hypothèque maritime), kuid see on ebatäpne nimetus ja ei wasta meie tsiwiilõiguse nimetuste loomise traditsioonile. Wälja on jäetud härra Tannebaum'i projekti §§ 4, 5, 7, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, kui normisid sisaldawad, mis makswas õiguses tuntud ja sellepärast liigsed, niisama § 2, mis wastawate kinnitusseltside põhikirjadesse peaks kuuluma. Selle asemel on üles loetud need makswa õiguse eeskirjad, mis laewade pantimise alal käsitusele tulewad. Hoopis uue normina on eelnõusse paigutatud keeld hüpoteegiga koormatud laewu käsipandi õiguse alusel pantida. See keeld näib tarwilik olewat, sest käsipandi lubamisel ei oleks hüpoteegi kreditorite huwid küllalt kindlustatud.

Terwe „Laewahüpoteegi seaduse“ eelnõu on kawatsetud asetada kaubandus-seadusesse eripeatükina (§ 433¹⁻¹⁰), mis bodmeri õigust käsitawale peatükile järgneks. See koht on walitud sellepärast, et maksew meriõigus kaubandusõiguse osana on kodifitseeritud.

Uue wäljenduse on saanud ka härra Tannebaum'i poolt projekteeritud ts. kp. s. § 1834¹⁻⁴, mis käesolewa eelnõu kolmandas osas ts. kp. s. § 1835¹ näol kawatsetud. Redaktsiooni muudatus oli tarwilik paralleelnormide ärahoidmiseks:

Härra Tannebaum'i poolt wäljatöötatud kujul, wäheste muudatustega, on käesolewasse eelnõusse sisse wõetud teine ja neljas osa. Nende kohta maksawad muidugi ka härra Tannebaum'i poolt kokkuseatud seletused.

Täiesti uued on wiies, kuues, seitsmes ja kaheksas eelnõu osa.

Nagu juba eelpool tähendatud, sisaldab wiies osa norme, mis wälja töötatud rahwuswahelise mereõiguse Brüsseli 1922 aasta konwerentsi poolt selle kohta, missuguses järjekorras on eesõigustatud mitmesugused wõlad, mis laewade ja nende osade koormatusena esile wõiwad tulla. Peale selle on maksma jätta kawatsetud ka need eesõigused, mis lubab ts. kp. s. § 1890 pp. 6—8, mis Brüsseli konwentsiooni ei ole sisse wõetud. Need wõlad tulewad eelnõu järele rahuldamisega pärast konwentsioonis äratähendatud wõlgade.

Kuuendas ja seitsmendas osas kawatsetud wäljakutse kord laewade wõõrandamise ja laewahüpoteekide kustutamise juures on wastaw kinniswara wõõrandamise ja hüpoteekide kustutamise juures makswale korrale. Selle korra maksmapanek on tingitud laewahüpoteegi instiituudi loomisest.

Sedasama tuleb tähendada ka eelnõu kaheksanda osa kohta, mis karistusnorme käsitab. Kuna juriidilised toimingud laewade kohta seotud ei ole wiimaste üleandmisega, nagu wallaswara juures, siis on nende toimingute puhul kerge kõiksugu seaduserikkumisi toime panna, märksa kergem kui kinniswara juures. Wastawalt hädaohule ja laewadega seotud toimingute tähtsusele on otstarbekohane laewadega seotud süütegusid raskeini karistada kui muidu wallaswara wastu sihituid. Kõik toimingud laewade kohta on wäga sarnased kinniswara kohta tehtawate toimingutega. Sellepärast tuleks laewadega seotud nõudeõiguslikkude kohustuste rikkumise juures wastawaid kinniswara kohta käiwaid karistusnorme käsitada, mis wõimalik on kawatsetud märkuse maksmapanemisel n. s. § 1711 juurde.

Lisa nr. 3.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.
LAEWA KINNISTUSSEADUS.

I.

Õiguste kinnistamisest laewade peale, eriti laewaomandusest ja laewahüpoteegist.

§ 1. Õigusi laewade peale wõib asiõigusena kinnistada nende sissekandmise

teel awalikkudesse kohturaamatutesse — laewa kinnistusraamatutesse.

Laewad, mille peale omandusõigus sel wiisil on kinnistatud, nimetatakse kinnistatud laewadeks.

§ 2. Juriidiliste tehingute laewa kinnistusraamatutesse kandmisel on wastawalt makswad B. e. s. §§ 3002—3020.

§ 3. Omandusõiguse üleminek kinnistatud laewade peale sünnib wastawate kinniswara kohta makswate, eriti B. e. s. §§ 809—813 eeskirjade alusel.

§ 4. Kinnistatud laewu wõi nende mõttelisi osasid wõib pantida ilma laewa waldamise üle andmata. Niisugune pantimine nimetatakse laewahüpoteegiks.

§ 5. Laewahüpoteegi kohta maksawad wastawalt üldised pandiõiguse, eriti kinniswara hüpoteegi eeskirjad (B. e. s. §§ 1569—1602) käesolewas seaduses ettenähtud muudatuste ja täiendustega.

§ 6. Laewahüpoteegiga kindlustatud lepinguid wõib sõlmida wäliswaluutas.

§ 7. Laewahüpoteegiga koormatud laewa wõõrandamine isikule, kel puudub õigus Eesti lipu all sõita, ilma hüpoteegikrediitori loata ehk hüpoteegiwõla tasumata on keelatud. Erandid wõib teha sellekohaste konwentsioonide alusel.

II.

Laewakinnistasajade toimetamisest.

§ 8. Õiguste kinnistamisel laewade peale maksawad wastawalt not. sead. §§ 286—369, käesolewas seaduses ettenähtud muudatuste ja täiendustega.

§ 9. Kinnistasasju toimetab üleriiklikult kinnistasjaoskond Tallinna-Haapsalu rahukogu juures.

§ 10. Õiguste kinnitamiseks laewade peale peetakse erikinnistusraamatuid ja nimestikku, mille wormi määrab kindlaks Wabariigi Walitsus kohtuministri ettepanekul.

§ 11. Kinnistusraamatutesse ja nimestikku kantakse kõik Eesti lipu all sõitjad merilaewad mahutawusega 60 kuubikmeetrit ehk rohkem ning omanikkude soowil ka vähemad meri- ja kõik muud laewad.

Kinnistada wõib ka ehituselolewaid laewu, mille ehitus nii kaugele wiidud, et laewalagi walmis.

§ 12. Kinnistusnimestikku kantakse:

a) Not. sead. § 319 ettenähtud teadete asemel:

1) Laewa nimetus, laewaliik (kaub. sead. § 103 p. 5) ja missugusest materjaalist laew ehitatud;

2) laewa kodusadam.

b) Not. sead. § 320 asemel:

3) Laewa mahutawus ning pikkus, laius ja sügawus mõõdutunnistuse järele;

4) laewa ehitamise koht ja aeg ning wäljamaalt ostmise korral ka ostmise aeg;

5) laewa kinnistusraamatutesse ja nimestikku kandmise aeg;

6) pp. 1—3 sissekirjutuste muudatused;

7) Laewa kinnistusnimestikust mahakustutamine.

§ 13. Not. sead. § 323 p. 2 ettenähtud summad wõiwad olla tähendatud wäliswaluutas.

§ 14. Awaldusele laewa kinnistusraamatutesse sissekandmiseks lisatakse juurde peale not. sead. ettenähtud dokumentide weel 1) tõendus, et laewaomanikul kaub. sead. § 122 põhjal õigus on Eesti lipu ülestõstmiseks; 2) laewatunnistus (kaub. sead. § 103); 3) mõõdutunnistus (kaub. sead. § 110).

Ehituselolewate laewade kinnistusraamatutesse sissekandmiseks tuleb ette panna eespooltähendatud dokumentide asemel mereasjanduse peawalitsuse poolt wäljaantud akt, mis kokku seatakse Wabariigi Walitsuse poolt antawate juhtnõõride järele.

§ 15. Kinnistatud laewa tunnistus tõestab omandusõigust laewa peale not. sead. §§ 360—362 ettenähtud alusel.

§ 16. Laewa wõõrandamisel isikule, kel puudub õigus Eesti lipu all sõita, on laewa wõõrandaja kohustatud kinnistasjaoskonnale ette panema wõõrandamise lepingu wõi selle notariaalse ära kirja — 1 kuu jooksul, kui wõõrandamise leping on sõlmitud kodumaal, kui aga wäljamaal, siis 3 kuu jooksul — laewa kinnistusnimestikust mahakustutamiseks. Kui laewal olid hüpoteegi wõlad, siis tuleb samal alusel ette panna tõendused käesolewa seaduse § 7 nõuete täitmise üle.

Laewa kinnistamisel isiku nimele, kel puudub õigus Eesti lipu all sõita, lõpetatakse wastaw kinnistusraamatu toimetus kinnistasjaoskonna sellekohase otsusega ja tehakse wastawasse kinnistusnimestikku käesolewas seaduses § 12 p. 7 ettenähtud kustutamise märkus.

§ 17. Kinnistasajade toimetamise juures kinnistuslõiwu (Ust. o posl. § 235—276) ei wõeta.

III.

Kohtupidamisest nõudeasjus kinnistatud laewade peale.

§ 18. Nõuete kindlustamisel kinnistatud laewa peale keelu panemisega, sissenõuete kinnistatud laewa peale pööramisel, laewa müügist saadud summade jaotamisel ning väljakutse juures kinnistatud laewa wõõrandamisel wõi laewahüpooteegi kustutamisel tulewad käsitamisele wastawad kinniswara kohta käiwad eriti ts. kp. s. §§ 1823—1835, 1845—1888, 1889—1892, 2072—2074, 2081—2086 eeskirjad, käesolewas seaduses ettenähtud muudatuste ja täiendustega.

§ 19. Nõude ja sissenõude kindlustamiseks wõib laewa peale ka aresti panna sellekohaste wallaswara kohta käiwate eeskirjade alusel.

Laewa aresteerimisele asudes teatab sellest kohtupristaw aja wiitmata laewa väljasõidu üle walwajale asutusele korralduse tegemiseks, et aresteeritud laew ei saaks sadamapiirkonnast wälja sõita.

§ 20. Sõiduwalmis laewa, see on kui wastawa meriweo lepingu järele laewale koorem wõi reisijad peale on wõetud ning sadamast wäljasõiduks wajalised dokumendid juba nõutatud, ei wõi aresteerida.

§ 21. Laewa üleskirjutamist toimetatakse ts. kp. s. § 987 eeskirjade järele.

§ 22. Ts. kp. s. § 999 ettenähtud kaebamise kitsendus ei käi nende wõlgnikkude kohta, kes laewa üleskirjutamise juures ei wiibinud.

§ 23. Ts. kp. s. §§ 1143—1144 ettenähtud korra asemel tuleb laewa wäljapakkumise aeg nõnda ära määrata, et müügikuulutuse „Riigi Teatajas“ ilmunise päewast kunni wäljapakkumise päewani vähemalt üks kuu wahet oleks.

§ 24. Kuulutus laewa awalikult müügi üle pannakse wälja peale ts. kp. s. §§ 1032, 1148, 1149 ettenähtud kohtade weel mereasjanduse peawalitsuses ja Tallinna börsel.

§ 25. Ts. kp. s. § 1890 p.p. 1—5 asemel maksab järgmine eesõigustatud nõuete nimekiri:

1) Riigile wõlgu olewad kohtukulud; tonnaashi-, tuletorni- wõi sadamamaksud ja teised sama liiki tasud ning awalikud maksud; lootsi-, hoiu ja walwamise tasud laewa wiimasesse sadamasse jõudmise päewast; kulud, mis tehtud wõlausaldajate ühistes huwides laewa alalhoidmiseks

wõi et laewa müüki ja selle hinna jaotamist ära hoida.

2) Kapteni, meeskonna wõi teiste laewal teenistuses olewate isikute teenistuselepingutest tekkiwad wõlad.

3) Päästmise ja abiandmise eest wõlgnewad tasud ja üldhawariis laewa peale langewad maksud.

4) Kahjutasud laewateenistuses olewa isiku ettewaatomatuse läbi juhtunud kokkupõrkamise wõi mõne muu laewasõidu õnnetuse (kahjujuhtumus), reisijate ja meeskonna kehaliste rikete, laadungi kaotamise wõi hawarii, ning sadamate, dokkide, wesiteede ehitustele tehtud kahjude eest.

5) Laewahüpooteegid.

6) Wõlad, mis tekiwad kapteni poolt ta seaduslikkude wolituste põhjal wäljaspool laewa kodusadamat tehtud lepingutest wõi toimetatud operatsioonidest laewa alalhoidmise ja reisi jätkamise reaalseteks wajadusteks, wahet tegemata, kas kapten samal ajal on wõi mitte laewaomanik ja kas wõlg on tema wõi warustaja (fournisseur), parandaja (reparateur), prahtija (fréteur) wõi teiste lepinguosaliste oma.

7) Konnossamentidest järgnewad wõlad.

IV.

Karistustest.

§ 26. N. s. §§ 1699—1711 käsitamisel on kinniswara tähendus kinnistatud laewadel.

§ 27. Süüdlane käesolewa seaduse § 7 rikkumises langeb n. s. § 1700 ettenähtud karistuse alla.

§ 28. Süüdlane käesolewa seaduse § 16 rikkumises langeb rahatrahwi alla mitte üle 50.000 marga.

V.

Laewakinnistusseaduse teostamisest.

§ 29. Meriseaduse erieeskirjad laewade laewade nimestikku kandmisel (1. jaot. 3. peat.) ja laewade nimestikku kantud laewade ostmise ja müümise kohta (1. jaot. 2. peat.) kaotawad makswuse selle seaduse jõusseastumisel.

§ 30. Käesolewas seaduses ettenähtud kinnistuskorra (§§ 8—17) teostamiseks on Wabariigi Walitsusel õigus wastawaid korraldusi teha.

Lisa nr. 4.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI laewakinnistusseadusele.

Laewahüpoteeği seaduse läbiwaatamisel wastawas Riigikogu alamkommisjonis wõeti wastu otsus, et laewade registreerimist tuleb korraldada kinniswarade registreerimise (kinnistamise) eeskujul Tallinna-Haapsalu kinnistusjaoskonnas. Selle seisukohaga ühines Wabariigi Walitsus. Ühtlasi leiti tarwilikuks tehniliselt ümber töötada laewahüpoteeği seaduse II osa laewade ostmise ja müümise kohta ja IV osa sissenõuete pööramise kohta laewade peale, mis eelnõusse olid paigutatud laewaomanikkude seltsi poolt ettepanud redaktsioonis — sellepärast, et need makswa õigusega wõrreldes paralleelnorme sisaldasid.

Eelnõu ümbertöötamisel wõeti arwesse alamkommisjoni poolt wastuwõetud põhimõtted ja redaktsioonilised parandused. Ühtlasi näis tarwilik olewat seaduse nime muuta. Laewahüpoteeği all mõistetakse eelnõu järele wastawat pandiõiguse instituuti, kuid eelnõusse on paigutatud ka normid laewade omandusõiguse kohta, kinnistuse korra, kohtupidamise ja karistuse eeskirjad. Seega on eelnõu aine laewahüpoteeğist laiem. Õieti käsitab eelnõu õiguste kinnistamist laewade peale asiõigusena üldiselt, mida kätte saadakse nende õiguste sissekandmisega wastawatesse awalikkudesse kohturaamatutesse — laewa kinnistusraamatutesse. Wastaw makswa õiguse instituut on õiguste kinnistamine kinniswarade peale. Kuna seaduse sisuks on õiguste kinnistamise korraldus laewade peale üldse, aga mitte ainult pandiõiguste kinnistamine, tuleks käesolewat seadust nimetada laewakinnistusseaduseks.

Süsteemiliselt on eelnõu ümbertöötatud kujul jaotatud 5 ossa.

Esimene osa pealkirja all „Õiguste kinnistamisest laewade peale, eriti laewaomandusest ja laewahüpoteeğist“ sisaldab materjaal-õiguslikka norme, käsitades neid õigusi wastawate kinniswarade kohta käiwate B. e. s. eeskirjade alusel.

Teine osa pealkirja all „Laewa kinnistusasjade toimetamisest“ loob uue laewakinnistuse korra wastawate not. seaduses ettenähtud kinniswarade kohta käiwate kinnistuseeskirjade alusel.

Kolmas osa pealkirja all „Kohtupidamisest nõudeasjus kinnistatud laewade peale“ käsitab protsessi norme ts. kp. s. ettenähtud kinniswarade kohta käiwate protsessieeskirjade alusel.

Neljas osa pealkirja all „Karistusest“ käsitab karistuse norme selle seadusega kawatsetud eeskirjade rikkumise puhul.

Wiies osa pealkirja all „Laewakinnistusseaduse teostamisest“ sisaldab käesolewa seaduse elluwiimise eeskirju.

Seadustehniliselt on käesolew seadus seotud makswate kodifitseeritud seadustega, ära tähendades, missuguseid paragrahwe uued eeskirjad muudawad wõi täiendawad. Paralleelnormid on täiesti ära jäetud.

Lähemad eelnõu sisulised motiiwid on kokku seatud eelmiste kawatsuste puhul, mis selle eelnõu juurde lisatud.

Lisa nr. 5.

Üldkommisjoni

SELETUSKIRI laewakinnistusseadusele.

Laewahüpoteeği seaduse läbiwaatamiseks moodustas üldkommisjon kolmeliikmelise alamkommisjoni, kes asjasthuwitatud ringkondade esitajate osawõtmisel esmalt seaduse põhialused läbi waatas ja teatawad põhimõtted kindlaks määras, millele see seadus peaks tugenema. Sisuliselt leidis alamkommisjon Wabariigi Walitsuse poolt esitatud eelnõu põhimõtted ja üksikud normid wastuwõetawad olema, kuid süsteemi ja konstruktsiooni mõttes arwati tarwilikuks eelnõu põhjalikult ümber töötada. Walitsuse eelnõus oli laewahüpoteeği seadus konstrueeritud Wene kaubandusseaduse muudatusena ja täiendusena, ühes wastawate tsiwiilkohtupidamise seaduse muudatuste ja täiendustega.

Alamkommisjon arwas tarwilikuks eelnõu niiwiisi ümber redigeerida, et ta seisaks koos neljast peaosast: esimene osa käsitaks materjaalse eraõiguse norme, toetades seejuures mitte Wene kaubandusseaduse, waid Balti eraseaduse peale, teine osa — notariaal toimetuste korda, kolmas — kohtupidamise korda; neljas — seaduse kaelakohtulikka sanktsioone. Alamkommisjoni seisukohtadega ühinedes wõttis Wabariigi Walitsus eelnõu Riigikogult tagasi, et teda wastawalt ümber

töötada. Ümbertöötatud eelnõus on kõik alamkommissjoni poolt ülesseatud põhimõtted ja soowiawaldused arvesse võetud. Üldkommissjoni poolt tehti selles eelnõus ainult mõned väiksema tähendusega muudatused ja täiendused. Eriti nimetamist wääriwad neist muudatustest järgmised: § 11-dasse lisati juurde märkus, et kinnistusraamatute ja registri wormid „Riigi Teatajas“ awaldatakse ja § 14-asse samasugune märkus, et juhtnöörid ehituselolewate laewade kohta wastawate alktide kokkuseadmiseks „Riigi Teatajas“ awaldatakse. § 18-da esimese lõike lõppu lisati selguse jaoks märkus, et kinnistatud laewa aresti alla panemine (wallaswara kohta käiwate eeskirjade alusel) ei takista tema hüpotekidega koormamist ja wõõrandamist.

Eelnõu wiies osa (laewakinnistusseaduse teostamisest) kustutati maha järgmistel põhjustel: Wene kaubandusseadus terwikuna meie maal iialgi maksew ei ole olnud. Missugused paragrahwid temast meie juures makswad on, missugused ei ole, — on väga waieldaw. Seesuguse ebamäärase olukorra juures peaks see juba kohtupraksise ja doktriini otsustada jääma, missugused paragrahwid Wene kaubandusseadusest käesolewa seaduse läbi on ära muudetud. Wiimast paragrahwi arwati tarwilikuks maha kustutada sel põhjusel, et tema liigne on.

Teised muudatused on redaktsioonilist laadi.

Lisa nr. 6.

Riigikogu liigete J. Woiman'i
ja K. Wirma

SELETUSKIRI

elukorterite ehituslaenu seaduse täiendamise seadusele.

Wäljaantawa ehituslaenu kogusumma määratakse kindlaks wastawas omawalitsuse eelarwes ja kindlustatakse igal üksikul juhtumisel kinniswaraga ning ehitamise ajal ka weel kinniswara omanikkude isikliku wastutusega. Sellepärast on omawalitsuse wastutus nende laenude eest rohkem wormilist laadi kui sisuline ning selle wastutuse oma peale wõtmise otsustel igal üksikul juhtumisel ei ole suurt sisulist tähtsust. Teisest küljest tekib asjaajamises ilmaaegseid wiiwitusi, kui otsused nimetatud asjades linnaseaduse § 71

korras kwalifitseeritud enamusega tehtud peawad saama.

Lisa nr. 7.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

RIIGIASUTUSTE KOOSSEISUDE WÄHENDAMISE SEADUS.

§ 1. Wabariigi Walitsusel on õigus 1924 aasta jooksul riigiasutuste koosseise vähendada, kaotatud teenistuskohdade ülesandeid teiste teenistuskohdade peale panna, riigiasutuste koosseisu kaotatud asutuste ülesannete ülewõtmisel suurendada ja riigiasutuste allwust muuta ühes wastawate krediitide ülekandmisega.

§ 2. Üksikute ametnikkude überpauutamisel riigiasutuste ühendamise pärast wõib Wabariigi Walitsus nendele endistel kohtadel määratud palga alles jätta.

Lisa nr. 8.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

riigiasutuste koosseisude vähendamise seadusele.

Käesolewa aasta eelarwe arutamise puhul Riigikogu poolt wastuwoetud soowiawalduse täitmiseks peab Wabariigi Walitsus asuma ametkondade koosseisude rewideerimisele nende vähendamise mõttes. Niisuguse rewideerimise wajalikkus on päewakorrale kerkinud ka ennemini pea iga aasta ja seda on katsutud teha eelarwe korras. See kord tundub aga raskena ja teda saab tarwitada ainult üks kord aastas, kuna tarwidus ühte ehk teist ametkohta kaotada wõib tekkida terve aasta läbi, iseäranis praegusel ajal, kus riigi wäljaminekuid majandusliku kitsikuse tõttu äärmise wõimaluseni piirata tuleb. Sellepärast oleks otstarbekohane üldist kärpimist, mis eelarwega sünnib, weel täiendada wõimalusega kärpida ka üksikutel kordadel. See oleks soowitaw ka weel selle poolest, et siis koosseisude vähendamine, mis arusaadawalt riigiteenijate lihasse walusalt lõikab, vähem tuntawalt mõjub kui kordadel, kus kärpimised kõik ühe aja peale kokku kuhjatakse.

Et aga iga üksiku koha kaotamine seadusandlikul teel tülikas on, siis kawatse-

takse käesolewa eelnõu järele Wabariigi Walitsusele seda õigust anda. Teenistuskoha kaotamisel tuleks selle funktsioonid tarwiduse korral muidugi teiste ametnikkude ja asutuste peale panna ja selle tõttu tekiks teatawatel kordadel ka wadjadus nende asutuste koosseisude suurendamiseks, kelle peale kaotatud asutuste ülesannete täitmine pannakse. Et tarwlikka tööjõudusid riigiteenistuses hoida, peaks wõimaldatama üksikutele ametnikkudele nende ümberpaigutamise korral alamate ametite peale asutuste ühendamise tagajärjel maksta palka nende endiste kohtade järele. Sellepärast on eelnõus ka need õigused kawatsetud walitsusele anda.

Lisa nr. 9.

Rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

RIIGIASUTUSTE KOOSSEISUDE WÄHENDAMISE SEADUS.

§ 1. Wabariigi Walitsusel on õigus 1924 aasta jooksul riigiasutuste koosseise vähendada, kaotatud teenistuskohdade ülesandeid teiste teenistuskohdade peale panna, riigiasutuste koosseisu kaotatud asutuste ülesannete ülewõtmisel suurendada ja riigiasutuste alluwust muuta ühes wastawate krediitide ülekandmisega.

§ 2. Üksikute ametnikkude ümberpaigutamisel riigiasutuste ühendamise pärast wõib Wabariigi Walitsus nendele endistel kohtadel määratud palga ühendatud asutuses alles jätta.

Lisa nr. 10.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI riigiasutuste koosseisude vähendamise seadusele.

Riigiasutuste koosseisude vähendamise seadus esitatakse komisjoni poolt Riigikogule sisuliselt muutmatult Wabariigi Walitsuse poolt esitatud motiividel.

§ 2 redaktsiooni täiendati selles mõttes, et üksikute ametnikkude ümberpaigutamisel riigiasutuste ühendamise pärast wõib Wabariigi Walitsus nendele endistel kohtadel määratud palga alles jätta ainult ühendatud asutuses.

Komisjon loeb tarwilikuks käesolewas seletuskirjas ära märkida walitsuse esitaja poolt eelnõu arutamisel antud seletust, et Wabariigi Walitsus riigi kesk-asutuste (ministertiumide) ühendamist läbi wiia ei kawatse ilma seadusandliku wõimu sanktsioonita.

Lisa nr. 11.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI riigiasutuste töö koondamise seadusele.

Üldkomisjon, esitades riigiasutuste töö koondamise seaduse, on uue redaktsiooni wälja töötanud, mis Wabariigi Walitsusele wõimaldab riigiasutuste töö koondamist ja kulude kokkuhoidmist.

Esitataw seadus on üldkomisjoni enamuse arwates meie põhiseadusega kõigiti kokkukõlas.

Komisjon loeb tarwilikuks käesolewas seletuskirjas tähendada, et Wabariigi Walitsuse esitaja poolt eelnõu arutamisel antud seletust arwesse wõttes ei kawatse Wabariigi Walitsus ilma Riigikogu wõimu sanktsioonita käesolewat seadust selleks tarwitada, et riigi kesk-asutuste ministertiumide ühendamist faktiliselt läbi wiia.

Lisa nr. 12.

Riigikogu liigete W. Hasselblatt'i, J. Seljugin'i, W. Grigorjew'i, P. Baranin'i, C. Schilling'i, M. Luther'i ja E. Solowjew'i ettepanek.

WÄHEMUSRAHWUSTE OMAWALITSUSE AJUTISE KORRALDAMISE SEADUS.

1. Põhiseaduse § 21 täitmiseks korraldatakse vähemusrahwuste kultuura- ja hoolekande omawalitsuse asutused ajutiselt, kunni selle kohta antawa eriseaduse maksmahakkamiseni, järgmistel alustel:

§ 1. Wähemusrahwuste omawalitsuse ajutised asutused rajatakse alustele, mis leiduwad 22. juuni 1917 a. maakonna omawalitsuse seaduses (Sobr. usak. i rasp. prawit. nr. 173, 28. juulist 1917 a. st. 953 — pril. k. otd. I) ja omawalitsuse ajutise järewalwe seaduses nr. 149 — 11. okt. 1919 a. („Riigi Teataja“ nr. 78 — 1919 a.), kusjuures nad oma ülesannete täitmisel

samal alusel, nagu kohalikud omawalitsused, maksimate seaduste määrustele alluvad.

Märkus. Kordadel, kui ülalnimetatud seadused ära kaotatakse, täiendatakse või muudetakse, hakkavad need muudatused maksimaalselt vähemusrahwuste omawalitsuste kohta, kuiwõrd nemad käesolewa seaduse põhimäärustele wastaselt vähemusrahwuste omawalitsuste orgaane ja wõimupiire ei puuduta.

§ 2. Wähemusrahwuste omawalitsuse ajutiste korralduste wõimupiiri kuulub eriti:

a) kõigi wastawa vähemusrahwuse emakeelsete õpeasutuste organiseerimine ja walitsemine;

b) wastawa vähemusrahwuse kultuuri- ja hoolekande ülesannete eest hoolitsemine, ning wastawate asutuste walitsemine;

c) kõik wastawa vähemusrahwuse kiriklikud küsimused, kui need wastawa vähemusrahwuse kirikliku esituse otsuse põhjal vähemusrahwuse omawalitsuse orgaanidele ette pannakse;

d) vähemusrahwuse liikmetele kohustawate määruste wäljaandmine üldise korra järele wastawate rahwuslikele omawalitsuste asutustele antud wõimupiirides (§ 2 p.p. a, b ja c).

§ 3. Wähemusrahwuste omawalitsuse asutuste waranduslikuks aluseks on:

a) seaduste põhjal riigi peale pandud maksud ja kohustused awalikkude algning keskkoolide suhtes;

b) kohalikkude omawalitsuste rahalised summad ja muud awalikkude kesk- ja algkoolide ülewaltpidamisega seotud kohustused sel määral ja alusel, nagu need seadustega nende peale pandud on. Kohatadel, kus seaduslike korralduste põhjal wastawa arwu koolilaste puudusel vähemusrahwuse awalikku algkooli ülewalt ei peeta, annawad kohalikud omawalitsused vähemusrahwuse omawalitsuse asutustele käsutada rahalised summad, mis wastaks vähemusrahwuse koolilaste arwule wahekorras teatud kohas enamusrahwuse algkoolide peale kulutatawate summadega;

c) riigi ja omawalitsuste toetussummad hoolekande ja kultuuriülesannete teostamiseks; wastawalt vähemusrahwuse arwulisele wahekorrale enamusrahwusega;

d) annetused, sihtwarandused, parandused, korjandused; sissetulekud oma warandustest ehk ettewõtetest;

e) awalikud maksud wastawate vähemusrahwuste liikmetelt, mis tarbekorral rahwuspäewa poolt peale pannakse, selles suurus ja neil alustel, nagu need eelarwe kawas ette nähtud on ja rahaning haridusministri ühisel ettepanekul Wabariigi Walitsuse poolt kinnitatakse.

§ 4. Wähemusrahwuste awalikkude koolide wõrk töötatakse nende omawalitsuse asutuste poolt wälja seaduslike korralduste alusel kokkuleppel wastawa maakonna ehk linna omawalitsusega või mõlemiga ja kinnitatakse haridusministri ettepanekul Wabariigi Walitsuse poolt. Kui kooliwõrgu suhtes nimetatud omawalitsuste wahel lahkarwamised tekkima peaksid, pannakse neid haridusministrile seisukoha wõtmiseks ette.

Wähemusrahwuste awalikkude koolide awamise puhul kinnitatakse Wabariigi Walitsuse poolt niisuguste koolide ülewaltpidamiseks määratud summad ja muud kohustused, mis kohalikkude omawalitsuse asutustele kanda jääwad ja mis neile sunduslikud on.

Märkus. Awalikkude vähemusrahwuslike koolide ülewaltpidamiseks, kui koolid mitme omawalitsuse tarwis awatakse, wõiwad omawalitsused ühineda kulude katmiseks. Kui omawalitsused omawahel kokku ei lepi, siis määrab iga omawalitsuse kanda tulewa osa waldade wahel maakonnawalitsus, maakondade ja maakondade ning linnade wahel Wabariigi Walitsus.

§ 5. Wähemusrahwusteks käesolewa seaduse mõttes loetakse Saksa, Wene ja Rootsi rahwust, ning need Eesti pinnal elawad vähemusrahwused, kelle liigete arw alla 3.000 ei ole.

§ 6. Wähemusrahwused, kes soowivad omawalitsuse asutusi ellu kutsuda, peawad kas oma rahwaesitajate kaudu Riigikogus või oma kultuuriliste organisatsioonide kaudu teatama Wabariigi Walitsusele oma soowist sarnaseid asutusi luua.

§ 7. Kahe nädala jooksul pärast niisugust teadaannet kohustab Wabariigi Walitsus neid omawalitsuse asutusi, kes hääleõiguslike kodanikkude nimekirju peawad, kahe nädala jooksul, peale wastawa eeskirja kättesaamist, kuulutuste kaudu kõiki täieealisi wastawa vähemusrahwuse liikmeid erinimekirja registreerimiseks kutsuma ja kõiki, kes ennast kahe kuu jooksul wastawa rahwuse nimekirja üles andnud, selle rahwuse walijate nimekirja sisse kandma.

Kaebtused rahwuslikkude walijate nimekirjade kokkuseadmise asjus antakse analoogiliselt kaebtustele hääleõiguslikkude kodanikkude nimekirjade asjus.

§ 8. Walimiste wäljakuulutajaks, nende käigu järelwalwajaks ja korraldajaks asutatakse iga rahwuse tarwis, kelle poolt soowiwaldus § 6 korras tulnud, peakomiteed, mis koos seisawad esimehest, kes wastawa wähemusrahwuse hulka peab kuuluma, liikmest — kohtu- liikust, kohtupalati määramisel ja ühest liikmest Wabariigi Walitsuse määramisel. Esimehe kandidaadid pannakse Wabariigi Walitsusele kinnitamiseks ette ühel ajal teadaandega § 6 korras.

§ 9. Rahwuspäewade saadikute arw määratakse wastawate peakomiteede ettepanekul Wabariigi Walitsuse poolt kindlaks, kuid ta ei wõi vähem olla kui 20 ja mitte rohkem kui 60.

§ 10. Peakomitee kawa põhjal kinnitab Wabariigi Walitsus siseministri ettepanekul rahwuspäewade walimise mää- rused ja käsib asutada selleks tarwilikud kohalikud walimise komiteed.

§ 11. Walimisi toimetatakse selsamal alusel, nagu maakonna nõukogudessegi. Kaebtused walimiste puhul esitatakse samal alusel, nagu maakonnanõukogude walimistel. Walimiste tagajärjed kuulutatakse peakomitee poolt „Riigi Teatajas“.

§ 12. Kui walimistest vähem kui pooled wastawa wähemusrahwuse hääleõiguslikud kodanikud osa on wõtnud, ei kutsuta rahwuspäewa kokku ning wähemusrahwus wõib alles kahe aasta möödumisel uuesti oma § 6 tähendatud esituste kaudu uute walimiste wäljakuulutamist nõuda.

§ 13. Kui walimistest enam kui 50% hääleõiguslikkudest osa on wõtnud, kutsub peakomitee esimees hiljemalt kahe nädala pärast peale walimiste tagajärgede wäljakuulutamist rahwuspäewa kokku, awab selle ja juhatab kunni juhatase walimiseni, mille järele peakomitee kohused lõpewad.

§ 14. Rahwuspäew otsustab kõigepealt, kas ta tahab käesolewa seaduse ja selle põhjal Wabariigi Walitsuse poolt antud määruste alusel omawalitsust teostama hakata. See otsus antakse Wabariigi Walitsusele teada ja jaatawal korral kuulutab Wabariigi Walitsus wastawa wähemusrahwuse omawalitsuse tegewuse awatuks; eitawal korral wõib wähemusrahwus oma § 6 äratähendatud esitajate

kaudu uute walimiste wäljakuulutamist nõuda ainult kahe aasta möödumisel.

§ 15. Rahwuspäew töötab endale ja tema poolt walitud wähemusrahwuse ühenduse organidele kodukorra wälja. Eriti kuulub rahwuspäewa wõimupiiridesse:

a) Wähemusrahwuse organide ja ametnikkude walimised.

b) Otsustamine ja asjaajamine § 2 ettenähtud küsimustes wähemusrahwuse ühenduse kõrgema asutusena.

g) Rahwusnimekirja kokkuseadmine.

d) Eelarwe kokkuseadmine ja aruande kinnitamine.

Rahwuspäew astub vähemalt üks kord aastas kokku.

§ 16. Wähemusrahwuste omawalitsuse keskasutuste asukohaks on Tallinn. Rahwuspäewa otsusel ning ettepanekul wõib Wabariigi Walitsus keskasutuse asukohta ka teise linna üle wiia.

§ 17. Wähemusrahwuse liikmeks wõivad ennast Eesti kodanikud, kes vähemalt 18 aastat wanad, oma palwel rahwusnimekirja üles wõtta lasta. Wähemusrahwuste registreeritud liikmete lapsed kunni 18 aasta wanaduseni loetakse nende wanemate järele wähemusrahwusesse kuuluwateks. Kui wanemad ühest rahwusest ei ole, määratakse laste rahwus wanemate ühise soowi järele. Kokkuleppe mittedaawutamisel kuulub laps isa rahwusesse.

§ 18. Rahwusnimekirjast kustutatakse maha:

a) Surma läbi lahkunud wähemusrahwuse ühenduse liikmed.

b) Eesti kodakondsusest lahkunud.

c) Oma palwel need isikud, kes awal- dust selle kohta annawad, et nemad wastawasse wähemusrahwusesse ei kuulu, kui nemad nende peal, kui wähemusrahwuse liikmete peal lasuwaid kohustusi täitnud on. Wäljaastumine omab seaduse jõu üks aasta peale palwe awaldamist.

§ 19. Wähemusrahwuste liikmeid ei wabasta nende osawõte rahwuslikust omawalitsusest ei nende kodaniku üldkohustustest, ega kohustest kohaliku omawalitsuse wastu.

§ 20. Kohalikud omawalitsused wabanewad wähemusrahwuste liikmete suhtes neist hariduslikkudest ja hoolekande kohustest, mis käesolewa seaduse põhjal wastawa wähemusrahwuse omawalitsuse asutuste kätte üle on läinud.

§ 21. Kui wähemusrahwuste liikmed tungiwa tarwiduse korral riigi ja kohaliku

omawalitsuse üldasutusi tarwitawad, ehk küll koha peal § 3 a, b ja c põhjal wastawaid riikliku toetusega vähemusrahwuse omawalitsuse asutusi olemas on, on vähemusrahwuste omawalitsuse asutused kohustatud sellest tekkiwad kulud kandma.

§ 22. Wabariigi Walitsus annab kõik tarwilikud määrused wälja vähemusrahwuste omawalitsuse asutuste ellukutsumiseks ja kuulutab neid nelja kuu jooksul, käesolewa seaduse maksmahakkamisest arwatud.

§ 23. Rahwuspäewa wõib Wabariigi Walitsuse otsusel laiali saata. Uusi walimisi tuleb kolme kuu jooksul laialisaatmise päewast arwatud lõpule wiia. Wahepeal täidawad laialisaadetud rahwuspäewa täidesaatwad organid omi kohustusi edasi.

§ 24. Wähemusrahwuste ühenduste kohta käiwate seaduste selgitamiseks ja ühtlustamiseks ja neile rajatud vähemusrahwuste asutuste põhijoonte lähemaks kujundamiseks annawad wastawad ministrid tarwilikud määrused ning walwawad üldseaduste alusel vähemusrahwuste poolt ellukutsutud koolide, asutuste ja ettewõtete tegewuse üle.

§ 25. Wähemusrahwuste omawalitsuse asutused lõpetawad oma tegewuse:

a) kui kaks kolmandikku wastawa vähemusrahwuse rahwuspäewa liikmete seaduslikust arwust seda tarwilikuks on pidanud ja see otsus vähemusrahwuse liikmete hulgas ettewõetud üldhääletamisega heaks on kiidetud;

b) kui vähemusrahwuse liikmete arw alla § 5 ettenähtud arwu langeb.

Tegewuse lõpetamine järgneb Wabariigi Walitsuse poolt määratud wiisil, kusjuures vähemusrahwuse ühenduse waranduse üle rahwuspäewa poolt määratud likwideerimise komisjon otsustab.

§ 26. Wähemusrahwuste liikmete esimese registreerimisega seotud kulud kannawad wastawad omawalitsuse organid, kuna esimeste walimiste organiseerimise ja läbiwiimise kulud riigi kanda jääwad.

§ 27. Wabariigi Walitsus on õigustatud oma määrusega käesolewa seaduse alustele wastawalt Eesti soost kodanikkudele rahwuskultuurilist ja hoolekande omawalitsust nende kohalikkude omawalitsuste administratiivpiirides ellu kutsu- ma, kus vähemusrahwus enamuses on. Teiselt poolt on territoriaalselt koosasuwate vähemusrahwuste rahwuspäewadel

õigus (põhiseaduse § 22) Wabariigi Walitsuse sellekohase loaga vähemusrahwuse omawalitsuse funktsioone wastawale kohalikule omawalitsusele üle anda.

Lisa nr. 13.

Riigikogu liigete W. Hasselblatt'i, J. Seljugin'i, W. Griгорjew'i, P. Baranin'i, C. Schilling'i, M. Luther'i ja E. Solowjew'i

SELETUSKIRI

wähemusrahwuste omawalitsuse ajutise korraldamise seadusele.

Üle kahe aasta juba taotlewad vähemusrahwused Eestis oma kultuur-autonoomia teostamist, mis nendele põhiseaduse § 21 lubatud on. Nemad olid arwamisel, et autonoomia põhiseaduse täpses mõttes iga Eestis elawa rahwuse õigust kultuurilise iselü peale täiel määral arwesse peaks wõtma sellega, et eri-autonoomiaseadusega kõigi vähemusrahwuste rahwuskultuuriliste asjade korraldamine ning walitsemine nende rahwuste eneste kätte anda tuleks, puutumata jättes riigi ja tema seadusandluse huwisid.

Esimene Riigikogu asus üldise komisjoni tööde ja walitsuse seisukoha põhjal seisukohale, et täielise autonoomia-seaduse wäljatöötamine, silmas pidades, et üldomawalitsuse seadusandlust niipea oodata ei ole, vähemusrahwuste kultuuriliste asjade korraldamist tuntawalt wiitaks ja et sellepärast vähemusrahwuste korraldamist esialgu ajutise seaduse põhjal aja wiitmata wõimaldama peab.

Nimetatud vähemusrahwuste omawalitsuse ajutise korralduse seadus wõeti 8. märtsil k. a. Riigikogu poolt esimesel lugemisel ühel häälel wastu, kusjuures, tähele pannes Riigikogu peatset laialiminekut, soowi awaldati, et vähemusrahwuste omawalitsuse seadus esimestest oleks, mis uus Riigikogu lahuwu Riigikogu pärandusest arutamisele wõtab.

Käesolew seadus on lähedalt seotud seisukorraga, milles esimene Riigikogu oma tööd katkestas. Sellepärast on juurde lisatud üldise komisjoni aruandja seletuskiri, mis eelnõu arenemiskäiku esimese Riigikogu tööde ajal walgustab, ka käesolewa seaduse kohta maksew on ning tuleb ainult mõnda üksikut muudatust põhjendada.

Kultuur-omawalitsuse wõimupiiri (§ 2) on ka kiriklikud küsimused wõetud, silmas pidades, et usuline ja kultuuriline elu ning kiriklik ja üldine hoolekanne loomulikult väga ligidalt seotud on. Nimetatud wõimupiiride laiendamine wõib aga ainult wastawa vähemusrahwuse kirikliku esituse otsuse põhjal aset leida.

Käesolew eelnõu teeb — lahku minnes eelmisest — wahet rahwuslikkude walijate nimekirjade (§ 7) ja vähemusrahwuste rahwusnimekirja (§ 15 p. e 17, 18) wahel, sest et wiimane, kui alaline ametlik nimekiri täpsemaid ja laiemale ulatawaid nõudeid täitma peab, kui esimest korda kokkuseatawad walijate nimekirjad.

§ 16 peab wõimalust andma vähemusrahwuse omawalitsuse keskorgaane Wabariigi Walitsuse loaga Tallinnast teise linna üle wiia.

§ 18 näeb sennises eelnõus nimetatama kodanikkude kustutamist rahwusnimekirjast ette ja toetub põhiseaduse § 20 peale.

§ 27 peab territoriaalselt koosolewatele vähemusrahwustele ilmtingimata asjakohast wõimalust andma Wabariigi Walitsuse loaga vähemusrahwuse omawalitsuse funktsioone wastawatele kohalikkudele omawalitsustele üle anda.

Teised muudatused on wähese tähtsusega ehk puht redaktsioonilise iseloomuga, nagu paragrahwide järjekorra muutmine wastawalt omawalitsuse asutuste arenemiskäigule. §§ 5 (8), 6 (14), 7 (15), 8 (16), 9 (17), 10 (19), 11 (20), 12 (18), 13 (21), 14—15 (22), 16 (7), 17—18 (9 ja 12a) 19 (11), 20 (12), 21 (13), 22 (24), 23 (6), 24 (23), 25 (5), 26 (25), 27 (26). Numbrid klambrites tähendawad esimese Riigikogu poolt esimesel lugemisel wastuwõetud seaduse paragrahwe.

Lisa nr. 14.

I Riigikogu üldkommissjoni

SELETUSKIRI

wähemusrahwuste omawalitsuse ajutise korraldamise seadusele.

(Waata I Riigikogu protokollide lisad; lisa nr. 917 (159), weerg 1903—1908.)

Lisa nr. 15.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

wähemusrahwuste omawalitsuse ajutise korraldamise seadusele.

Wähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse korraldamise küsimuse kohta esitati Riigikogule kolm seadust ja nimelt: 1) rkl.-te W. Hasselblatt'i, J. Seljugin'i, W. Grigorjew'i, P. Baranin'i, C. Schilling'i, M. Luther'i ja E. Solowjew'i poolt 17. juulil 1923 a. „Wähemusrahwuste omawalitsuse ajutise korraldamise seaduseelnõu“ (paljundus nr. 80/51 — 1923 a.); 2) rkl.-te J. Tõnisson'i ja J. Jaakson'i poolt 8. oktoobril 1923 a. „Wähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse ajutise korraldamise seaduseelnõu“ (paljundus nr. 164/83 — 1923 a.) ja 3) Wabariigi Walitsuse poolt algatati 30 now. 1923 a. I Riigikogu poolt I lugemisel wastuwõetud „Wähemusrahwuste omawalitsuse ajutise korraldamise seaduseelnõu“ (paljundus nr. 300/132 — 1923 a.). Kõik need kolm eelnõu anti üldkommissjoni. Üldkommissjon wõttis küsimuse arutamisel aluseks Wabariigi Walitsuse poolt esitatud seaduseelnõu (paljundus nr. 300/132 — 1923 a.) ja tarwitas esimesed kaks eelnõu materjaaliks, seega ka rkl.-te W. Hasselblatt'i ja teiste poolt esitatud eelnõu (paljundus nr. 80/51 — 1923 a.). Kuna üldkommissjon käesolewas küsimuses oma ettepaneku Riigikogule esitanud nimetuse all „Wähemusrahwuste omawalitsuse korraldamise seadus“, paneb üldkommissjon Riigikogule ette rkl.-te W. Hasselblatt'i, J. Seljugin'i, W. Grigorjew'i, P. Baranin'i, C. Schilling'i, M. Luther'i ja E. Solowjew'i poolt esitatud „Wähemusrahwuste omawalitsuse ajutise korraldamise seaduseelnõu“ arutamisel ära wõtta.

Lisa nr. 16.

Riigikogu liigete J. Tõnisson'i ja J. Jaakson'i ettepanek.

WÄHEMUSRAHWUSTE KULTUUR- JA HOOLEKANDE OMAWALITSUSE AJUTISE KORRALDAMISE SEADUS.

Põhiseaduse § 21 täitmiseks korraldatakse vähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse asutused ajutiselt,

kunni selle kohta antawa eriseaduse maks-mahakkamiseni, järgmistel alustel:

§ 1. Wähemusrahwusteks selle seaduse mõttes tunnustatakse Saksa, Wene ja Rootsi rahwused ning Eesti maa-alal elawad vähemusrahwused, kelle liikmete arw mitte vähem kui kolm tuhat.

§ 2. Wähemusrahwuse liikmena wõiwad ennast registreerida § 1 tähendatud rahwustest Eesti kodanikud, kes vähemalt 18 aastat wanad.

Wähemusrahwuse registreeritud liikmete lapsed, kunni 18 aasta wanaduseni loetakse vähemusrahwusesse kuuluwaks tema wanemate järele. Wanemate kahte rahwusesse kuuluwusel sünnib laste rahwuse määramine wanemate kokkuleppel. Kui kokkuleppele ei jõuta, siis kuulub laps isa rahwusesse.

Alaealised vähemusrahwuse liikmed, kes 18 aastat wanaks saanud, loetakse vähemusrahwusest wäljaastunuks, kui nad kuue kuu jooksul ennast liikmena registreerinud ei ole.

§ 3. Hääleõiguslikkudeks vähemusrahwuse liikmeteks loetakse täisealised registreeritud liikmed.

§ 4. Wähemusrahwuse registreeritud liige wõib vähemusrahwuse kultuur- ja hoolekande omawalitsusest lahkuda omal soovil, kui ta senni tema, kui vähemusrahwuse liikme peal lasuwad kohustused täitnud. Lahkumisest tuleb vähemalt $\frac{1}{4}$ aastat enne seda teatada.

§ 5. Wähemusrahwustel on õigus selle seaduse alustel oma kultuur- ja hoolekande omawalitsuse asutusi ellu kutsuda.

§ 6. Wähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse ajutised asutused tegutsewad kohalikkude maakonna ja linna omawalitsuste all sellesinatse ja teiste makswate seaduste määruste põhjal.

§ 7. Wähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse asutuste asukohaks on kohaliku omawalitsuse piirkond.

§ 8. Wähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse ajutiste asutuste wõimupiiri kuulub:

a) oma rahwuskeelsete õpeasutuste organiseerimine ja walitsemine;

b) oma rahwuse kultuur- ja hoolekande ülesannete eest hoolitsemine;

c) lisamaksude peale panemise õigus oma rahwuse liikmetele selle paragrahwi punkt a ja b all tähendatud ülesannete teostamiseks § 9 p. d korras kindlaksmääratud piirides.

§ 9. Wähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse ajutiste asutuste waranduslikuks aluseks on:

a) seaduste põhjal riigi kanda wõetud maksud ja kohustused awalikkude alg- ja keskkoolide suhtes;

b) kohalikkude omawalitsuste rahalised summad ja muud awalikkude kesk- ja algkoolide ülewalpidaamisega seotud kohustused sel määral ja alusel, nagu need seadustega nende peale pandud;

c) riigi ja omawalitsuste toetussummad hoolekande ja kultuuriülesannete teostamiseks;

d) awalikud maksud oma rahwuse liikmetelt selles suuruses ja neil alustel, mis raha- ja haridusministri kokkuleppe ettepanekul Wabariigi Walitsuse poolt iga aasta määratud;

e) annetused, sihtwarandused, parandused, sissetulekud oma warandustest ehk ettewõtetest.

Märkus. Riigi ja kohaliku omawalitsuse poolt antawad summad vähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse asutuste heaks ei tohi iga vähemusrahwuse õpilase ja hoolealuse kohta mitte suuremaks tõusta, kui wastawad kulud Eesti soost õpilaste ja hoolealuste peale.

§ 10. Wähemusrahwuste liikmeid ei wabasta nende osawõtt rahvuslikust kultuur- ja hoolekande omawalitsusest ei nende kodaniku üldkohustest, ega kohustest kohaliku omawalitsuse wastu.

§ 11. Kohalikud omawalitsused wabanevad vähemusrahwuste liikmete suhtes hariduslikkudest ja hoolekande kohustest, mis selle seaduse järele wastawatele vähemusrahwuse omawalitsuse asutustele üle läinud.

§ 12. Kui vähemusrahwuse liikmed, kes selle seaduse § 2 korras registreeritud, mõnesugustel põhjustel tarwitawad vähemusrahwuse omawalitsuse asutustele usaldatud aladel üldisi riigi ja kohalikkude omawalitsuste asutusi, siis on vähemusrahwuse omawalitsuse asutused kohustatud sellest tekkinud kulud kandma.

§ 13. Wähemusrahwused, kes soowiwad kultuur- ja hoolekande omawalitsuse asutusi ellu kutsuda, teatawad sellest kas oma rahwaesitajate ehk oma kultuuriliste organisatsioonide kaudu kohalikule omawalitsusele.

§ 14. Kahe nädala jooksul pärast niisuguse teadaande kättesaamist on kohaliku omawalitsuse asutused, kes hääle-

õiguslike kodanikkude nimekirju peavad, kohustatud kuulutuste kaudu kõiki täisealisi wastawast vähemusrahwusest kodanikka erinimekirja registreerimiseks kutsuma ja kõiki, kes ennast kuu jooksul wastawa rahwuse nimekirja üles andnud, selle rahwuse nimekirja sisse kandma.

Kaebtused rahwuslike nimekirjade kokkuseadmise asjus antakse analoogiliselt kaebtustele hääleõiguslike kodanikkude nimekirjade asjus.

§ 15. Walimiste väljakuulutajaks, nende käigu järelewalwajaks ja korraldajaks asutatakse iga rahwuse tarwis, kelle poolt soowiawaldus § 13 korras tulnud, komitee, mis koos seisab esimehest, kes wastawa vähemusrahwuse hulka peab kuuluma, liikmest-kohtunikust kohaliku rahukogu määramisel ja ühest liikmest kohaliku omawalitsuse määramisel. Esimehe kandidaat pannakse kohalikele omawalitsusele kinnitamiseks ette ühel ajal teadaandega § 13 korras.

§ 16. Kohalikkude rahwusnõukogu liikmete arw määratakse wastawa komitee ettepanekul kohaliku omawalitsuse poolt kindlaks, kuid ta ei wõi vähem olla kui 10 ja mitte rohkem kui 30.

§ 17. Kui nimekirjade kokkuseadmises §§ 3 ja 14 korras registreeritud teatud vähemusrahwusest täisealiste kodanikkude arw on alla poole wiimase rahwalugemise järele sellesse rahwusesse kuuluwatest täisealistest kodanikkudest üldse, siis walimisi ette ei wõeta.

§ 18. Komitee eelkawade põhjal kinnitab kohalik omawalitsus kohaliku rahwusnõukogu walimise määrused ja asutab selleks tarwilikud jaoskonna walimiskomiteed.

§ 19. Walimisi toimetatakse selsamal alusel, nagu linnawolikogudesse ehk maakonnanõukogudesse. Kaebtused walimiste puhul esitatakse samal alusel, nagu linnawolikogude ja maakonnanõukogude walimistel.

§ 20. Hiljemalt kahe nädala pärast peale walimiste tagajärgede väljakuulutamist „Riigi Teatajas“ komitee poolt, kutsub komitee esimees kohaliku rahwusnõukogu kokku, awab selle ja juhatab kunni juhatause walimiseni, mille järele tema kohused lõpewad.

§ 21. Kohalik rahwusnõukogu otsustab kõigepealt, kas ta tahab käesolewa seaduse ja selle põhjal Wabariigi Walitsuse poolt antud määruste alusel kohaliku kultuur- ja hoolekande omawalitsust teostama hakata. See otsus antakse koha-

likule omawalitsusele teada, kes pärast seda kuulutab wastawa vähemusrahwuse kohaliku kultuur- ja hoolekande omawalitsuse tegewuse awatuks.

§ 22. Wähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse asutuste eeltähendatud erialustel ellukutsumiseks, nende liigete registreerimiseks, kui ka nende kohta käiwate seaduste selgitamiseks, ühtlaseks täitmiseks ja neile rajatud vähemusrahwuste asutuste põhijoonte kujundamiseks ja tegewuse järelewalweks annab Wabariigi Walitsus tarwilikud määrused.

§ 23. Kõik määrused, mis vähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse asutuste ellukutsumiseks tarwilikud ja mille andmine ainult Wabariigi Walitsusest oleneb, peawad nelja kuu jooksul peale selle seaduse jõusseastumist välja kuulutatud olema.

§ 24. Wähemusrahwuste liigete esimese registreerimisega seotud kulud kannab wastaw kohalik omawalitsuse asutus, kuna esimeste walimiste organiseerimise ja läbiwiimise kulud riigi kanda jääwad.

§ 25. Wabariigi Walitsuse otsusega wõib rahwusnõukogu laiali saata. Uued walimised peawad kolme kuu jooksul laialisaatmise päewast arwates, lõpule wiidud olema. Wahepeal täidawad laialisaadetud rahwusnõukogude täidesaatwad organid oma kohuseid edasi.

§ 26. Wähemusrahwuse awalikkude koolide wõrk töötatakse välja kohalikkude maakonna ehk linna omawalitsuste kokkuleppel wastawate vähemusrahwa kultuur- ja hoolekande omawalitsustega ja kinnitatakse haridusministri poolt.

Awalikkude koolide awamise wõi vähemusrahwusliku kultuur- ja hoolekande omawalitsuse asutustele üleandmise puhul kinnitatakse Wabariigi Walitsuse poolt niisuguste koolide ülewalpidamiseks määratud summad ja muud kohustused, mis kohalikkude omawalitsuste kanda jääwad ja mis neile sunduslikud on.

M ä r k u s. Wähemusrahwuslike koolide ülewalpidamiseks, kui koolid mitme kohaliku omawalitsuse piirides elawate vähemusrahwuse liigete tarwis awatakse, wõiwad tähendatud vähemusrahwa kultuur- ja hoolekande omawalitsused kulude katmiseks sihtliitusesse ühineda.

§ 27. Wähemusrahwuse kultuur- ja hoolekande omawalitsuse asutused lõpetawad oma tegewuse:

1) kui seda tarwilikuks on tunnistanud wastawa vähemusrahwuse kohalik rahwusnõukogu liigete seaduslikust arwust kaks kolmandikku ja kui see otsus vähemusrahwuse liigete poolt nende hulgas toimepandud üldisel hääletamisel heaks kiidetud;

2) kui vähemusrahwuse liigete üldine arw langeb alla § 1 ettenähtud arwu, wõi kui vähemusrahwa registreeritud liigete arw langeb alla seda wõrrendlist wahekorda, mis vähemusrahwuse kultuur- ja hoolekande omawalitsuse asutuste ellukutsumiseks tarwilik (§ 17).

Tegewuse lõpetamine sünnib Wabariigi Walitsuse poolt antud määruste järele.

§ 28. Wabariigi Walitsusel on õigus korraldada oma määrusega wastawalt selle seaduse alustele Eesti rahwusest kodanikkude rahwuskultuuri- ja hoolekande omawalitsust kohaliku omawalitsuse administratiiv-piirkonnas, kus vähemusrahwus enamuses.

Lisa nr. 17.

Riigikogu liigete J. Tõnisson'i ja J. Jaakson'i

SELETUSKIRI

wähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse ajutise korraldamise seadusele.

Esimene Riigikogu on vähemusrahwuste omawalitsuse ajutise korraldamise seaduse esimesel lugemisel wastu wõttes tarwilikuks tunnistanud, et wabariigi põhiseaduse § 21 mõtte teostamiseks tuleb eriseadus vähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse ellukutsumiseks välja anda. Tähendatud seaduse arutamise puhul rõhutasid aga rühmade esitajad, et vähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse korralduse põhimõtted peawad täielikus kokkukõlas seisma Eesti rahwariigi suweräniteedi ja kodanikkude üheõigusluse põhinõuetega. Sellelt seisukohalt ei tohi vähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse asutused mitte riigiks tõusta, ei ka vähemusrahwustest kodanikud suuremaid õigusi omandada, kui Eesti rahwusest kodanikud. Sedamööda wõidakse vähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse mõtet teostada ainult kohaliku omawalitsuse piirides,

kuid ka siin ikka nõnda, et vähemusrahwustest kodanikud mitte eesõigustatud seisukorda ei tõuse wõrreldes Eesti rahwusest kodanikkudega. Kuna vähemusrahwustest kodanikud Eesti rahwusest kodanikkudega ühtlasel alusel osa wõtawad kohaliku omawalitsuse walimistest, kui ka kohaliku omawalitsuse esituskogudest, nagu linnawolikogudest ja juhatustest, nagu linnaametitest, siis on loomulik ja tarwilik, et vähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse asutused alluwuse poolest seisaksid kohaliku omawalitsuse all, nagu ka Eesti rahwuslikud kultuur- ja hoolekande omawalitsuse ülesandeid täitwad asutused, see tähendab koolinõukogud, kohaliku omawalitsuse hoolekande osakonnad jne. omawalitsuse alla käiwad. Wähemusrahwuslikkude koolide ülewalpidamiseks, mis mitme kohaliku omawalitsuse piiridesse kuuluwate vähemusrahwuslikkude kodanikkude nõudeid peawad rahuldama, wõiwad tähendatud vähemusrahwa kultuur- ja hoolekande omawalitsused omawalikult kulude katmiseks sihtliitese ühineda. — Nõnda on esitatawa seaduse alustel wõimalik täielikult rahuldada vähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande nõudeid tarwilikus kokkukõlas Eesti wabariigi suweräniteedi ja Eesti rahwariigi kodanikkude üheõigusluse põhinõuetega.

Seaduse kokkuseadmisel oleme meie arusaadawatel põhjustel wõimalikult kinni pidanud seaduse sõnastusest, mis esimese Riigikogu poolt esimesel lugemisel wastu wõetud.

Lisa nr. 18.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

wähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse ajutise korraldamise seadusele.

Wähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse korraldamise küsimuse kohta esitati Riigikogule kolm seadust ja nimelt: 1) rkl.-te W. Hasselblatt'i, J. Seljugin'i, W. Grigorjew'i, P. Baranin'i, C. Schilling'i, M. Luther'i ja E. Solowjew'i poolt 17. juulil 1923 a. „Wähemusrahwuste omawalitsuse ajutise korraldamise seaduseelnõu“ (paljundus nr. 80/51 — 1923 a.); 2) rkl.-te J. Tõnisson'i ja J. Jaakson'i poolt 8. oktoobril 1923 a. „Wä-

hemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse ajutise korraldamise seaduseelnõu" (paljundus nr. 164/83 — 1923 a.) ja 3) Wabariigi Walitsuse poolt algatati 30. nov. 1923 a. I Riigikogu poolt I lugemisel wastuwõetud „Wähemusrahwuste omawalitsuse ajutise korraldamise seaduseelnõu (paljundus nr. 300/132 — 1923 a.). Kõik need kolm eelnõu anti üldkommisjoni. Üldkommisjon wõttis küsimuse arutamisel aluseks Wabariigi Walitsuse poolt esitatud eelnõu (paljundus nr. 300/132 — 1923 a.) ja tarwitas materjaaliks esimesed kaks eelnõu, seega ka rkl.-te J. Tõnisson'i ja J. Jaakson'i poolt esitatud eelnõu (paljundus nr. 164/83 — 1923 a.). Kuna üldkommisjon käesolewas küsimuses oma ettepaneku Riigikogule esitanud nimetuse all „Wähemusrahwuste omawalitsuse korraldamise seadus“, paneb üldkommisjon Riigikogule ette rkl.-te J. Tõnisson'i ja J. Jaakson'i poolt esitatud „Wähemusrahwuste kultuur- ja hoolekande omawalitsuse ajutise korraldamise seaduseelnõu“ arutamisel ära wõtta.

Lisa nr. 19.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

EDASIKAEBE MUUTMISE SEADUS WÄIKESTES TSIWIIL JA KRIMINAAL KOHTUASJUS.

I.

Tsiwiil-kohtupidamise seaduse §§ 162 ja 186 pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

§ 162. Rahukohtuniku iga otsuse peale wõidakse anda appellatsiooni kaebus rahukogule kuu aja jooksul, otsuse kuulutamise päewast arwates.

§ 186. Kassatsiooni kaebused on lubatud:

1) seaduse mõtte lausa rikkumise wõi ebaõige tõlgitsemise korral;

2) kohtupidamise kommete ja wõrwide rikkumise korral, mis sedawõrd tähtsad, et nende täitmatajätmise pärast ei wõi lugeda otsust kohtuotsuse jõuliseks;

3) seadusega rahukogule antud wõimkonna- wõi wõimupiiride rikkumise korral.

Kassatsiooni kaebusi ei lubata asjus, kus nõudehind ei ulata üle 5000 marga.

II.

Kriminaal-kohtupidamise seaduse § 124 pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

§ 124. Rahukohtuniku otsus loetakse lõpulikuks, kui sellega määratakse: manitsus, märkus wõi noomitus, rahatrahw mitte üle 1500 marga ühe isiku pealt, wõi arest mitte üle kolme päewa ja kui kahjutasu nõudmine ei ulata üle 5000 marga.

III.

Käesolewa seaduse maksmahakkamisel rahukohtuniku poolt otsustatud, kuid weel lõpetamata asjade kohta on maksew endine kord.

IV.

Ajutiste kohtute sisseseadmise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 1 — 1918 a.) punkt i — makswuseta.

Lisa nr. 20.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

edasikaebe muutmise seadusele wäikestes tsiwiil ja kriminaal kohtuasjus.

Ajutiste kohtute sisseseadmise seadusega (punkt i) pandi maksma wäikestes tsiwiilasjus wana edasikaebe kord, mis juba 1912 a. ära muudeti, see on neis asjus ei lubata appellatsiooni kaebusi, waid ainult edasikaebust kassatsiooni teel. Nõudehinna suurus on 1918 aasta seaduse järele 100 rubla (marka). Et wäikeste nõudmisasjade jaoks ühest edasikaebe wõimalusest küllalt on, seda peab õigeaks pidama, kuid kohasemaks peab siin pidama appellatsiooni edasikaebe korda, aga mitte kassatsiooni korda, nagu seda 1918 aasta seadus wist eksikombel omaks wõttis. Appellatsioon kindlustab rohkem kaebaja huwisid, ja et tsiwiilasjus tõenduste kogumise kulud pooled kannawad, siis kawatseb eelnõu appellatsiooni korra juurde tagasi pöörata. Ühtlasi on nõude-summa tõstetud 100 marga pealt 5000 marga peale.

Mis puutub wäikestesse kriminaal-asjusse, siis peaks siin küll sennine kord maksma jääma, see on kassatsioon ilma appellatsioonita. Kuigi seaduse järele kohtukulud süüdlase kanda pannakse, kannab neid tegelikult ka süüdimõistmise korral pea alati ikka kroonu, ja sellepä-

rast riigikassat koormata asjus, mis oma väiksuse tõttu wähetähtsad, ei oleks mitte otstarbekohane.

Sisulikkult on 7 päewa aresti pealt 3 peale tagasi mindud ja rahatrahw sellega wõrreldes wastawas summas (1500 mk.) määratud. Ka kahjutasu määra on wastawalt suurendatud.

Lisa nr. 21.

Üldkommisjoni

SELETUSKIRI

wäikestes tsiwiil ja kriminaal kohtuasjus edasikaebe korra muutmisseadusele.

Käesolew seadus esitati Wabariigi Walitsuse poolt nimetuse all „Edasikaebe muutmise seadus wäikestes tsiwiil ja kriminaal kohtuasjus“. Üldkommisjon on seaduse pealkirjaks wõtnud „Wäikestes tsiwiil ja kriminaal kohtuasjus edasikaebe korra muutmisseadus“, mis täpsem ja konstruktsiooniliselt parem. Sisuliselt peab üldkommisjon seadust walitsuse motiividel tarwilikuks ja wastuwõetawaks. Üldkommisjon on aga eelnõus, peale redaktsiooniliste paranduste, järgmised muudatused teinud: II osas alan dati kahjutasu nõudmise ülemmäära 5000 marga pealt 3000 marga peale, sest üldkommisjoni arwates oli walitsuse eelnõus tähendatud ülemmäär kõrge.

III osa walitsuse eelnõus nägi ette, et käesolewa seaduse maksmahakkamisel rahukohtuniku poolt otsustatud, kuid weel lõpetamata asjade kohta jääb maksuma endine kord. Üldkommisjon leidis, et endine edasikaebe kord tuleks rutem kaotada ja sellepärast muutis III osa nii, et edasikaebamiseks otsuste peale, mis tehtud enne käesolewa seaduse maksmahakkamist, jääb maksuma endine kord.

IV osa jäeti wälja, kui ülearume, sest 18. nowembri 1918 a. ajutiste kohtute sisseseadmise seaduse punkt i on juba isenesest maks wuseta, kuna kriminaal-kohtupidamise seaduse § 124 ja tsiwiil-kohtupidamise seaduse §§ 134 ja 162 on muudetud.

Nende parandustega esitab üldkommisjon käesolewa seaduse Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 22.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

WENE KROONULE TASUMATAJÄÄNUD LINNA OMAWALITSUSTE LAENUWÕLGADE KUSTUTAMISE SEADUS.

§ 1. Kustutatakse maha Eesti-Wene rahulepingu art. art. XI ja XVIII põhjal Eesti wabariigile üleantud Wene kroonule tasumatajäänud linna omawalitsuste laenuwõlad ühes protsentidega.

§ 2. Selle seaduse jõusseastumisega wabastatakse keelu alt § 1. tähendatud laenude kindlustuseks panditud kinniswarad ja teised wäärtused.

§ 3. Käesolew seadus astub jõusse tema wäljakuulutamisega „Riigi Teatajas“.

Lisa nr. 23.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Wene kroonule tasumatajäänud linna omawalitsuste laenuwõlgade kustutamise seadusele.

Omavalitsuste tegid praegu Eesti wabariiki kuuluvad linnad endise Wene keiserriigi asutustelt ja riigi- kui ka erapankadelt koolimajade ja elektriamaade ehitamiseks ning muude linna ette wõtete ja tarwiduste peale pika- ja lühikeseajalisi laenusid, mis teatud aja jooksul osade wiisi pidi tagasi maksetama, kusjuures laenude kindlustuseks linnad kinniswarasid ja wäärtpaberid pantisid. Kunni 1917 aastani sündisid laenude osalised tagasimaksmised korralikult. Kui aga keiserriigi langemisega tulid segased ajad ja sagedased walitsuse wahetused, jätsid linnad laenude tagasimaksmised seisma ja ei uuendanud nende tasumist enam ka pärastpoole.

Nõukogude walitsuse wõimulepääsemisega natsionaliseeris Wene kroonu kõik erarahaasutused ja erapangad. Järjekohalikkult sellest ajast peale linnad, kes omal ajal ka Wene erapankadest laenu said, nüüd tasumata summad Wene kroonule.

Et 1918 a. Eesti enese iseseiswaks wabariigiks kuulutas ja warsti selle järele sõda Wene ja Eesti wahel lahti puhkes, siis ei saanud Wene kroonu oma

wõlgade sissenõudmisele asuda. Kuid sõda lõppes Eesti kohta õnnelikult ja 2. weebruaril 1920 a. Eesti wabariigi ja Wenemaa wahel sõlmitud rahulepingu art. art. XI ja XVIII põhjal läksid kõik Wene kroonu rahalised nõuded Eesti kodanikkude ja omawalitsuste vastu üle Eesti wabariigile. Seega wõlgnewad nüüd linnad kõik wõlad ja laenud, mis nad Wene kroonule tasumata jätsid. Eesti wabariigile. Rahulepingu põhjal asus siis wabariigi riigikassa linnawalitsustelt endiste Wene kroonu wõlgade sissenõudmisele. Kuid raske majandusliku seisukorra ja üldise rahakitsikuse tõttu ei suutnud linnad neid wõlgu tasuda ja pöö-

rasid siseministeeriumi poole palwega sammusid astuda, et endise Wene riigi asutustelt saadud laenud, mis nad Wene kroonule wõlgu jäid, maha kustutataks. Siseministeeriumi järelküsimise peale, missugusel arwamisel rahaministeerium selle kohta on, teatas riigikassa, et rahaministeeriumi poolt ei ole taikistusi linnawalitsuste wõlgade mahakustutamiseks, mis nad endistelt Wene riigi asutustelt saanud ja mis nüüd Eesti-Wene rahulepingu põhjal Eesti wabariigile üleantuks tulewad lugeda.

1-seks jaanuariks 1924 a. teewad need wõlad wälja järgmised summad:

Linna nimetus.	Tasumata laenu saldo 1. jaanuariks 1924 a.		Missugustelt Wene riigi asutustelt laen saadud.	Mis jaoks laen tehtud.	Millal laen tehtud.	Kaua aja peale laen lubatud.	Mis ajast on laenuprotsendid maksmata.
	Rbl.	K.					
Tallinn . . .	74.489	20	Haridusministeeriumi Peeter Suure nimelisest koolide ehitusfondist.	Koolimaja ehitamiseks.	1915 a.	20 aasta peale	1918 a.
	138.694	41	Linnade ja semstwo krediitkassast.	Linna weewärgi ehitamiseks.	1916 a.	20 aasta peale	"
	200.000	—				5 aasta peale	"
	1.039.164	55	Wene riigipangalt.	Jookswateks kuludeks.	"	"	"
Tartu	22.960	—	Peeter Suure nimelisest fondist.	Koolimaja ehitamiseks.	1911 a.	20 aasta peale	"
Rakwere. .	11.300	—	Wene riigipanga Tallinna osakonnalt.	Warustusainete muretsemiseks	—	—	"
Walga . . .	20.650	—	Peeter Suure nimelisest fondist.	Koolimaja ehitamiseks.	1913 a.	"	1917 a.
	143.253	30	Linnade ja semstwo krediitkassast.	Elektriijaama ehitamiseks.	1912 a.	35 aasta peale.	"
	14.000	—	"	1915 a. eelarwe puudujäägi katmiseks.	1916 a.	1 ¹ / ₂ aasta peale.	"
Haapsalu .	5.270	21	Wene riigipanga Tallinna osakonnalt.				
	19.868	28	Doni pangalt.	Supelusasutuste korraldamiseks.			"
Rokku . .	1.689.649	95					

Seega tuleks käesolewa seaduse järele kustutamisele linna omawalitsuste wõlad:

endise Wene haridus- ministeeriumi kooli ehitusfondile	Rbl. 118.099.20
endise Wene riigipan- gale	„ 1.055.734.76
endise Wene linnade ja semstwo krediitkas- sale	„ 495.947.71
endise Wene Doni pan- gale	„ 19.868.28
<u>Kokku rbl. 1.689.649.95</u>	

Sellest summast tuleb:

Tallinna kohta	Rbl. 1.452.348.16
Tartu „	„ 22.960.—
Rakwere „	„ 11.300.—
Walga „	„ 177.903.30
Haapsalu „	„ 25.138.49
<u>Kokku rbl. 1.689.649.95</u>	

Kui sellele summale juurde lisada 1917 a. saadik tasumata protsendid, arwates läbiseegi 5% aastas, siis tõuseks kogu wõlasumma umbkaudu 2,3 miljoni rbl. peale, mis Eesti markadesse ümber arwautult, wõttes 1 rbl. = 1,5 Emk., ligikaudu 3,5 miljoni Emk. wälja teeb. Selle summa wõlaarwelt mahakustutamine ei oleks riigile sugugi tuntaw ega ei koormaks riigikassat, kuid wõlgnikkudele linnadele oleks see osaliseks tasuks nende kahjude eest, mis nad selleläbi on saanud, et nende wäärtpaberid ilmasõja ajal Wenemaale ewakueeriti ja mille tagasisaamiseks, selle peale waatamata, et selleks küllalt sammusid on astunud, — wähe lootust on.

Mis puutub sellesse, et linnad omal ajal laenude kindlustuseks liikumata warandusi ja wäärtpaberid ehk muid wäärtusi pantisid, siis tuleb, sel korral, kui wõlad maha kustutatakse, ka panditud warad ja wäärtused keelu alt wabastada. Selleks on seadusesse mahutatud § 2.

Lisa nr. 24.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

Wene kroonule tasumatajäänud linna omawalitsuste laenuwõlgade kustutamise seadusele.

Eesti-Wene rahulepingu põhjal läksid kõik Wene kroonu rahalised nõuded Eesti kodanikkude ja omawalitsuste wastu üle Eesti wabariigile.

Käesolewa seadusega kawatses Wabariigi Walitsus kustutada osa nendest nõuetest, nimelt linna omawalitsuste wastu, wiimaste rasket majanduslikku seisukorda ja üldist rahakitsikust arwesse wõttes.

Rahaasjanduse komisjon leiab selle seaduse wastuwõtmatu olewat järgmistel põhjustel:

Ei ole otstarbekohane hakata Wene kroonult päritud rahaliste nõuete küsimust lahendama osadekaupa ja seega pretendentisid looma, enne kui ei ole kindel seisukoht wõetud nende nõuete kasutamise kohta üldse. Küsimuse otsustamiseks täies tema ulatuses oleks tarwis olnud ülewaadet selle kohta, missugused rahalised nõuded on omandanud ja missugused kohustused enese peale üldse on wõtnud Eesti riik oma kodanikkude suhtes Tartu rahulepinguga.

Linna omawalitsuste wõlg sellest üldiste nõuete kompleksist ei ole wõrdlemisi suur, umbes 3,5 miljoni marka, mille kustutamine waewalt nimetamiswäärt kergendust tooks linnade raskesse rahalisesse seisukorda. Pealegi langeks kaaluwam osa sellest wõlast umbes 86% Tallinna linna peale, mille tõttu wiimane wõla kustutamise korral teiste linnadega wõrreldes wõrratult saaks ees õigustatud.

Lisa nr. 25.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

WENEAEGISTE ÕNNETUJUHTUMISTE PENSIONIDE MAKSMISE SEADUS.

§ 1. Wabariigi kodanikkudele, kes olid kinnitatud tööstusliku töö seadustiku (S. k. XI k. 2. jagu 1913 a. wäljaanne) § 375 põhjal endises Petrogradi kinnitusühisuses (Petrogradskoje strahowoje towarishtshestwo) wõi § 592 põhjal Wenemaal tegutsewates kinnitusseltsides ehk asutustes ja kellele oli määratud õnnetujuhtumiste pension selle seadustiku peatükkide IV ja VII määruste põhjal ning kes käesolewal ajal pensioni ei saa selle tõttu, et nimetatud kinnitusühisust, seltsisid wõi asutusi enam olemas ei ole, maksetakse pension wälja riigikassa arwel.

§ 2. Nendele eelmises paragrahwis nimetatud isikutele, kes õigustatud on lisamaksu pensioni juurde saama õnnetujuhtumiste pensionide lisamaksu seaduse põhjal („Riigi Teataja“ nr. 1/2 — 1923 a.,

seadus nr. 4) maksetakse see lisamaks riigikassa arwel.

§ 3. Wene rublades määratud pension arwatakse ümber Eesti markadesse, kusjuures üks Wene rubla loetakse poolteist Eesti marka.

§ 4. Paragrahwides 1 ja 2 ettenähtud pensionide ja lisamaksude väljaandmist korraldab töö - hoolekandeministerium ning tema organidena kohtadel walla-, alewi-, linna- ja maakonnawalitsused.

§ 5. Kõik need, kellel on õigus riigilt pensioni saada käesolewa seaduse põhjal, annawad sellekohase nõudmise suusõnaliselt wõi kirjalikult: maal — kohalikule wallawalitsusele, alewis — alewiwalitsusele, linnas — linnawalitsusele.

Märkus. Nõudmisele tuleb juurde lisada pensioniraamat wõi muud kindlad tõendused pensionimaksmise üle, millest näha oleks pensioni määramise alus ja selle summa.

§ 6. Walla- wõi alewiwalitsus saadab nõudmise ühes juurdelisatud tõendustega maakonnawalitsuse kaudu, linnawalitsus aga otsekohe töö-hoolekandeministeriumile, kes pensionisumma kindlaks määrab ja tarwilikud summad kohalikkudesse Eesti panga osakondadesse saadab maakonna wõi linnawalitsuse nimele, pensioni väljamaksmiseks.

§ 7. Maakonnawalitsused saadawad sellejärele waldadesse wõi alewitesse nimekirjad pensionisaajate üle. Walla-, alewi- wõi linnawalitsus annab pensionisaajale pensioniraamatu töö-hoolekandeministeriumi poolt kinnitatud kawa järele.

§ 8. Pension ja lisamaks antakse wälja linna-, alewi- wõi wallawalitsusest üheks kuuks ette. Pensioni väljaandmise üle tehakse pensioniraamatusse wastaw märkus.

§ 9. Käesolewa seaduse teostamisel tarwilikud summad määratakse weneaegiste pensionääride toetamiseks awatud krediidist.

Lisa nr. 26.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

weneaegiste õnnetujuhtumiste pensionide maksmise seadusele.

Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma poolt on esitatud

Riigikogule õnnetujuhtumiste pensionide seaduste täiendamise seadus.

Selle seaduse aluseks seatud mõiste on täielikult õiglane ja mingisuguseid põhimõttelikka wastulauseid wälja kutsuda ei wõi. Nende isikute arwu kohta, kellele tuleks pensioni maksta, ei ole enam-wähem täpipealseid andmeid, sest ainult piiratud arw wigastatud on pööranud ministeeriumi poole kaebtusega pensioni mittesaamise asjus. Ministeriumil on täpipealsed andmed ainult kolme tähtsama Narwa raiooni wabriku pensionääride arwu kohta, kellele kinnituspension Peeterburi kinnitusühisuse poolt määratud on, ja nimelt: Kreenholmi wabrikus on niisuguseid pensionääre 7 ning Narwa kalewi- ja linaketramise wabrikutes kumbagis üks pensionäär. Üldine pensionääride arw ei wõi igatahes suur olla järgmistel põhjustel.

Wigasaanutele pensionimaksmise kohta on tarwis wahet teha kolme ettewõtete liigi wahel:

1) eraettewõtted, mis alluwad sunduslikule kinnitusele tööstusliku töö seadustiku §§ 372—491 põhjal. Need ettewõtted on kohustatud oma töölisi selle seaduse põhjal asutatud kinnitusühisustes kinnitama. Praegused wabariigi piirides töötanud wõi töötawad ettewõtted olid kinnitatud kahes kinnitusühisuses: Peeterburis ja Riias.

Endine, warem Riias asuw Balti kinnitusühisus jagati 1922 a. kaheks iseseiswaks ühisuseks, kusjuures üks jääb Riiga Läti tarwis ja teine asutatakse Tallinna Eesti tööliste kinnitusühisuse nime all Eesti tarwis. Selle jagamise juures läksid kõik endise Balti ühisuse pensionimaksmise kohustused Eesti piirides töötanud wõi töötawates ettewõtetes wigasaanutele Eesti tööliste kinnitusühisusele üle. Sellepärast lasub, muuseas, ülemalnimetatud seaduse seletuskirjas tähendatud Pärnu — Waldhofi ja Kuressaare — Wildenbergi wabrikute pensionääridele pensionimaksmine Eesti tööliste kinnitusühisuse peal. Sellega jääb lahendamatuks ainult küsimus Peeterburi kinnitusühisuse pensionääride suhtes.

2) Eraettewõtted, kes oma töölisi ei olnud kohustatud kinnitama, kuid pidid õnnetujuhtumiste puhul wigasaanutele tasu maksuma tööstusliku töö seadustiku §§ 541—597 alusel. Nimetatud paragrahwide põhjal wõisid nemad oma töölisi erakinnitusseltsides kinnitada. Niwiisi tõuseb esile weel küsimus nende pensio-

näärde suhtes, kes oleks pidanud pensioni saama seltsidelt, missuguseid praegu enam olemas ei ole.

3) Riigi ettevõtted ja raudteed on kohustatud pensioni maksuma wigasaanutele tööstusliku töö seadustiku §§ 509—540 ja 598—771 ning teede-seaduse §§ 612—718 põhjal. Ülesloetud seaduse paragrahvide alusel ei võinud ega tegelikult ei kinnitanudki oma töölisi kinnituseltsides riigiettevõtted ja raudteed. Riigi peal lasub ka nüüd, ilma et selleks erilisi seadusi oleks tarwis välja anda, kohustus weneaegistele wigasaanutele pensioni edasi maksta nendes seadustes ettenähtud alustel.

Lahendamatuks jääb pensionimaksimise küsimus ainult nendele isikutele, kes olid kinnitatud endises Peeterburi tööliste kinnitusühisuses ja endistes Wene erakinnituseltsides, näiteks „Rossija“ ja teised. Nende isikute arw ei wõi liiga suur olla ja sellepärast ei wõiks riigile koormavaks olla, kui tema nende pensionide maksimise oma peale wõtab.

Sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma seaduse § 1 näeb ette, et pensioni tuleks maksta alates sellest päewast, milleni pension juba kätte saadud, kusjuures § 5. märkus nõuab tõenduse esitamist selle üle, millal wiimast korda pensioni saadud. Niisuguste ümberliikkamata tõenduste muretsemine oleks peaaegu wõimatu ja peale selle oleks pensionidmaksimine kogu selle aja eest ühenduses liig suurte kuludega riigile. Sellepärast oleks wõib olla otstarbekohasem alustada pensionide maksimist ainult wastawa seaduse jõusseastamise päewast alates. Sedasama tuleb tähendada ka pensionide lisamaksu maksimise tähtaja kohta.

Raske on nõus olla seaduse § 3-ga, mille järele pensioni ja lisamaksu kogusumma kuus ei wõi wäiksem olla ajutises weneaegiste pensionääride toetamise seaduses ettenähtud normist. Nimetatud seaduse § 5 teeb wahet üksikute ja perekondlikkude pensionääride wahel, kuna seadused, mille alusel kõnesolewaid pensione maksetakse, sarnast wahet sugugi ei tee. Peale selle ei selgu § 3, kas on arwesse wõetud weneaegiste pensionääride toetamise seaduse § 6 nõue, mille järele arwesse wõetakse pensionääri tööjõu kaotuse protsent. Ka tegelikult pole § 3 tähtsust, sest mingil juhtumisel ei wõi pensioni ja lisamaksu kogusumma vähem olla seaduse § 5 ettenähtud normist.

§§ 1, 2, 3. Silmas pidades ülemaltähendatud, töötati ümber töö-hoolekandeministeeriumis sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma seaduse §§ 1 ja 2 ning heideti välja § 3 lõpuosa.

§§ 4—9. Järgnewad seaduse paragrahwid näewad ette ainult pensionide ja lisamaksu wäljamaksmise korra, kokkukõlas selle korraga, mis on ette nähtud ajutise weneaegiste pensionääride toetamise seaduse §§ 7, 8, 9, 10 ja 11 („Riigi Teataja“ nr. 77/78 — 1920 a., seadus nr. 212). Oleks täielikult otstarbekohane seda korda ka käesolewas seaduses ettenähtud pensionide ja lisamaksude wäljaandmise suhtes jösse jätta.

Lisa nr. 27.

Töökaitse komisjoni

SELETUSKIRI

weneaegiste õnnetujuhtumiste pensionide maksimise seadusele.

Weneaegiste õnnetujuhtumiste pensionide maksimise seaduses wõttis töökaitse komisjon ette järgmised muudatused:

§ 1 lisati juurde, et käesolewa seaduse alusel maksetakse pensionid riigikassast siis, kui neid kinnitusühisusi, seltsisid wõi asutusi, kus pensionäärid kinnitatud olid, Eesti wabariigis enam ei ole. Nad wõiwad wäga hästi mõnes teises riigis tegutseda, kuid pensionäärid sealt oma pensione kätte ei saa.

§ 5-dana wõeti juurde, et töö-hoolekandeministeeriumil on õigus neid, kes käesolewa seaduse alusel pensioni saawad, arstlikult uuesti läbi waadata lasta, selle juures tööjõu kaotuse protsenti uuesti hinnates. — Sest ajast, kus nende pensionääride tööjõud hinnati, on hulk aega möödas, sellepärast on uuesti läbiwaatamine tarwilik.

Muus osas ühineb komisjon Wabariigi Walitsuse seletuskirjaga.

Lisa nr. 28.

Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek.

ÕNNETUJUHTUMISTE PENSIONIDE SEADUSTE TÄIENDAMISE SEADUS.

§ 1. Wabariigi kodanikkudele, kes õigustatud pensioni saama töökaitse-sea-

duse §§ 372—491 ja 509—771 (sead. kogu XI köide 2 jagu 1913 a. väljanne) ja teedeseaduse §§ 612—718 (Sead. kogu XII köide 2 jagu 1916 a. väljanne) põhjal praegustes wabariigi piirides töötanud wõi töötawates ettevõtetes ettetulnud õnnetujuhtumiste puhul ja seda kätte saanud ei ole selletõttu, et nemad kinnitatud olid seltsides, mis nüüd enam Eesti wabariigi piirides ei asu, maksetakse saamatajäänud pension wälja riigikassa arwel tööhoolekandeministeeriumi kaudu, alates sellest päewast, milleni pension kätte saadud.

§ 2. Kui eelmises paragrahwis tähendatud pensionärid õigustatud on lisamaksu saama õnnetujuhtumiste pensionide lisamaksu seaduse põhjal („Riigi Teataja“ nr. 1/2 — 1923 a. seadus nr. 4), maksetakse ka see lisamaks neile pensioniga ühesugustel alustel riigikassa arwel wälja, 1. jaanuarist 1923 aastast alates.

§ 3. Pensioni ümberarwamisel loetakse 1 Wene rubla 1½ Eesti marka, kuid pensioni ja lisamaksu kogusumma kuus ei wõi wäiksem olla, kui ajutiste weneaegiste pensionäride toetamise seaduses („Riigi Teataja“ nr. 77/78 — 1920 a.) ette nähtud.

§ 4. Selles seaduses määratud summade wäljaandmist korraldab tööhoolekandeministeerium ning tema organidena kohtadel walla-, alewi-, linna ja maakonnawalitsused.

§ 5. Kõik need, kellel on õigus riigilt pensioni saada käesolewa seaduse põhjal, annawad sellekohase nõudmise suusõnaliselt wõi kirjalikult: maal — kohalikule wallawalitsusele, alewis — alewiwalitsusele, linnas — linnawalitsusele.

Märkus. Nõudmisele tuleb juurde lisada pensioniraamat wõi muud kindlad tõendused pensionimaksmise üle, millest näha oleks pensioni määramise alus ja selle summa. Peale selle tuleb juurde lisada tõendus selle üle, millal wiimast korda pensioni saadud.

§ 6. Walla- wõi alewiwalitsus saadab nõudmise ühes juurdelisatud tõendustega maakonnawalitsuse kaudu, linnawalitsus aga otsekohe tööhoolekandeministeeriumi hoolekande osakonnale, kes pensioni summa kindlaks määrab ja tarwilikud summad kohalikkudesse Eesti panga osakondadesse saadab maakonna wõi linnawalitsuse nimele, pensioni wäljamaksmiseks.

§ 7. Maakonnawalitsused saadawad sellejärele waldadesse wõi alewitesse ni-

mekirjad pensionisaajate üle. Walla-, alewi- wõi linnawalitsus annab pensionisaajale pensioniraamatu, ministeeriumi poolt kinnitatud kawa järele.

§ 8. Pension ja lisamaks antakse wälja linna-, alewi- wõi wallawalitsusest üheks kuuks ette. Pensioni wäljaandmise üle tehakse pensioniraamatusse wastaw märkus.

§ 9. Käesolewa seaduse teostamisel tarwilikud summad määratakse weneaegiste pensionäride toetamiseks awatud krediidist.

Lisa nr. 29.

Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma

SELETUSKIRI

õnnetujuhtumiste pensionide seaduste täiendamise seadusele.

Käesolew seadus on tarwilik nende pensionäride seisukorra lahendamiseks, kes neile õnnetujuhtumiste puhul määratud pensioni selle tõttu kätte saanud ei ole, et nad kinnitatud olid seltsides, mis nüüd enam Eesti wabariigi piirides ei asu.

Neid pensionäre ei ole arwu poolest mitte wäga palju (mõned Narwa wabrikute töölised, kes Peeterburi kinnitusseltside alla kuulusid, Pärnu — Waldhofi ja Kuressaare — Wildenbergi wabrikute töölised, kes Riias kinnitatud olid). Ettevõtted, kus need töölised wiga said, asuwad praegugi Eesti wabariigi piirides ja küsimus, kas wast ettevõtete omanikud kohustatud ei ole tööliste pensione maksma, on tööhoolekandeministeeriumi algatusel juba paar korda Riigikohtuni ulatanud. Wormilistel põhjustel ei ole seal aga sisuliselt küsimust otsustatud. Wahepeal on töölised, kes juba 5 aastat pensioni saanud ei ole, täiesti wäljapääsemata seisukorda sattunud ja küsimus nõuab kiiret lahendamist. Wene walitsus on kategooriliselt ära ütelnud nende pensionide maksmisest, toetades rahulepingu peale.

Kuna ettevõtete omanikud kinnituskasid Wene walitsuse ajal seadustes ettenähtud korras tasunud, ei oleks õiglane nende peale pensionide maksmist panna, waid seda peaks riik tegema, kes endise Wene walitsuse kohustused üle wõtnud.

Tehniliselt on käesolew seadus kokku kõlastatud weneaegiste pensionääride toetamise seadusega, samuti lisamaksu seadusega („Riigi Teataja“ nr. 1/2 — 1923 a.).

Lisa nr. 30.

Töökaitse komisjoni

SELETUSKIRI

õnnetujuhtumiste pensionide seaduste täiendamise seadusele.

Töökaitse komisjon wõttis wastu weneaegiste õnnetujuhtumiste pensionide maksmise seaduse ja on selle Riigikogule esitanud. Mõlemad seadused käsitawad üht ja sama küsimust.

Lisa nr. 31.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

RIIKLIKÜ ÜHISPIIMATALITUSTE LAENUFONDI SEADUS.

§ 1. Põllutööministeeriumi juurde asutatakse riiklik ühispiimatalituste laenufond laenude andmiseks ühispiimatalituste ehitamiseks, kordaseadmiseks ja sisseseade muretsemiseks.

§ 2. Riiklikuks ühispiimatalituste laenufondiks arwatakse: a) 1924 a. ja edaspidi riigi eelarwes fondi täienduseks määratawad krediidid ja

b) punkt a all nimetatud ning Riigikogu poolt põllutööministeeriumi eelarwes ühispiimatalitustele laenu andmiseks määratud („Riigi Teataja“ nr. 157/158 — 1922 a. sead. nr. 96 põhjal) 45.000.000 margalise laenu tasumiseks, intressidena ja wiiwistrahwina maksetawad summad.

§ 3. Wabariigi Walitsusel on õigus wälja anda määrusi fondi walitsemise, laenu wäljaandmise, kindlustuse ja tasumise ning intresside määra kohta.

Lisa nr. 32.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

riikliku ühispiimatalituste laenufondi seadusele.

Seadusega 7. detsembrist 1922 a. („Riigi Teataja“ nr. 157/158 — 1922 a.) määrati põllutööministeeriumile krediit

laenude andmiseks ühispiimatalituste ehitamiseks, kordaseadmiseks ja sisseseade muretsemiseks, missuguse seaduse põhjal põllutööministeeriumi 1923 a. eelarwes määratud krediit 45.000.000 marga suuruses summas ka nimetatud otstarbeks wälja on antud.

Nimetatud summast ei jätkunud aga kõigi nõuete rahuldamiseks ja on maakondi, näiteks Saare ja Petseri maakonnad, kus ei ole ühtegi ühispiimatalitust. Samuti on Harju, Lääne ja Wiru maakonnades ainult mõned üksikud ühispiimatalitused. Ka wajawad mitmed ühisused, kellele läinud aastal laenu anti, weel lisa laenu sellepärast, et läinud aastal krediidi wähesuse tõttu ühisustele wõimalik oli wähe laenu määrata.

Wõib kindlasti oletada, et uutest piimaühisustest ilma riikliku laenuta ehk ainult 10% oleks ellu kutsutud, mispärast peateguriks piimaühisuste asutamiseks ja ühispiimatalituste ehitamiseks praegusel ajal on pikaajalise odawaprotsendilise laenu andmine.

Piimaühisuste asutamine on meil üks tähtsamatest teguritest põllumajanduse edenemise alal, sellepärast on ka wäga tarwilik, et piimaühisuste asutamisele saaks suurem ja järjekindlam alus loodud. See alus oleks mõeldaw mitte juhuslikude laenusummade määramine ühel ehk teisel aastal, waid selleks on tarwis luua kindel laenufond, mille abil laenuandmine kujuneks järjekindlaks piimaasjanduse arendamise abinõuks.

Fond seisaks koos käesolewal ja järgmistel aastatel selleks otstarbeks määratawatest krediitidest ning laenude tagasimaksudest, protsentidest ja wiiwitusrahadest. Laenude kestwus oleks kuni 10 aastat ja kannaks 5% aastas.

Lisa nr. 33.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

ühispiimatalituste laenufondi seadusele.

Ühinedes motiiwidega, mis Wabariigi Walitsuse seletuskirjas ühispiimatalituste laenufondi asutamise tarwiduse põhjendamiseks ette toodud, leidis rahaasjanduse komisjon tarwilikuks, et seadusandlikul teel saaks fikseeritud peajoontes laenu wäljaandmise tingimised ja laenu ülemäär ühele ühispiimatalitusele.

Need põhjooned on ära tähendatud komisjoni ettepaneku §§ 3-s ja 4-s.

Teistes paragrahwides ettewõetud parandused on redaktsioonilist laadi, mille eritlemine siinkohal ülearune oleks.

Lisa nr. 34.

Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek.

SEADUS TOLLITARIIFIDE MAKSMAPANEMISE KOHTA.

§ 1. Tollitariiisid, kui ka igasuguseid maksude normisid, mis sisse- ja wäljaweoga ühenduses, wõib maksuma panna ja muuta ainult seadusandlikul teel.

§ 2. Käesolewa seaduse jõusseastumisega kaotawad maksuse: 1) Wabariigi Walitsuse poolt ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal 3. jaanuaril 1921 a. wastuwõetud seadus tollide ja teiste sisse- ja wäljaweomaksude kohta („Riigi Teataja“ nr. 4 — 1921 a.) ja 2) Riigikogu poolt 16. detsembril 1921 a. wastuwõetud seadus tollide ja teiste sisse- ja wäljaweomaksude kohta („Riigi Teataja“ nr. 117 — 1921 a.).

§ 3. Määrused ja korraldused, mis eelises paragrahwis tähendatud seaduste põhjal maksuma pandud, jääwad maksuma kunni nende äramuutmiseni seadusandlikul teel.

Lisa nr. 35.

Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma

SELETUSKIRI

seadusele tollitariifide maksmapanemise kohta.

Wabariigi Walitsuse poolt ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal 3. jaanuaril 1921 a. wastuwõetud seadusega tollide ja teiste sisse- ja wäljaweomaksude kohta anti rahaministrile õigus kokkuleppel kaubandus-tööstusministriga tollitariiisid, kui ka igasuguseid maksunormisid, mis sisse- ja wäljaweoga ühenduses, kindlaks määrata ja üksikute kaubaliikide sisse- ja wäljawedu keelata ning lubada, kusjuures sellekohased määrused ja korraldused makswad wõisid olla kunni 31. detsembrini 1921 a., mille järele sennised wasta-

wad seadused ja määrused uuesti jösse pidid astuma, kui mitte seadusandlikul teel teist ei otsustata.

Riigikogu poolt pikendati 16. detsembril 1921 a. selle seaduse kestwust kunni uute sisse- ja wäljaweo tollitariifide maksmapanemiseni Riigikogu poolt.

Uued tollitariiifid, mis I Riigikogu poolt wastu wõtmata jäid, ei ole senniajani Wabariigi Walitsuse poolt weel II Riigikogule esitatud. Nende wastuwõtmist ei ole lähemal ajal oodata.

Wahepeal on aga raha- ja kaubandus-tööstusministrid omi õigusi tollitariifide muutmise alal tarwitanud sarnaselt, et põhjendatud kahtlus tekib nende poolt ettewõetud muudatuste otstarbekohasuses, hinnates neid rahwamajanduse seisukohalt.

Tollipoliitika, mille juhtimiseks Riigikogul kui rahwaesitusel, sõnagi kaasa öelda ei ole, on laialdast rahulolematust ellu kutsunud õige mitmesugustes kihtides ja ringkondades, mida tõendawad wiimasel ajal esitatud märgukirjad ja ajakirjanduses awaldatud artiklid.

Eriti hukkamõistetawaks on aga see poliitika wiimasel ajal muutunud, kus üldise elukalliduse tõusule sellega kaasa aidatakse, et tähtsamate tarbeainete (näiteks nisuterade, juustu, jalanõude, riiete jne.) tollisid tuntawalt tõstetakse ja sellega üksikutele ärimeestele ja töösturitele wõimalus antakse ladusolewate kaupade hindasid tõsta ja kehewate rahwakihtide kulul miljonid teenida.

Kui tarwilik peaks olema tollitariifides muudatusi ette wõtta, enne uute tariifide lõpuliikku maksmapanemist, siis wõiks seda igal üksikul juhtumisel Riigikogu teha ja tuleksid seadused, mis raha- ja kaubandus-tööstusministritele sel alal erakorralised wolitused annawad, ära muuta.

Lisa nr. 36.

Rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

TOLLITARIIFIDE MAKSMAPANEMISE SEADUS.

§ 1. Tollitariiisid wõib maksuma panna ja muuta ainult seadusandlikul teel.

§ 2. Käesolewa seaduse jõusseastumisega kaotawad maksuse: 1) Wabariigi Walitsuse poolt ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal 3. jaan. 1921 a. wastuwõe-

tud seadus tollide ja teiste sisse- ja väljaveomaksude kohta („Riigi Teataja“ nr. 4 — 1921 a.) ja 2) Riigikogu poolt 16. detsembril 1921 a. vastu võetud seadus tollide ja teiste sisse- ja väljaveomaksude kohta („Riigi Teataja“ nr. 117 — 1921 a.).

Lisa nr. 37.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

tollitariifide maksmapanemise seadusele.

Sisuliselt ühineb rahaasjanduse komisjon Riigikogu sotsiaaldemokraatliku rühma poolt seaduse esitamisel ettetoodud põhjendustega, eelnõu sõnastuses ja redaktsioonis järgmisi muudatusi tehes:

- 1) Pealkirja parandati redaktsioonis;
- 2) § 1 jäeti välja lause, mis puudutab sisse- ja väljaveoga ühenduses olevaid maksude normisid, kuna see § 2-ses väljendatud määruste läbi lahendust leiab;
- 3) leidis rahaasjanduse komisjon eelnõu § 3 ülearuse olevat ning kustutas selle.

Lisa nr. 38.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

tollitariifide maksmapanemise seadusele.

13. mail s. a. andis Riigikogu tollitariifide maksmapanemise seaduse I ja II lugemise vahel tagasi rahaasjanduse komisjoni ülesandega:

1) Kaalumisele võtta, kas ei tuleks uue tollitariifi maksmapanemise korra juures Wabariigi Walitsusele õigus anda ajutiselt kohe maksuma panna Riigikogule esitatawates seadustes ettenähtud tollimäärasid?

2) selgitada küsimus, kas eelnõu § 4 ettenähtud seaduste tühistamisega ei kaota makswust ka need määrused ja korraldused, mis tühistatawate seaduste põhjal Wabariigi Walitsuse poolt antud;

3) täiendada seadust selles mõttes, et tollitariife wõiks määrata tarwilikul korral ka välisrahas.

Neid küsimusi läbi arutades tunnistas komisjon tarwilikuks:

1) Wabariigi Walitsusele õigus anda esialgselt maksuma panna Riigikogule esitatud seadustes ettenähtud tolliwabade

kaupade maksumist wõi tollitariifide kõrgendamist (§ 3).

2) Seaduses fikseerida, et määrused ja korraldused, mis antud Wabariigi Walitsuse poolt käesolewa eelnõu § 4-ga tühistamisele määratud seaduste põhjal maksuma jääwad kunni nende muutmiseni käesolewas seaduses määratud korras (§ 5).

3) Lubada tollitariife määrata ka välisrahas, eeldusega, et tolliraha sisse nõutakse Eesti markades päewakursi järele. Päewakursiks loetakse Eesti panga poolt teatatud kurs. (§ 2).

Nende täiendustega esitab komisjon eelnõu Riigikogule II lugemiseks.

Lisa nr. 39.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

KOHTUMAKSUDE JA -KULUDE SEADUS.

I Tsiwiil-kohtupidamise seadus muudetakse järgmiselt:

§ 104. Tunnistajatele määratakse tasu § 861 määruste ja sõiduraha § 862 määruste järele.

§ 104¹ kaotab makswuse.

§ 124². Ekspertidele määratakse tasu antud arwamiste eest § 860 määruste ja sõiduraha § 862 määruste järele.

M ä r k u s. Teadusliku kohtu ekspertiiskabineti poolt toimetatud uurimiste eest määratakse tasu § 860 määruste järele.

§ 190. Rahukohtuniku wõi rahukogu kui teise astme kohtu otsuse tühistamise palwele lisatakse juurde kõik dokumendid, mille peal palwe põhjeneb, ja peale selle weel kautsjon poole kohtulõiwu suuruses, mis oli nõutud selle kohtuastme poolt, kelle otsuse peale tühistamise palwe antakse. Ilma kautsjoni juurde lisamata ei wõeta palwet vastu. Kautsjon kaebuse eest, mis tähele panemata jäeti, läheb riigi kasuks, kaebuse eest aga, mis põhjendatuks tunnistati, antakse kautsjonimaksjale tagasi. Kautsjonimaksimisest on wabastatud maksujõuetuks tunnistatud wõlgnikud ja isikud, kellele antud waesusõigus.

§ 200. Kohtukulused wõetakse asja-toimetamise eest rahukohtunikude juures ja rahukogus, kui teise astme kohtus §§ 839—890 alustel, kusjuures silmas tuleb pidada §§ 200⁴—200⁸ eeskirju.

§§ 200¹—200⁴ p.p. 2 ja 4, ja 201 kaotavad makswuse.

§ 800. Otsuse tühistamise palwele lisatakse juurde kõik dokumendid, mille peal palwe põhjeneb. Kohtupalati otsuse tühistamise palwele lisatakse juurde kautsjon poole kohtulõiwu suuruses, mis oli makstud appellatsiooni kaebusel kohtupalatisse, siiski aga mitte üle kümnetuhanda marga. Ilma kautsjoni juurde lisamata ei wõeta palwet vastu. Kautsjon kaebuse eest, mis Riigikohtu poolt tähelepanemata jäeti, läheb riigi kasuks, kaebuse eest aga, mis põhjendatuks tunnistati, antakse kautsjonimaksjale tagasi; kautsjonimaksimisest on wabastatud prokuröörid, maksujõuetuks tunnistatud wõlgnikud ja isikud, kellele antud waesusõigus.

§ 844. Palwekirjade ja nende lisade ning kõigi paberite pealt, mis antakse rahukogule, kohtupalatile, Riigikohtule, prokurööridele, kohtute esimeestele ja liigetele, samuti ka täitmislehtede, otsustest ärakirjade, teatiste ja teiste sarnaste paberite pealt wõetakse à 20 marka tempelmaksu.

§ 848. Iga nõudepalwe pealt wõetakse kohtulõiwu 3% suuruses nõudehinnast. Üle 50-pennilised summad arwatakse täiteks markadeks, kuna alla 50-pennilisi summasisid arwesse ei wõeta. Sama lõiwu wõetakse vastu nõuete pealt, kolmandate isikute palwete pealt asjaosaliseks astumise kohta ja appellatsiooni kaebuste pealt ning kajade pealt tagaselja otsuste peale.

§ 849. Asjus, mis ei ole hinnatawad, wõetakse kohtulõiwu rahukogu määramise järele otsuse tegemisel 100—3.000 margani.

§ 853¹. Kohtulõiw, mida nõutakse §§ 848, 850 ja 851 järele, maksetakse järgmiselt:

1) juhtumustel, kui lõiwu suurus ei ulata üle 5.000 marga — kohtumarkides ehk sularahas;

2) muil juhtumustel — sularahas.

§ 853². Kohtumargid on ühe, wiie, kahekümnewiie, saja ja wiesaja marga suurused.

Kohtumarkide kuju määrab kindlaks kohtuminister kokkuleppel rahaministriga.

§ 853³. Kohtumarke müüakse ainult kohtuasutustes sularaha vastu nõudmiste wõi paberite sisseandmisel ja kustutatakse sealsamas. Kohtuasutustele antakse kohtumarke riigipangast awansina kohtu- ja rahaministri kokkuleppel kindlaksmääratud summa peale.

§ 854. Täitmislehtede, samuti ka dokumentidest, otsustest wõi muudest paberitest wõetud ärakirjade ja tunnistuste, õienduste jne. wäljaandmisel pooltele wõetakse maksu nende walmistamise eest 25 marka lehekülje pealt, arwates 25 rida igal leheküljel. Maksu wõetakse kohtumarkides. (§ 853²).

§ 855 kaotab makswuse.

§ 857. Kui nõudjal ei ole wõimalik kostja elukohta üles anda, siis peab ta maksma 300 marka wäljakutse trükkis awaldamise eest ja peale selle veel raha saatekulud.

M ä r k u s. Kuulutuste awaldamise eest „Riigi Teatajas“ kohtuasjus wõetakse maksu 300 marka iga kuulutuse pealt.

§ 860. Ekspertidele määratakse nende nõudmisel tasu antud arwamiste eest 100—3.000 margani §§ 529 ja 530 eeskirjade järele, rippumata uurimistoimetuste kuludest. Üksikutel kordadel, kui ekspertiis iseäranis keeruline on ja pikka aega nõuab, wõidakse tasu ka suuremas summas määrata.

M ä r k u s. Teadusliku kohtu ekspertiiskabineti poolt toimetatud uurimise eest määratakse tasu selle (860) paragrahwi alusel.

§ 861. Tunnistajatele määratakse tasu 50—300 margani §§ 407 ja 408 eeskirjade järele, tööpäewade tasu ja muude kohalikkude olude kohaselt.

§ 862. Ekspertidel wõi tunnistajatel, keda kutsutakse nende maalolewast elukohast wälja wõi keda saadetakse kohtu poolt linnast maale järelewaatusele koha peal, 5 kilomeetrist kaugemale, on õigus saada, peale §§ 860 ja 861 ettenähtud tasu, sõiduraha 10 marka iga kilomeetri pealt, läheb aga nende tee mööda raudteeliini, siis kolmanda klassi piletiraha sinna ja tagasi.

§§ 863—863¹ kaotavad makswuse.

§ 878. Poolte poolt kulude katteks sissemakstud raha ülejääk antakse nõudmise korral tagasi; summat alla 100 marga postiga kätte ei saadeta.

§ 879 ühes märkustega kaotab makswuse.

§ 1401². Kõigis hoiuasjus (§§ 1401—1460⁴⁸) wõetakse kohtulõiwu § 1907² määruste järele.

§ 1907². Kõigis hoiuasjus (§§ 1907—2097) wõetakse kohtulõiwu järgmiselt: 1) kui kohtutoimetusel olewa waranduse wõi õiguse wäärtust rahas wõidakse hinnata — ½% suuruses sellest hinnast, siiski

aga mitte alla 100 ja mitte üle 5.000 marga. Üle 50-pennilised summad arwatakse täiteks markadeks, kuna alla 50-pennilisi summasid arwesse ei wõeta; 2) kui nimeetatud wäärtust hinnata ei saa — 100—2.000 margani kohtu määramise järele. Kohtulõiw määratakse kindlaks kohtuotsuses ja nõutakse sisse asjaalgatajalt wõi huwitatud isikult wõi ka kohtutoimetusel olewast warandusest.

II. Kriminaal-kohtupidamise seadust muudetakse järgmiselt:

§ 177. Kaebusele wõi protestile lisatakse juurde wastaspoole seletus, kui see antud, ja asja kohta tehtud protokollid. Kaebustele rahukohtunikude lõpuliikude otsuste peale lisatakse juurde kautsjon 100 marga suuruses, ja rahukogude kui teise astme kohtute lõpuliikude otsuste peale 500 marga suuruses; ilma kautsjonita kaebusi wastu ei wõeta. Kautsjon kaebuse eest, mis tähele panemata jäeti, läheb riigi kasuks, kaebuse eest aga, mis põhjendatuks tunnistati, antakse kautsjonimaksjale tagasi. Kautsjonimaksimisest on wabastatud politsei, wahiallolewad kohtualused, maksujõuetuks tunnistatud wõlgnikud ja isikud, kellele rahukohtuniku wõi rahukogu kui teise astme kohtu poolt antud waesusõigus.

§ 193. Tunnistajate, tõlkide ja ekspertide tasu kohta, arstid kaasa arwatud, on makswad §§ 978, 978¹ ja 979 määrused.

§ 199. Rahukohtunikude ja rahukogu kui teise astme kohtu otsustest ja protokollidest antawate ärakirjade eest wõetakse kantseleimaksu 25 marka lehekülje pealt, arwates 25 rida igal leheküljel. Süüalustele ja isikutele, kellele antud waesusõigus, antakse ärakirjad tasuta. Maksu wõetakse kohtumarkides (Ts. kp. s. § 853²).

Märkused 1 ja 2 § 199 juurde kaotawad makswuse.

§ 910. p. 2 redigeeritakse järgmiselt:

2) Kaebustele lisatakse juurde kautsjon 2.500 marga suuruses, ilma milleta kaebust wastu ei wõeta. Kautsjon kaebuse eest, mis Riigikohtu poolt tähele panemata jäeti, läheb riigi kasuks, kaebuse eest aga, mis põhjendatuks tunnistati, antakse kautsjonimaksjale tagasi. Kautsjonimaksimisest on wabastatud wahiallolewad kohtualused, maksujõuetuks tunnistatud wõlgnikud ja isikud, kellele kohtu poolt antud waesusõigus.

§ 978. Juhtumusel, kui ametlikud wõi eraarstid kutsutakse toimetama kohtu-

arstlikka uurimisi väljaspool nende asukohti, saawad nad sõidu- ja päewaraha samal määral, nagu kohtu-uurijad ametsoitude eest.

§ 979. Juhtumusel, kui tunnistajaid ja teisi asjale kõrwalisi isikuid kutsutakse uurimisele wõi kohtusse 10 kilomeetrist kaugemale, siis saawad nad päewaraha 50 marka iga elukohast väljas wiidetud päewa eest ja peale selle sõiduraha 10 marka iga kilomeetri pealt, läheb aga nende tee mööda raudteeliini, siis kolmanda klassi piletiraha sinna ja tagasi.

§ 985. Kui käesolewa seadustiku järele antakse asjaosalistele ärakirju otsustest, protokollidest wõi muudest paberitest ainult tasu eest, siis wõetakse nende väljaandmise eest tasu 25 marka lehekülje pealt, arwates 25 rida igal leheküljel. Maksu wõetakse kohtumarkides (Ts. kp. s. § 853²).

III. Administratiiv kohtu korda muudetakse järgmiselt:

§ 31. Rewisjoniprotestile tuleb üks ärakiri kaebealuse tarwis juurde panna. Rewisjonikaebusele tuleb juurde lisada 300 resp. 1.000 marka (§ 37) rewisjonimaksu ja ärakiri ülewalwe ametniku wõi asutuse tarwis. On rewisjoniprotestile ehk -kaebusele dokumendid juurde pandud, siis tuleb ka dokumentidest wastaw arw ärakirju ligi panna.

§ 37. Erasikud ja -asutused peawad administratiiv asjus tempelmaksu, kantseleilõiwu ja tunnistajatele ning ekspertidele tasu maksma tsiwil-kohtupidamise seaduse §§ 860, 861 ja 862 ettenähtud määral, ja peale selle weel rewisjonikaebuse sisseandmise puhul rahukohtuniku otsuse peale 300 marka ja rahukogu otsuse peale 1.000 marka rewisjonimaksu riigikassa heaks. Erasikud, kellele antud waesusõigus, on rewisjonimaksust wabad.

IV.

Seadus kohtumaksude ja -kulude kohta („Riigi Teataja“ nr. 2, 1919) ja selle muutmisseadus („Riigi Teataja“ nr. 59/60, 1920) kaotab makswuse.

Lisa nr. 40.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

kohtumaksude ja -kulude seadusele.

Praegumakswas seaduses kohtumaksude ja -kulude kohta („Riigi Teataja“

nr. 2 — 1919 a. ja nr. 59/60 — 1920 a.) on mitmesugused puudused ja väärarused ilmsiks tulnud, nagu seda praktika selgesti on näidanud. Nii on tunnistajate ja ekspertide tasumäärad liiga väikeseks jäänud, mida enam sugugi ei wõi ajakohaseks pidada. Edasi on kantseilõiw wäike, mis ei tasu ära selle lõiwu wõtmisega seotud asjaajamise kulusidki. Selle kõrwal tundub aga kohtulõiw nõudeasjus liiga kõrge, mis kodanikkudele õigusmõistmise poole pööramise raskeks teeb. Edasi on selgunud, et iseäralik kohtumaks kriminaalasjus hoopis aluseta on. Ta on wälja kujunenud mingisuguseks lisakaristuseks, mida tegelikult kas suuremas ehk wähemas summas määratakse sellejärele, kuidas kohus leiab kaebealuse süüdi olevat. Sarnane karistuse raskendamine protsessuaal seaduse kaudu ei ole millegagi põhjendataw ja teoreetiliselt täitsa wildak. Kohtukulude hulka ei saa seda maksu ka mitte arwata, sest et need kulud tasutakse nii kui nii täiel määral. Pealegi on selle maksu sissenõudmise kulud peaaegu niisama suured, nagu sissenõutawad summad. Neil põhjustel on ta wälja jäetud. Kassatsiooni kautsjoni ja rewisjonimaksu on suurendatud, sest et see liiga väikeseks on jäänud. Kohtumargid on reguleeritud, mille järele tarwidus juba ammu olemas.

Lõpuks on käesolew seadus wastawastesse seadustesse kodifitseeritud, mis seadlusandluse tehnika nõuetele iseeneest mõista rohkem wastab.

Lisa nr. 41.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

kohtumaksude ja -kulude seadusele.

Üldkommissjon peab kohtumaksude ja kohtukulude reguleerimist ajakohaselt tarwilikuks. Üldkommissjon on Wabariigi Walitsuse poolt esitatud eelnõus üksikuid maksumäärasid kõrgendanud kui ka vähendanud, silmas pidades ühel kui teisel juhtumisel asja wäärtust, kohtute töö rohkust, aja kaotust ja tegelikka kulusid. Walitsuse eelnõus kawatseti ka riigi- ja omawalitsuse asutustelt kohtumaksusid wõtta. Taheti ära kaotada riigi- ja omawalitsuse asutuste sennine eesõigustatud seisukord. Üldkommissjon asus teisele seisukohale. Riigi- ja omawalitsuse asutused tulewad kohtumaksudest wabastada, sest

õigem ja otstarbekohasem on loobuda wastastikusest maksustamisest. Wastastikune maksustamine toob enesega kaasa mitteproduktiivsed arwestamise kulud.

Üldkommissjon on üksikuid paragrahwisid redaktsiooniliselt muutnud, mis suuremalt osalt tingitud seaduse täpsemast wäljendamisest.

Kommissjon on täiendanud eelnõu IV osaga — seltside, ühisuste ja nende liitude registreerimise korra § 28 muutmisega. See täiendus on tingitud tsiwiilkohtupidamise seaduse muutmisest. Sest kui tsiwiillasjus kõrgendatakse kohtumaksusid, siis on loogiline järeldus, et registreerimistoimetuste, kui puht-tsiwiiltoimetuste eest maksusid kõrgendatakse.

Üldkommissjon esitab seaduse Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 42.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

LÕIKEKAMBRITE SEADUS.

Kohtuarstilckku seadust (S. k. XIII kõide) täiendatakse järgmiste paragrahwidega:

§ 1230¹. Linna omawalitsused on kohustatud sisse seadma ja ülewal pidama wastawaid ruume kohtu ja politseiwõimude tarwitamiseks surnukehade hoidmise, lahtilõikamise ja külmanud isikute elustamise otstarbel.

§ 1230². Eelmises paragrahwis (1230¹) nimetatud ruumide ülewalpidamiseks saawad linna omawalitsused riigilt kohtuministeeriumi eelarwe järele toetust ruumide kütmise, walgustamise ja ühe teenija palkamise kulude suuruses.

§ 1230³. Surnukehade lahtilõikamiseks ja külmanud isikute elustamiseks wäljaspool linnapiire on kohalikud elanikud kohustatud kohtu- ja politseiwõimude nõudmisel andma tasuta käepärast olewaid ruume. Külmanud isikute elustamiseks on kohtu- ja politseiwõimudel õigus kasutada ka kohalolewaid haigemaju.

M ä r k u s. Surnukehade lahtilõikamiseks ei wõi nõuda eluruume.

Lisa nr. 43.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI lõikekambrite seadusele.

Lõikekambrite sisseseadmiseks ja nende ülewalpidamiseks puudub senni tarwi-

lik seaduslik alus. Wene ajal peeti nad ülewal linnawalitsuste korraldusel, kuid märksat toetust selleks anti rüütelkondade poolt. Nüüd on see toetus ära jäänud ja linnawalitsused (Tallinna) tähendawad juba selle peale, et neil raskeks läheb nimetatud kambrid ülewal pidada.

Kuna löikekambrid linnades niiwõrd wajalikud on, et ilma nendeta on raske läbi saada, siis on käesolewa eelnõuga kawatsetud seda asja täpselt reguleerida. Ruumide muretsemine peaks linnade kohuseks jääma, sest et see neil kergem on kui riigil ja nad selles teatawal määral ka huwitatud on. Nende kambrite ülewalpidamiseks peaks aga riik mõjuwat toetust andma, kuna neid kasutatakse ka riigi (kohtu) huwides. Väljaspool linnapiire ei maksaks löikekambrid küll mitte sisse seada wähese tarwiduse tõttu, kuid üksikutel kordadel, kus seda waja on, peaks kohtu- ja politseiwõimudel õigus olema kohalikkudelt elanikkudelt tasuta wastawaid ruume nõuda.

Lisa nr. 44.

Omawalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI löikekambrate seadusele.

Omawalitsuse komisjon peab Wabariigi Walitsuse poolt esitatud löikekambrate seaduse walitsuse motiiwidel tarwiliuks ja wastuwõetawaks.

Komisjon on eelnõus ette wõtnud järgmised muudatused:

§ 1230² lõpp muudeti selles mõttes, et linna omawalitsustele antawa toetuse wäljaarwamisel wõetakse arwesse löikekambrate ruumide suurus, sisseseade ja tarwitamise rohkus.

§ 1230³ esimese lause lõpp muudeti nii, et kohalikud elanikud on kohustatud andma kohtu- ja politseiwõimude nõudmisel surnukehade lahtilõikamiseks wabalewaid ruume, kuid aga omaniku wõi tema asemiku kättenäitamise walikul. Teist lauset täiendati selles, et kohtu- ja politseiwõimudel on õigus kasutada surnukehade lahtilõikamiseks ka kohalikkude haigemajade juures olewaid surnukehade hoidmiseks eriti sisseseatud ruume.

Uhtlasi jäeti wälja märkus.

Nende parandustega esitab komisjon eelnõu Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 45.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

LEIDUSPATENDI, KAUBAMÄRKIDE, -MUSTRITE JA -MUDELITE MAKSUMÄÄRADE MUUTMISE SEADUS.

I. Wabriku ja käsitööstuse seaduse (S. k. XI k. 2 j. 1913 a. wäljaanne) IV—VI peatüki ja maksuseaduse (S. k. V k. 1914 a. wäljaanne) § 368 muutmise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 39 — 1921 a.) § 3 muudetakse järgmiselt:

§ 3. Wabriku ja käsitööstuse seaduse §§ 73 ja 102 ning maksuseaduse §§ 367, 370, 372, 374 ja 376 ettenähtud maksud arwatakse markades ja kõrgendatakse:

1) leiduspatentide eest — kolmekümnekordseks;

2) mustrite ja mudelite eest — kahe-sajakordseks;

3) kaubamärkide eest — sajakordseks.

II. Seadus patendi, kaubamärkide ja -mudelite maksumäärade muutmise kohta („Riigi Teataja“ nr. 72 — 1921 a.) kaotab maksuse.

Lisa nr. 46.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

leiduspatendi, kaubamärkide, -mustrite ja -mudelite maksumäärade muutmise seadusele.

Praegu maksuselolewa patendi, kaubamärkide ja mudelite maksumäärade muutmise seaduse põhjal, mis wastu wõetud 19. aug. 1921 a. (Seadus nr. 106 „Riigi Teataja“ nr. 72 — 1921 a.) wõetakse kaubamärkide registreerimise maksu esimese aasta eest 150 mk. ja iga järgmise aasta eest 50 mk., kuna mustrite ja mudelite aastamaksuks on määratud 50 mk.

Praegustes tingimustes on need 1921 a. wastuwõetud maksumäärad liig wäiksed.

Ühe kaubamärgi 10 aasta peale registreerimise eest tuleb praegu maksta esitamismaksu 300 mk. ja aastamaksusid 600 mk., kokku 900 mk. Wõrdluseks tuleb tähendada, et meie naaberriikides maksud kõrgemad on. Nii tuleb Saksa maal kaubamärgi registreerimine 10 aasta peale ühe kaubaklassi jaoks maksma 14 kuldmarka, peale selle veel kuulutuste kulud. Mitme kaubaklassi jaoks, ning ühes arwates ka kuulutuste kulud, on see kogusummas 1500 Emk. Leedus on esi-

mese aasta maks 15 litti, see on umbes 600 Emk, ja iga järgmise aasta eest 5 litti, see on umbes 200 Emk. Lätis on kaubamärgi registreerimismaksud võrreldes teiste maadega, kõrged, nimelt esimese aasta eest 500 Lrbl. ja iga järgmise aasta eest 250 Lrbl.

Arvesse võttes, et riigi tulud kaubamärkide ja mudelite registreerimismaksudest võrdlemisi väiksed ja et naabermaades wastavad maksud kõrgemad on kui meil, on esitatud seaduses neid maksumäärasid kõrgendatud, nii, et kaubamärgi esimese aasta maks oleks 300 mk. ja iga järgmise aasta eest 100 mk., kuna esitamismaks endiseks jääb (300 mk.), tuleks ühe 10 aasta peale registreeritud kaubamärgi eest ühes esitamismaksuga kogusummas maksta 1500 mk. praeguse 900 mk. asemel.

Ühtlasi on ka mustrite ja mudelite maksu kõrgendatud 50 mk. pealt 100 marga peale.

Et patendi, kaubamärkide ja mudelite maksumäärade muutmise seaduses, mis avaldatud „Riigi Teatajas“ nr. 72 — 1921 a. ekslikult on tähendatud s. k. V k. 1904 a. väljaande peale, kuna peaks olema 1914 a. väljaanne, on esitatud seadusega see wiga parandatud.

Lisa nr. 47.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

leiduspatendi, kaubamärkide, -mustrite ja -mudelite maksumäärade muutmise seadusele.

Ühenduses wabriku- ja käsitööstus-seaduse §§ 73 ja 102 ettenähtud maksumäärade kõrgendamisega leidis rahaasjanduse komisjon tarvilikuks kõrgendada sama seaduse § 89-s ettenähtud maksumäära. Selle sisulise muudatusega walitsuse eelnõus esitab rahaasjanduse komisjon käesolewa seaduseelnõu Riigikogule kinnitamiseks.

Lisa nr. 48.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS

ÜLDISE ARWESEADUSE (S. k. VIII k. II j.) TÄIENDAMISE KOHTA.

Üldise arweseaduse (S. k. VIII k. II j.) § 320 lisa peatükk II, „Eraldi tulude re-

wideerimise reeglid“ p. 3 täiendatakse järgmiste märkustega:

Märkus 1. Rewideerimise hõlbustamiseks on riigikontrollil lubatud kirjawahetust alustamata jätta: 1) väikeste wormiwigade pärast aruannetes, 2) ekslikkude väljaarwamiste ja wigade asjas igasuguste riigi tulude ja maksude alal, wälja arwatud tempelmaks, kui ekslikud väljaarwamised ja wead igal üksikul juhtumisel on alla 100 m.

Märkus 2. Riigikontrollil on lubatud 1918—1923 a. aruannetes ettetulewa puuduliku tempelmaksustamise asjas kirjawahetust alustamata jätta, kui igal üksikul juhtumisel puuduwa tempelmaksu summa ei ole üle 10 m.

Lisa nr. 49.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seadusele üldise arweseaduse (S. k. VIII k. II j.) täiendamise kohta.

Riigiasutuste tuluaruannetes tuleb riigikontrollis rewideerimisel ilmsiks wäga palju mitmesuguseid kõrwalkaldumisi seaduse nõuetest ja tulude väljaarwamise wigu. Iseäranis rohkesti on nii tulu- kui ka kuluaruannetes eksimisi tempelmaksuseaduse wastu. Kuluaruannete suhtes on riigikontrollil arweseaduse järele (§ 320 p. 35) wõimalik väikeste wormiwigade ja puuduste pärast, mis ulatawad kunni 100 margani, kirjawahetust alustamata jätta, mis suureks hõlbustuseks on olnud riigikontrollile möödunud aastate tihti wäga puudulikkude kuluaruannete rewideerimisel. Sarnane hõlbustus puudub riigikontrolli tulude suhtes, mille tõttu riigikontroll seaduse järele on kohustatud ka väikeste puuduste ja wigade pärast kirjawahetust pidama.

Et väikeste puuduste pärast tuluaruannetes tülkast kirjawahetusest wabanda on tarwis makswat arweseadust wastawalt täiendada, mis mõttes käesolew seadus kaks märkust juurde lisab arweseaduse § 320 lisa II peatüki, milles käsitatakse tulude rewideerimist, punkt kolmandale.

Esimeses märkuses pannakse maksma § 320, lisa p. 35 olew kuluaruannete rewideerimise kohta käiw hõlbustus wähe muudetud redaktsioonis ka tuluaruannete

kohta, mis täiesti põhjendatud on, sest et tuluaruanded on sama rikkad wigadest kui kuluaruanded.

Teises märkuses on käsitatud rewideerimise hõlbustusi tempelmaksu suhtes. Ei ole ühtegi teist maksuala, kus eksimisi ja wigu nii suurel arwul oleks, kui tempelmaksu alal. Kuna tempelmaksu summad suures enamuses ise wäikesed on, oleks wõimatu tema kohta neid hõlbustusi maksuma panna, mis esimeses märkuses üldse tulude rewideerimise kohta on ette nähtud. Tempelmaksu kunni saja margani puudumise tähele panemata jätmine riigikontrolli poolt süwendaks ainult isegi wäga puudulikku tempelmaksustamise korda ning wõiks mõnes suunas wiia üldse tempelmaksustamise ära kadumiseni. Sellepärast on märkus 2. hõlbustused wäiksema ulatusega kui esimesesse märkusesse paigutatud hõlbustus üldse tulude kohta ning on makswad ainult eriti puudulikkude 1918—1923 a. aruannete kohta.

Käesolew seadus on riigikontrolli poolt kokku seatud ning esitatakse Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule.

Lisa nr. 50.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

üldise arweseaduse (S. k. VIII k. II j.) täiendamise seadusele.

Komisjon on peale üksikute redaktsiooniliste paranduste käesolewas seaduses märkus 2-ses ette nähtud ülemmäära kõrgendanud 10 marga pealt 20 marga peale, seda silmas pidades, et sarnaste wäikeste summade pärast kirjawahetuse alustamine ennast ära ei tasu.

Lisa nr. 51.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

AWALIKKUDE ALGKOOLIDE SEADUSE § 24 MÄRKUSE KUSTUTAMISE SEADUS.

§ 1. Asutawa Kogu poolt 7. mail 1920 a. wastuwõetud awalikkude algkoolide seaduse § 24-da märkus kustutatakse.

§ 2. Käesolew seadus hakkab maksuma tema wäljakuulutamisega „Riigi Teatajas“.

Lisa nr. 52.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

awalikkude algkoolide seaduse § 24 märkuse kustutamise seadusele.

Asutaw Kogu wõttis awalikkude algkoolide seaduse kolmandal lugemisel wastu § 24-da juurde järgmise märkuse: „Rahwuslikkude wähemuste koolide korraldus ja walitsemine määratakse kindlaks eriseaduse läbi.“

Sarnase märkuse wastuwõtmine wiimasel silmapilgul ja paigutamine seaduse ossa, kus räägitakse koolide asutamisest, ei saanud jätta esile kutsumata arusaamatusi ja soowimata tagajärgi, sest olgugi, et märkus wormiliselt räägib koolide korraldusest ja walitsemisest, teeb tema koht § 24-da juures, osas „E. Asutamine“, loomulikuks märkuse tõlgitsemise ka selles mõttes, et ka wähemusrahwuse liikmetele koolide asutamine ja ülewalpidamine kindlaks määratakse alles eriseaduse läbi.

Sarnasele seisukohale on ka kohus asunud. Nii tuli Tartu-Wõru 3. jsk. rahukohtuniku juures arutusele Tartu maakonnawalitsuse protest Kastre-Wõnnu wallanõukogu otsuse peale, milles wald loobus Piirissaare koolimaja ehitamisele asumisest ja sellest täitsa lahti ütles. Tartu-Wõru 3. jsk. rahukohtunik jättis Tartu maakonnawalitsuse protesti tagajärjeta muuseas sel põhjusel, et koolimaja, mis Piirissaarde ehitada tuleb, on määratud Wene õpekeelega algkooli jaoks; et Kastre-Wõnnu walla kohta aga wene lasi tuleb wähemusrahwuseks lugeda, mis pärast awalikkude algkoolide seaduse § 24 märkuse põhjal wald on waba neile algkooli ülewalpidamisest.

Tartu maakonnawalitsuse woliniku J. Jans'i kaebuse puhul tuli see rahukohtuniku otsus arutusele 1923 a. 14. dets. Riigikohtu administratiiv-osakonnas ja Riigikohus leidis, et rahukohtuniku otsus põhjeneb seaduse õige mõtte peal, kuna „otsustaw selles asjas on asjaolu, et praegumaksew seadus ei kohusta walda tema piirides olewale wähemusrahwale kooli ülewal pidama. Seaduse mõte (Algk. sead. § 24 märkus) on, et tähendatud küsimus korraldatakse seadusandja poolt „sellekohase eriseadusega“.

Piirissaare kooli kohta tulew lastearw on kaugelt suurem, kui awalikkude alg-

koolide seaduse § 5 ja selle märkuses nõuetawad miinimumid.

Kohtu seisukoht wabastab kõik asutused praegusel ajal vähemusrahwastele koolide asutamisest ja ülewaltpidamisest, ja selles on süüdi awalikkude algkoolide seaduse § 24 märkus.

Sarnane seisukord tekitab põhiseaduse wastaselt paheõiguse, olenewa rahwusest, ja jätab vähemusrahwused ilma põhiseaduse § 12-das nendele kindlustatud, emakeelsest õpetusest.

Sarnasele lubamata seisukorrale ei näe lõppu, sest

1) awalikkude algkoolide seaduse §§ 2, 4, 5, 6 ja 7 ei jäta mingit kahtlust, et seadus käib ka muukeelsete koolide kohta ja teda eriseadusena korrata ei ole mingisugust mõtet,

2) kui põhiseaduse § 21 alusel moodustatakse vähemusrahwuste autonoomsed asutused, siis ei ole need ei kogu rahwusele ega ka ta üksikuile liikmeile isenesest weel mitte sunduslikud, sest põhiseadus ütleb: „vähemusrahwuse liikmed wõiwad ellu kutsuda jne.“

Ainukene pääsetee tekkinud seisukorrast on awalikkude algkoolide seaduse § 24 märkus kui segaw ja asjatu maha kustutada.

Lisa nr. 53.

Hariduskomisjoni

SELETUSKIRI

awalikkude algkoolide seaduse § 24 märkuse kustutamise seadusele.

Hariduskomisjon, läbi waadates awalikkude algkoolide seaduse § 24 märkuse kustutamise seadust, ühineb Wabariigi Walitsuse ettepanekuga.

Lisa nr. 54.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS

ÕLIKIWIÕLIDE WÄLJAWEO TOLLIMAKSUDEST WABASTAMISE KOHTA.

Wabariigi Walitsus on õigustatud õlikiwilademete kasutamise kontsessiooni-lepingutesse sisse kandma tingimust, et õlikiwiõlid kogu kontsessiooni-lepingu kestwuse ajaks on wabad igasugustest wäljaweo tollimaksudest.

Lisa nr. 55.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seadusele õlikiwiõlide wäljaweo tollimaksudest wabastamise kohta.

Eestimaa põues peitub suur warandus õlikiwi — kukersiidi — näol, mille laiem kasutamine riigi rahaasjandust mõnestki kitsikusest päästaks. Kuid selleks kasutamiseks on suured sisseseeded tarwilikud, mis ka suurt kapitaali nõuawad. Wiimast meil sisemaal pole ja seda tuleb wäljamaalt otsida.

1920 aastast peale on riigivalitsus kat sunud wäljamaa kapitalistides meie õlikiwi wastu huwi äratada. Kuid ainult 1921 aasta lõpupoole läks korda esimesi lepinguid õlikiwilademete peale sõlmida.

Asja edule oli takistajaks, peale poliitiliste põhjuste, õlikiwi kasutamise uudis. Kogu ilma polnud senni näitust, kus samalaadiline õlikiwi hea eduga ära kasutatud saaks. Sellepärast awaldis niisama riigivalitsuse nõuetes kui ka kontsessioonääride wastutingimistes teataw umbkaudne arwestamine ette wõtte tulutoowuse üle. Nii üks kui teine pool kartis ennast lepinguga siduda, mis wiimati kahjulikuna kujuneda wõis: riik kartis, et andes kasutamiseks oma tähtsama maa-põuewara ja wõttes wõib olla ehk liig wäikest maksu kontsessioonääridelt, laseb kasu kõik wiimase karkasse walguda, kuna kontsessioonäär omalt poolt kartis, et suurte riigimaksude puhul tema kahju kannatab ja sissepandawa kapitaali kaotab.

Sellepärast seadsid kontsessioonärid ju algusest saadik nõudmise üles, et walitsus kinnitagu neile, et peale lepingus nimetatawa osa brutto-toodangust, mingid muid eriti õlikiwitööstuse peale pandawaid maksusid terwel kontsessiooni ajal ei kawatseta wõtta. Suusõnaliselt, ja paaril korral ka kirjalikult, seletati neile, et lähemal ajal wäljawootollid õlide peale ei kawatseta panna, et see oleks riigi majanduspoliitika sihi wastu, kuid kogu küsimus on seadusandliku kogu poolt lahendataw ja walitsuse wõimupiiri ei kuulu sarnase tingimise üleswõtmise kontsessiooni-lepingusse.

Isikud, kes esimesi kontsessiooni-lepinguid sõlmisid, jäid nende seletustega rahule. Kuid elujõulisi ette wõtteid õlikiwi kasutamiseks nad luua senni pole saanud, sest kapitaali kogumisel tuli neil ikka ja

alati kapitalisti umbusaldusega kokku pörgata: kas ehk ei võta riigiwalitsus nendelt kõike kasu ära, maksusid oma heaksarvamise järele peale pannes. Ainukestele tööleasunud kontsessioonärile — Eesti kiwiõli aktsiaühisusele — on viimasel ajal väljamaa pankade poolt krediiti sulguma hakatud, kunni kindlustuse saamiseni, et iseäralisi maksusid õlikiwitööstusele peale ei panda.

Ja suuremad õlikiwipinna uurijatest ei kawatse ka mitte ennem õlikiwi-kontsessioonide sõlmimisele asuda, kui vähemalt väljawaetollidest wabaolek kindlustatud ei saa. Rootsi rahameeste rühm on selle küsimuse koguni diplomaatlikkude esitajate kaudu üles võtnud.

Praegused õlikiwi kontsessioonärid on kohustatud riigile andma 10% brutto toore õlikiwisaadusest ehk 5% temast destilleeritud õlidest. Kui seda maksumäära (1921 aastal) põhjendati, siis toodi järgmist ette: „enne sõda maksis söepuud 7—8 kop. kohal, ja maaomanikule makseti $\frac{3}{4}$ —1 kop. puuda pealt, see on umbes 10% hinnast“. Ja mõnelt poolt toonitati, et maksumäära alandada kuidagi ei tohi, sest naftatööstuses olewat mõnes kohas riigi heaks kogutoodangust 50 ja rohkemgi protsenti võetud.

Aga ülewaltoodud 10-protsendilise maksu väljaarvamise aluseks võetud arwud pole ka mitte täpsed. Donetzi ringkonna söekaewandustes makseti maaomanikule (sellega ka maapõuewara omanikule) harilikult $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ kop. saawutatud söepuudast; väga harwa, kõrgewäärtusliku söe ja väga soodsate lademetete puhul oli maks $\frac{3}{4}$ kop. puudast, ja on teada ainult mõned üksikud kokkulepped antratsiidi piirkonnas, kus maks 1 kop. puudast oli. Sellejuures olid sõehinnad 9—13 kop. ja antratsiidi hinnad 10—14 kop. puud.

Kui aga sellejuures meeles pidada, et õlikiwi küttewäärtus 3500 kalooriat on, kuna ta kiwisõel 7000, see on kaks korda rohkem on, siis näeme, et kiwisõega võrreldes meie walitsuse poolt võetaw kontsessioonimaks palju suurem on, ja pole mõtetki, et teda weelgi suurendada võiks, iseäraliste maksude pealepanemise näol, näiteks õlide peale väljawaetollis sisse seades.

Õlikiwitööstuse ja naftatööstuse wahel on suur wahe, mida alla kriipsutama peab. Viimase, wedela aine, lademed ei luba mitte tagawarade ette kindlaksmääramist, ja saawutamise kulud, hea leiukoha puhul, on minimaalsed, mispärast nafta-

tööstus ka hasart-tööstus on, kus äkitselt võib rikkaks saada või waeseks jääda. Kuid õlikiwitööstus on tagawarade arwestamise ja eelarwete tegemise suhtes täiesti kiwisõekaewanduste taoline, mispärast ka võimalik on niisugust arwestust, nagu ülewaltoodud, ette tuua.

Olgu siin wõrdluseks mõned andmed selle üle, kuidas mujal ilmas mäetööstuse maksudega koormamise peale waadatakse.

Üldine tendents mäeasjanduse poliitikas on praegu järgmine (Waata: dr. A. Arndt, Bergbau und Bergbaupolitik, lhk. 37):

1) mäetööstuse ettewõtete pealt võetawate maksude vähendamine;

2) mäetööstuse ettewõtete sisemistesse korraldustesse riigiwõimu poolt segamise võimaluste kahandamine;

3) riigi regaalia eesõiguse kitsendamine.

Selles sihis on ka uus seadusandlus mitmes riigis käinud.

Palju mujal mäekaewanduste pealt maksu võetakse, näitab järgmine tabel:

R i i k	Kindel hektari-maks aastas kuldfranki.	Protsent puhaskasust.	Protsent bruttotuludest.
Prantsusmaa	0,10	—	—
Belgia . . .	0,10	2	—
Itaalia . . .	0,50	5	—
Austria . . .	3,32	—	—
Portugaalia . . .	0,095	mitte üle 5	—
Türgimaa . . .	0,272	—	1—5
Argentiina . . .	—	—	—
Jaapan . . .	30 (metallide eest peale raua) 15 (raud, süsi jne.)	1873 aastal pandi maksma, aga juba 1875 aastal jäeti ära.	—

Õlikiwitööstuse arenemine, nagu iga tööstuse arenemine, tooks riigile arusaadawalt mitmeti kasu: inimesed saaksid tööd, tõuseks kaubitsemine, tuleks ka riigile selle suurenenud tegewuse tõttu kaudsete maksude näol rohkem raha sisse. Nii oleks kontsessioonäride tegewus ka ilma otsekoheste maksudeta nende poolt riigile kasulik, kuna sel korral, kui õlikiwi kasutamata maa alla jääks, sellest kellegil mingit kasu ei oleks ja riik ei saaks neid warandusi kuidagi oma aktiivasse üles võtta.

Nii pole mingid aluseid kontsessioonäridelt suuremaid maksusid nõuda ehk neid niisuguste maksude kartuse all hoida, mis halwawalt mõjub kõige meie mäetööstuse edu peale. Pole eksisammuks, kui mäe-

töösturitele seadusandlikul teel kinnitatakse, et nende saaduste väljavedu väljaveotollide alla ei panda.

Lisa nr. 56.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

seadusele õlikiwiõlide väljaveo tollimaksudest wabastamise kohta.

Rahaasjanduse komisjon esitab käesolewa seaduse muutmata Wabariigi Walitsuse seletuskirjas tähendatud motiividel Riigikogule kinnitamiseks.

Lisa nr. 57.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

TEEDEMINISTEERIUMI 1924 A. EELARWE SUMMADEST MAAKONNAWALITSUSTELE TOETUSE ANDMISE SEADUS.

§ 1. Teedeministeeriumi 1924 a. korralise eelarwe § 73 all ettenähtud summadest — teede, sildade ja parwede korrashoid —, annab teedeminister maakonnawalitsustele toetussummasid teede ja sildade ehitamiseks ja korrashoidmiseks.

§ 2. Teedeministeeriumil ja riigikontrollil on õigus § 1 tähendatud summade tarwitamist rewideerida ja teedeministeeriumil nende kohta aruandeid nõuda.

Lisa nr. 58.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

teedeministeeriumi 1924 a. eelarwe summadest maakonnawalitsustele toetuse andmise seadusele.

Riigikogu sellekohase soowiawalduse põhjal anti läinud aastal teede ja sildade ehitamine ja korrashoid 1. maist maakonnawalitsuste kätte. Uus maanteede seadus, millega on maakonnawalitsustele teede ja sildade ehitamiseks toetussummade saamise kord ette nähtud, on alles Riigikogus arutamisel. Sellepärast on waja eriseadus, mille põhjal teedeministeeriumil on õigus oma 1924 a. eelarwest maakonnawalitsustele toetussummasid anda, läinud aasta eeskujul.

Lisa nr. 59.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

teedeministeeriumi 1924 a. eelarwe summadest maakonnawalitsustele toetuse andmise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon esitab käesolewa seaduse muutmata Wabariigi Walitsuse seletuskirjas tähendatud motiividel Riigikogule kinnitamiseks.

Lisa nr. 60.

Riigikogu liigete A. Rei ja J. Jaakson'i ettepanek.

MAKSJÕUETUKS TUNNUSTATUD WÕLGNIKKUDE WAHIALLPIDAMISE KOHTA KÄIWA WENE AJUTISE WALITSUSE 1917 A. 15. MAI MÄÄRUSE MUUTMISSEADUS.

Wene ajutise walitsuse määrus 15. maist 1917 a. kaubanduse alal maksujõuetuks tunnustatud wõlgnikkude wahiallpidamise ärakaotamise kohta enne kohtu poolt maksujõuetuse liigi kindlaksmääramist (Seadluste ja walitsuse korralduste kogu nr. 123, 31. maist 1917 a., artikkel 660) — tunnustatakse makswusetaks. Kõik tsiwiil-kohtupidamisseaduse, kaubandusliku kohtupidamisseaduse ja teiste seadustikkude normid, mida 1917 a. 15. mai määrus ära muutis, astuwad uuesti jõusse, kuiwõrd nad ei ole wastolus hiljemalt väljaantud seadustega.

Lisa nr. 61.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

maksujõuetuks tunnustatud wõlgnikkude wahiallpidamise kohta käiwa Wene ajutise walitsuse 1917 a. 15. mai määruse muutmisseadusele.

Juba ammu on tegeliku ärieluga kokupuutuwaate isikute poolt tähepanu juhitud selle peale, et Wene ajutise walitsuse 1917 a. 15. mai määrusel maksujõuetuks tunnustatud wõlgnikkude wahiallpidamise ärakaotamise kohta wäga soowimata tagajärjed on olnud. Kuna maksujõuetuse liigi kindlaksmääramine kohtulikis kor-

ras tawalikult väga keeruliste ja rohkete aega nõudvate toimetustega seotud on ja pankroti kuritahtlikku laadi selgeks teha harilikult väga raske on, sest et kuritahtliku pankroti tegija enamasti küllalt osaw on kuritahtluse tundemärke warama ja kõrwaldama, siis tunnewad mitteamad ärimehed end maksujõuetuks tunnistades igasuguse isikliku wastutuse eest otsekui kindlustatud olewat. Enne 1917 a. seaduse ilmumist pidi kuritahtlik pankrotitegija (kaubanduse alal) sellega rehkendama, et tema wõlausaldajad wõisid lasta teda otsekohe peale maksujõuetuks tunnustamist wahi alla wõtta ja wahi all pidada (kui maksmata wõlgade summa oli üle 1500 rubla). Kuna wahiallpidamine tegelikult wõlausaldajate endi kulul sündis, siis on arusaadaw, et wõlausaldajad seda oma õigust — wõlgniku wahiallpidamist nõuda — ikka ainult siis tarwitasid, kui wõlgnik kas lubamata kergemeelsuse tagajärjel oli maksujõuetuks jäänud, wõi otse kuritahtlikult pankrotti teinud. Wae-walt wõis see kellegile wõlausaldajale iseäralikku löbu walmistada — omast taskust juurde makstes ja oma rahalist kaotust sellega weel suurendades niisugust wõlgnikku wahi all pidada, kes ilma süüta, ainult õnnetujuhtumiste tagajärjel äriliselt kitsikusse sattunud. Kui aga sagedasti väga raske on kohtu ees selgeks teha, kas on tegemist õnnetu maksujõuetuks jäämisega, wõi jälle kuritahtliku wõi kergemeelse pankrotiga, — wõlausaldajatele enestele on aga alati väga hästi, — wõiks küll wist öelda, ilmeksimata teada, mis-suguse maksujõuetuse liigiga käesolewal juhtumisel tegemist on. Seda arwesse wõttes wõib öelda, et endine seadus maksujõuetute wõlgnikkude wahiallpidamise asjus otstarbekohane ja kasulik seadus oli, sest et wahiallasattumise hädaoht wististi mõndagi meest ära hoidis kurjale teele kaldumast. On üldiselt tuntud tõsiasi, et hiljuti läbielatud segastel aegadel rohkem kui kunagi enne kahtlasi, ebasolliidseid ja igasuguste kelmuste ning pettuste peale walmis ollusi ärielusse on tunginud ja et sellepärast ärilise aususe keskmine tasapind praegu üldiselt madalam on kui enne ilmasõda. Seesugused tumedad ärimehed tunnewad endid praegu pankrotti tehes wäljaspool karistuse hädaohtu olewat ja otse hirwitawad oma wõlausaldajate üle, kellelt nad suuri summasid wälja petnud. Et sarnaste olluste lubamata ettewõtlikkust taltsutada, oleks 1917 a. 21. mai määruse ärakaotamine

tungiwalt ja rutuliselt tarwilik, mispärast ka käesolewa eelnõu Riigikogule wastuwõtmiseks esitame.

Lisa nr. 62.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

maksujõuetuks tunnustatud wõlgnikkude wahiallpidamise kohta käiwa Wene ajutise walitsuse 1917 a. 15. mai määruse muutmiseadusele.

Üldkommissjon on käesolewa seaduse muutmata Riigikogu liigete A. Rei ja J. Jaakson'i poolt esitatud kujul wastu wõtnud ja sellepärast ühineb täielikult seaduse algatajate seletuskirjas ettetoodud motiividega.

Käesolewa seaduse on ka Wabariigi Walitsus omal koosolekul 6. juunil s. a. heaks kiitnud.

Üldkommissjon esitab seaduse Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 63.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SADAMAMAKSUDE SEADUS.

§ 1. Eesti sadamatesse sissetulewate ja nendest wäljaminewate laewade pealt wõetakse järgmised sadamamaksud:

- 1) tonnaashimaks;
- 2) tuletornimaks;
- 3) lootsimaks;
- 4) terwishoiumaks;
- 5) maks merimeeste kodu heaks;
- 6) maks päästejaamade ülespidamiseks;
- 7) jäälohkujamaks.

§ 2. § 1 ettenähtud sadamamaksud wõetakse laewa iga netto registertoni eest, mille arwestamine sünnib kaubalaewade mõõtmise seaduse põhjal Wabariigi Walitsuse poolt kinnitatawate laewamõõtmise määruste järele.

§ 3. § 1 ettenähtud maksude maksimisest, peale lootsimaksu, on wabastatud:

a) kõik riigi- ja omawalitsuse asutuste laewad, nii oma riigi, kui ka wäljamaa, kui nende peal ei weeta kaubandusliku otstarbega reisijaid ehk kaupasid;

b) oma ja wäljamaa jahtklubides registreeritud jahtlaewad;

c) laewad, mis liiguwad sadama piirkonnas.

§ 4. Lootsimaksust on wabastatud kõik laewad, mille mahutus alla 75 brutto registertonna, kui nad tegelikult lootsid ei tarwita, samuti kõik Eesti sadamate wahel Eesti lipu all sõitwad laewad.

§ 5. Terwishoiumaks wõetakse ainult nendes sadamates, kus riik oma kulul sadamaarstisid peab.

§ 6. Sadamatesse sisseweetawate ja nendest wäljaveetawate kaupade pealt wõetakse kaubakäsitaja käest järgmised sadamamaksud:

- 1) kaalumaks ja
- 2) jäälohkumaks.

§ 7. § 6 ettenähtud maksud wõetakse iga 100 kilogrammi pealt kaubadokumentide põhjal.

Kui kaubakaalu kohta kaubadokumentides täpipealsed andmed puuduwad ehk tähendatud andmed ei ole küllalt usalduswäärilised, siis toimetatakse kaupade ülekaalumist. Ülekaalumise täpipealsete andmete puudusel sünnib kaubadokumentide ettenähtaja kulul; samuti sünnib ülekaalumise tema kulul siis, kui ülekaalumisest selgub, et kaubadokumentides tähendatud kaal tegelikust kaalust vähem on.

§ 8. §§ 1 ja 6 ettenähtud jäälohkumaksust on wabastatud Eesti sadamate wahel sõitwad laewad ja nende peal weetawad kaubad.

§ 9. Kaalumaksu alla ei käi:

a) reisija багаash, mis reisija juures on, postisaadetised ja kaubad, mille raskus ei tõuse üle 100 klgr. iga kauba ja koha kohta;

b) ballast, söed bunkrites, jää, toidukraam meeskonna ja reisijate tarwis;

c) spetsiaal sõjakraam ja kiwisüsi, mida sõjawäe ametkonna tarwis weetakse;

d) laewad, mis on toodud teise laewa deki peal ehk laewa ruumis, kokkupandud ehk lahutatud olekus;

e) kaubad, mis sadamasse on tulnud ja edasi wiiakse sellesama laewa peal või ümber laaditakse ühe laewa pealt teise peale ilma kaldale wälja laadimata;

f) kaubad, mis sadamasse toodud mööda jääd;

g) kaubad, mis tulewad ära häwitada ehk tagasi wälja wedada riigi seaduste põhjal;

h) kaubad, mis järelwaatusel on leitud wigastuse või rikkimineku tagajärjel tarwitamiseks kõlbmatad olewat, nii terwena, kui ka materjaali näol;

i) kaubad, mis täielikult oma wääratuse on kaotanud ehk juhtumise kombel on häwitatud kunni lõpuliku tollijärelewaatuse akti kokkuseadmiseni.

§ 10. Laewad, mille bruttomahutus alla 20 registertonna ja nende peal weetawad kaubad wabastatakse kõigist käesolewas seaduses ettenähtud maksudest.

§ 11. Meri- ja jõesadamate nimekirja, kus sadamamaksud wõetakse, kinnitab Wabariigi Walitsus.

§ 12. Erasadamates wõetawatest sadamamaksudest võib Wabariigi Walitsuse otsuse põhjal erasadamate waldajatele nende sadamate ülespidamiseks üle anda: sissetulekud kaalumaksust täiel määral ja tonnaashimaksust Wabariigi Walitsuse poolt määratawas osas, kuna ülejäänud osa tonnaashimaksust ja kõik teised §§ 1 ja 6 ettenähtud maksud riigi kasuks jääwad.

§ 13. Riigisadamates asuwad erasilad ei käi mõiste „erasadama“ alla ning laewadelt ja kaupadelt, mis neid sildasid tarwitawad, wõetakse kõik §§ 1 ja 6 ettenähtud maksud riigi kasuks, kusjuures erasildade waldajatele õigus jäetakse § 14 ettenähtud korras wõtta erimaksu laewadelt, kes neid sildasid tarwitada soowiwad.

§ 14. §§ 1, 6 ja 13 ettenähtud maksud määratakse teedeministeeriumi juures asuwa tariifnõukogu poolt, tariifnõukogu seaduses („Riigi Teataja“ nr. 106 — 1923 a.) ettenähtud korras, wälja arwatud juhtumised, kui selle kohta konwentsioonides teiste riikidega erikord ettenähtud on.

§ 15. Sadamamaksud wõetakse tolliasutuste kaudu rahaministri poolt kokkuleppel teedeministriga wäljaantawate täitmismääruste põhjal.

Wäiksemates erasadamates, kus tolliasutusi ei ole, võib rahaministeerium erikokkuleppe põhjal korraldada maksudewõtmist erasadamate waldajate kaudu.

§ 16. Tolliasutuste poolt maksetakse sissetulewad sadamamaksud Eesti panga kohalikkudesse osakondadesse:

a) tuletorni-, terwishoiu-, päästejamaade ülespidamiseks ja jäälohkumaksud riigi sissetuleku arwele;

b) tonnaashi- ja kaalumaksud riigi sissetuleku arwele ja erasadamate waldajatele kuuluwas osas wiimaste arwele;

c) maksu merimeestekodu heaks erikapitaali arwele, mis seisab teedeministri käsutuses üleandmiseks merimeestekodude ülespidawatele asutustele;

d) lootsimaksu riigi sissetuleku arwele, maha arwatud kunni 5% sissetulewatest summadest, Wabariigi Walitsuse määramist mööda, mida sisse maksetakse teedeministri käsutuses olewasse fondi väljaandmiseks lootsidele eratasuna.

§ 17. Laewadelt, mis käiwad kõigi wõi mõnede selles seaduses ettenähtud sadamamaksude alla, ja kaupadelt, mis nendel laewadel weetakse, ei ole maakonna- ja linnawalitsustel õigust mingisuguseid erimaksusid wõtta.

§ 18. Käesolewa seaduse maksmahakamisega muudetakse ära: kaubandus-seadustiku §§ 653¹—653^{1b} (S. k. XI k. 2. j. 1912 järg) ja linnade sissetuleku ja wäljamineku seaduse § 2 p. 14 (Sobr. usak. i rasp. praw. nr. 274 — 1917 a.), ja muudetakse walla ja maakonna omawalitsuste sissetulekute, wäljaminekute, eelarwete ja aruannete ajutise seaduse muutmise ja täiendamise seaduse p. 10 („Riigi Teataja“ nr. 3 — 1921) järgmiselt: p. 10 algus lugeda: § 38 muuta järgmiselt: „Liikumisabinõude pealt (paadid, wened, purjewened ja sarnased), mis ei käi sadamamaksude seaduses ettenähtud maksude alla ja mille ...“ (lõpuni endises redaktsioonis).

Lisa nr. 64.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI sadamamaksude seadusele.

Sadamamaksude tariifid kinnitati Eestis sennini Wabariigi Walitsuse poolt, kuna Wenemaal maksude liik ja suurus oli määratud kaubandusseaduses. Wälja minnes praegustest oludest, kus Balti mere idapoolsed sadamad omawahel wõistlewad ja majanduslikus elus suuremad kõikumised sagedasti ette tulewad, ei wõi endist weneaegist korda, maksude suuruse määramise suhtes otstarbekohaseks tunnistada. Küll aga tuleb seadusandlikul teel kindlaks määrata wõetawate sadamamaksude liigid, nende sissewõtmise ja sissetulewate summade kasutamise kord, wolitades Wabariigi Walitsust ja teatawatel tingimistel tariifinõukogu normeerida neid maksusid.

Makswates seadustes ja määrustes ei ole otsekoheselt ära tähendatud, kuidas talitada tuleb maksude suhtes erasadamates. Sel põhjal on tekkinud palju arusaamatusi. Teatawatel juhtumistel on laewa-

delt wõetud kahekordsed maksud nii riigi, kui ka erasadamate waldajate poolt, mis halwasti mõjub Eesti sadamate kuulsuse peale. Seda arwesse wõttes tuleb riigil oma kätte wõtta sadamamaksude wõtmist kõigis sadamates, nii riigi- kui ka era-, üle andes sadamate waldajatele ainult teataw osa sissetulewatest maksudest. Eesti ja Läti wahel on sõlmitud konwentsioon sadamamaksude ühtlustamise kohta, mis mõlemite walitsuste esitajate poolt alla kirjutatud ja ratifitseerimiseks esitatud. Tähendatud konwentsioon käib ainult wäljamaa wahet sõitwate laewade kohta. Peale konwentsioonis ettenähtud maksude jääb igal riigil õigus wõtta weel teisi maksusid. Nii wõetakse Eestis terwishoiu- ja jäälohkujamaksusid, mis sennini Lätis ei wõeta. Esitatud seadus on täiesti kokkukõlas eeltähendatud konwentsiooniga.

Sadamamaksude seaduse maksmapanemisega kawatsetakse ära kaotada sellekohased weneaegsed seadused ja wastawalt muuta walla ja maakonna omawalitsuste sissetulekute ja wäljaminekute seadused. Mõnede maakonnawalitsuste poolt on wõetud ka merilaewadelt maakonna kasuks igasuguseid maksusid, mis kunni 5% laewade wäärtustest wälja teewad, põhjendades seda eeltähendatud seaduse peale, kus räägitakse liikumisabinõudest, mahutades klambrites: (paadid, wened, purjewened jne.). Arusaamatuste ärahoidmiseks on seaduses täpsemalt ära tähendatud, missugustelt liikumisabinõudelt omawalitsuse asutustel õigus on maksusid wõtta.

Lisa nr. 65.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI sadamamaksude seadusele.

Üldkommissjon peab Wabariigi Walitsuse poolt esitatud sadamamaksude seaduse walitsuse motiividel tarwilikuks ja wastuwõetawaks.

Üldkommissjon on peale redaktsiooniliste paranduste seaduses ette wõtnud järgmised muudatused: §§ 3 ja 4 on selgemalt wälja öeldud, missugused laewad sadamamaksudest wabastatakse. § 16 jäeti wälja p. p. a ja b, mis oma iseloomu poolest sisemise korra määrused; p. p. c ja d on wäljendatud

§§ 16 ja 17. § 17 walitsuse eelnõust jäeti wälja kui ülearune. § 18 jäeti wälja see osa, mis muudaks walla- ja maakonnavalitsuste sissetulekute, wäljaminekute, eelarwete ja aruannete ajutise seaduse muutmise ja täiendamise seaduse p. 10 („Riigi Teataja“ nr. 3 — 1921 a.), põhjustel, et ei ole otstarbekohane sadamaksude seaduses muutama hakata omawalitsuste maksuseadust, sest sadamaksud ja omawalitsuste maksud on kaks eriasja.

Nende parandustega esitab üldkomisjon käesolewa seaduse Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 66.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

OMAWALITSUSTE MAKSUSEADUSTE MUUDATUSTE SEADUS.

I.

Walla ja maakonna omawalitsuste sissetulekute, wäljaminekute, eelarwete ja aruannete ajutine seadus („Riigi Teataja“ nr. 18/19 — 1920 a., sead. nr. 83) muudetakse ja täiendatakse järgmiselt:

1. § 2. lit. b täiendatakse järgmise maksuga:

7-a. Liikumata waranduste maks.

2. § 9 muudetakse järgmiselt:

Kodanikkudelt 20 kunni 60 aastani, kellel walla piirkonnas alaline elukoht, wõib wõtta walla heaks isikumaksu wallanõukogu poolt määratud suuruses ja korras.

Wallanõukogu on kohustatud maksu maksjaid nende jõukuse järele liikidesse jaotama ja üksikute liikide maksumäärad kinnitama, kusjuures wahe maksu kõrgema ja madalama määra wahel ei tohi olla suurem kui wiiekordne.

Riigi-, omawalitsuse wõi eraasutuste hoolekandel ülewalpeetawad, samuti ka riigi wõi omawalitsuste paiuki- wõi abirahaosalised isikud on isikumaksust wabad.

Wallanõukogudel on õigus ka teisi kodanikka wõi kodanikkude liike isikumaksust wabastada.

3. 7-a. Liikumata waranduste maks.

§ 22¹. Walla omawalitsustel on õigus lisaks liikumata waranduste maksule, mis nad 19. jaanuari 1920 a. liikumata waranduste maksu seaduse („Riigi Teataja“

nr. 18/19 — 1920 a., sead. nr. 82) alusel oma heaks saawad, maksu wõtta järgmisel määral ja alustel:

1. Maade pealt:

a) Harju-, Wiru-, Järwa- ja Läänemaal — kunni 13 marka adrasajandiku pealt;

b) Tartu-, Wõru-, Wiljandi-, Pärnu- ja Walgamaal:

aa) hinnatud maade puhtasissetuleku rubla pealt — kunni 5 marka;

bb) hindamata maade tarbe- ja metsamaa wakamaa pealt kunni 4 marka 50 penni ehk tarbe- ja metsamaa tiinu pealt — kunni 13 marka.

c) Saaremaal:

aa) rewisjoni- ehk maarubla pealt — kunni 25 marka;

bb) obrokirubla pealt — kunni 7 marka;

cc) hindamata maade tarbe- ja metsamaa tiinu pealt — kunni 5 marka.

d) Petserimaal — kunni 10 marka tarbe- ja metsamaa tiinu pealt.

e) Naroowatagustes waldades — kunni 7 marka 50 penni tarbe- ja metsamaa tiinu pealt.

2. Hoonete pealt:

a) Harju-, Wiru-, Järwa- ja Läänemaal — kunni 75 penni maksualuse puhtasissetuleku rubla pealt;

b) Tartu-, Wõru-, Wiljandi-, Pärnu- ja Walgamaal — kunni 75 penni puhtasissetuleku rubla pealt.

3. Wabrikute ja tööstusasutuste ehituste, sisseseadete ja masinate pealt:

a) Harju-, Wiru-, Järwa- ja Läänemaal — kunni 14% hoonete ja masinate hinnatud wäärtusest;

b) Tartu-, Wõru-, Wiljandi-, Pärnu- ja Walgamaal — kunni 1 mark 75 penni wabrikute puhtasissetuleku rubla pealt.

§ 22². Maks tasutakse wallawalitsuse kassasse wallawolikogu poolt määratud tähtaegadel.

§ 22³. Tähtajaks tasumatajäänud maks loetakse maksuwõlaks ja nõutakse sisse ühes 2% wiiwitusrahaga kuus.

Wiiwitusraha nõutakse sisse terwete kuude eest, kusjuures poolikud kuud terweteks loetakse.

§ 22⁴. Maksuwõlg, mis tekkinud enne waranduse üleminekut ühe omaniku käest teise kätte, tasutakse uue omaniku poolt.

M ä r k u s. See määrus ei käi awalikul enampakkumisel omandatud waranduste kohta.

§ 22°. Wallawalitsused on õigustatud protokolleeritud otsuse põhjal lubama maksutähtaja pikendust maksjatele, kes majanduslikult raskes seisukorras. Wallanõukogude loal võib maksu maha kustutada, kui sissenõudmiseks lootust ei ole või sissenõudmine maksjat majanduslikult häwitada võib.

II.

Wene ajutise walitsuse poolt 15. juulil 1917 a. antud alewiseadus (Sobr. usak. i raspor. praw. nr. 187 — 1917 a.) täiendatakse järgmiselt:

1. § 123 täiendatakse järgmiste maksudega: a) liikumata waranduste lisamaks ja b) isikumaks.

2. § 126¹. Liikumata waranduste lisamaksu on õigus võtta nendel alewitel, kes 19. jaanuari 1920 a. liikumata waranduste maksu seaduse („Riigi Teataja“ nr. 18/19 — 1920 a., sead. nr. 82) alusel oma heaks maksu saavad. Liikumata waranduste lisamaksu võetakse suuruses ja alustel, mis selle seaduse I j. §§ 22¹—22° waldade kohta tähendatud.

3. § 126². Isikumaksu kõrguse ja võtmise korra määrab alewiwolikogu alustel, mis selle maksu võtmise asjus käesolewa seaduse I j. § 9 waldade kohta määratud.

III.

Käesolewas seaduses ettenähtud maksumuudatused võetakse tarwitusele 1-st jaanuarist 1924 a. alates.

IV.

Siseministrile antakse õigus kokkuleppel rahaministriga selle seaduse elluwii- miseks ja tarwitamiseks juhtnööre anda.

V.

Selle seadusega kaotawad oma maksu- wuse walla ja maakonna omawalitsuste maksude kohta käiwa 31. detsembri 1920 a. seaduse täiendamise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 3 — 1921 a., sead. nr. 19) p. p. 2 ja 3.

Lisa nr. 67.

Wabariigi Walitsuse
SELETUSKIRI
omawalitsuste maksuseaduste muudatuste seadusele.

Riigikogus oli 22. mail arutamisel rahaasjanduse komisjoni ettepanek oma-

walitsuste maksuseaduste muudatuste ajutise seaduse kohta, missuguses ettepanekus komisjon soovitas eelnõu Wabariigi Walitsusele tagasi anda, soowiga, et erinowellina saaksid esitatud liikumata waranduste ja isikumaksu eelnõud. Riigikogu wõttis rahaasjanduse komisjoni ettepaneku wastu.

Wastawalt ülemaltähendatud soowile on käesolew seadus kokku seatud, mis waldade ja alewite maksusid korraldada ja nende kitsikut rahalist seisukorda parandada aitaksid. Selle kitsiku seisukorra põhjendamine oleks üleliigne, sest et Riigikogu poolt tagasilükatud omawalitsuste maksuseaduste eelnõu seletuskirjas see seisukord juba tarwilist selgitust on leidnud.

Samuti on ka Riigikogu omawalitsuse ja rahaasjanduse komisjonides selgusele jõutud, et omawalitsuste, eriti just waldade ja alewite, rahaline seisukord äärmiselt wilets on ja see kõige kiiremat parandamist nõuab.

Lisa nr. 68.

Omawalitsuse komisjoni ettepanek.

OMAWALITSUSTE MAKSUSEADUSTE MUUDATUSTE SEADUS.

I.

Walla ja maakonna omawalitsuste sisetulekute, wäljaminekute, eelarwete ja aruannete ajutine seadus („Riigi Teataja“ nr. 18/19 — 1920 a., sead. nr. 83) muudetakse ja täiendatakse järgmiselt:

1. § 2. lit. b täiendatakse järgmise maksuga:

7-a. Liikumata waranduste maks.

2. § 9 muudetakse järgmiselt:

Kodanikkudelt 20 kunni 60 aastani, kellel walla piirkonnas alaline elukoht, võib wõtta walla heaks isikumaksu wallanõukogu poolt määratud suuruses ja korras.

Wallanõukogu võib maksumaksjaid nende jõukuse järele liikidesse jaotada ja üksikute liikide maksumäärad kinnitada, kusjuures wahe maksu kõrgema ja madalama määra wahel ei tohi olla suurem kui wiiekordne.

Riigi-, omawalitsuse või eraasutuste hoolekandel ülewalpeetawad, samuti ka riigi või omawalitsuste paiuki- või abi-

rahaosalised isikud on isikumaksust wabad.

Wallanõukogudel on õigus isikumaksust wabastada ka teisi kodanikka, kui selleks mõjuwad põhjused olemas.

3. 7-a. Liikumata waranduste maks.

§ 22¹. Walla omawalitsustel on õigus lisaks liikumata waranduste maksule, mis nad 19. jaanuari 1920 a. liikumata waranduste maksu seaduse („Riigi Teataja“ nr. 18/19 — 1920 a., sead. nr. 82) alusel oma heaks saawad, maksu wõtta järgmisel määral ja alustel:

1. Maade pealt:

a) Harju-, Wiru-, Järwa- ja Läänemaal — kunni 26 marka adrasajandiku pealt;

b) Tartu-, Wõru-, Wiljandi-, Pärnu- ja Walgamaal:

aa) hinnatud maade puhtasissetuleku rubla pealt — kunni 10 marka;

bb) hindamata maade tarbe- ja metsamaa wakamaa pealt — kunni 9 marka ehk tarbe- ja metsamaa tiinu pealt — kunni 26 marka.

c) Saaremaal:

aa) rewisjoni- ehk maarubla pealt — kunni 50 marka;

bb) obrokirubla pealt — kunni 14 marka;

cc) hindamata maade tarbe- ja metsamaa tiinu pealt — kunni 10 marka.

d) Põltsamaal — kunni 25 marka tarbe- ja metsamaa tiinu pealt.

e) Narooatagustes waldades — kunni 15 marka tarbe- ja metsamaa tiinu pealt.

2. Hoonete pealt:

a) Harju-, Wiru-, Järwa- ja Läänemaal — kunni 1 marka 50 penni maksualuse puhtasissetuleku rubla pealt;

b) Tartu-, Wõru-, Wiljandi-, Pärnu- ja Walgamaal — kunni 1 marka 50 penni puhtasissetuleku rubla pealt.

3. Wabrikute ja tööstusasutuste ehituste, sisseadete ja masinate pealt:

a) Harju-, Wiru-, Järwa- ja Läänemaal — kunni 28% hoonete ja masinate hinnatud wäärtusest;

b) Tartu-, Wõru-, Wiljandi-, Pärnu- ja Walgamaal — kunni 3 marka 50 penni wabrikute puhtasissetuleku rubla pealt.

§ 22². Maks tasutakse wallawalitsuse kassasse wallawolikogu poolt määratud tähtaegadel.

§ 22³. Tähtajaks tasumatajäänud maks loetakse maksuwõlaks ja nõutakse sisse ühes 2% wiiwitusrahaga kuus.

Wiiwitusraha nõutakse sisse terwete kuude eest, kusjuures poolikud kuud terweteks loetakse.

§ 22⁴. Maksuwõlg, mis tekkinud enne waranduse üleminekut ühe omaniku käest teise kätte, tasutakse uue omaniku poolt.

Märkus. See määrus ei käi awalikul enampakkumisel omandatud waranduste kohta.

§ 22⁵. Wallawalitsused on õigustatud protokolleeritud otsuse põhjal lubama maksutähtaja pikendust maksjatele, kes majanduslikult raskes seisukorras. Wallanõukogude loal wõib maksu maha kustutada, kui sissenõudmiseks lootust ei ole wõi sissenõudmine maksjat majanduslikult häwitada wõib.

Maa-alad, mis suure wee all kannatanud, nii et nad põllumajanduseks kasutamata on jäänud, wabastatakse maksust.

II.

Wene ajutise walitsuse poolt 15. juulil 1917 a. antud alewiseadus (Sobr. usak. i raspor. praw. nr. 187 — 1917 a.) täiendatakse järgmiselt:

1. § 123 täiendatakse järgmiste maksudega: a) liikumata waranduste lisamaks ja b) isikumaks.

2. § 126¹. Liikumata waranduste lisamaksu on õigus wõtta nendel alewitel, kes 19. jaanuari 1920 a. liikumata waranduste maksu seaduse („Riigi Teataja“ nr. 18/19 — 1920 a., sead. nr. 82) alusel oma heaks maksu saawad. Liikumata waranduste lisamaksu wõetakse suuruses ja alustel, mis selle seaduse I j. §§ 22¹—22⁵ waldade kohta tähendatud.

3. § 126². Isikumaksu kõrguse ja wõtmise korra määrab alewiwolikogu alustel, mis selle maksu wõtmise asjus käesolewa seaduse I j. § 9 waldade kohta määratud.

III.

Käesolewas seaduses ettenähtud maksumaksete sisseadused wõetakse tarwitusele 1-st jaanuarist 1924 a. alates.

IV.

Siseministrile antakse õigus kokkuleppel rahaministriga selle seaduse elluwõtmiseks ja tarwitamiseks juhtnõore anda.

V.

Selle seadusega kaotawad oma maksu walla ja maakonna omawalitsuste maksude kohta käiwa 31. detsembri

1920 a. seaduse täiendamise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 3 — 1921 a., sead. nr. 19) p. p. 2 ja 3.

Lisa nr. 69.

Omawalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI

omawalitsuste maksuseaduste muudatuste seadusele.

Kuna Riigikogu omal koosolekul 22. mail s. a. ühines rahaasjanduse komisjoni ettepanekuga, et Wabariigi Walitsuse poolt 14. weebruaril s. a. esitatud omawalitsuste maksuseaduste muudatuste ajutine seadus Wabariigi Walitsusele tagasi antaks, sooviga, et Wabariigi Walitsus esitaks Riigikogule erinowelli liikumata waranduste ja isikumaksu kohta.

Wastawalt ülemaltähendatud soovile esitas Wabariigi Walitsus 28. mail s. a. käesolewa seaduse, mis waldade ja alewite maksusid korraldaks.

Omawalitsuse komisjon, läbi arutades eelnõu, on selles ette wõtnud järgmised muudatused: II osa p. 2 muudeti paragrahw 9 selles mõttes, et isikumaksu maksjaid ei ole kohustatud wallanõukogud jõukuse järele liigitama, waid wõiwad seda oma äranägemise järele teha. Peale selle leiti õigemaks, et wallanõukogudel oleks õigus isikumaksust wabastada mitte terweid kodanikkude liike, waid üksikuid kodanikka, kui selleks mõjuwad põhjused olemas. Sama osa p. 3 § 22^a muudeti selles mõttes, et walla omawalitsustel oleks õigus liikumata waranduste pealt wõetawat lisamaksu wõtta kahekordses suuruses Wabariigi Walitsuse poolt esitatud normide wastu. § 22^b täiendati teise lõikega, milles ette nähakse, et maa-alad, mis suure wee all kannatanud, nii et nad põllumajanduseks kasutamata on jäänud, liikumata waranduste lisamaksust wabastatakse.

Ühtlasi peab omawalitsuse komisjon tungiwalt tarwilikuks, et Wabariigi Walitsus hiljemalt sügisistungjärguks esitaks Riigikogule täieliku omawalitsuste maksuseaduse eelnõu, milles muuseas selgitust leiaks, missugused meriliikumisabinõud käiksid kohalikkude omawalitsuste maksustamise alla ja missugused sadamamaksude alla.

Lisa nr. 70.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS

LEPINGUTE SÕLMIMISE KOHTA KULDWALUUTAS.

§ 1. Lubatakse igatseltsi toimingute, lepingute ja kohustuste sõlmimine, poolte nõusolekul, kullaüksuse alusel, mis wõrdub 0,4032 grammile puhtas kullas ja mida nimetatakse „t a a l d e r“.

Hüpoteegid, mis on ingrosseeritud kinnistusraamatutes Eesti markades praeguse seaduse maksmahakkamise päewani, loetakse makswaks, ilma et selleks poolte erilist kokkulepet tarwis oleks, taaldri summas, mis on üks sajandik ingrosseeritud summast Eesti markades.

Märkus. Käesolewa paragrahwi teise lõike määrus ei puutu hüpoteekidesse, mis on ingrosseeritud Wene rublades, ida- ehk Saksa rahas, wäliswaluutas wõi wõrendis wäliswaluutaga.

§ 2. § 1. tähendatud toimingutest tekiwad maksud õiendatakse ainult riigi rahhas — Eesti markades — kullakursi järele tegeliku wäljamaksmise päewal.

Märkus. Seda kursi määratakse § 1. tähendatud kullaüksuse koteerimise teel Tallinna börsel, millist koteerimist toimetatakse rahaministri poolt määratawas korras. Kui maksmise päewal koteerimist ei olnud, siis sünnib maksmine wiimase koteerimise põhjal.

§ 3. Tempelmaks ja kinnituslõiwud § 1. nimetatud toimingute eest määratakse sama kullaüksuse alusel ja tasutakse § 2. tähendatud korras.

§ 4. Rahaministrile antakse õigus käesolewa seaduse elluwõimiseks juhtnõore ja kohustawaid määrusi wälja anda.

Lisa nr. 71.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seadusele lepingute sõlmimise kohta kuldwaluutas.

Wiimasel ajal on ühenduses Eesti margakursi kõikumisega jällegi teatawat ärewust märgata majanduslikus elus. Pankadesse ei taheta enam raha hoiule tuua, waid ennem püütakse raha hoiult

ära wõtta ja raha eest omale väliswaluutat, kaupa wõi muud asja muretseda. Lepingute sõlmimisest hoitakse kõrwale, kui rahaliste kohustuste täitmist lepingu järele wähegi pikema aja peale edasi tuleb lükata. Hüpoteegilise krediidi arendamine, mis wahepeal pärast pikemat seisakut hoogu oli wõtnud, on uuesti soiku jäämas. Kahju, mis toonud Wene rubla langemine ilmasõja ajal ja Eesti marga langemine iseseiswuse algul, on laialistel rahwahulkadel weel wärskest meeles ja kardetakse weel kord selle saaduse osaliseks saada. Selleks, et kartus kaoks ja et krediit, mis praeguse aja majanduslikus elus nii tähtsat osa etendab, ei häwineks, waid ümberpöörduks — laialisemaks muutuks, on tarwis abinõusid leida, kuidas wõlausaldajate huwisid kindlustada. Käesolewa eelnõu eesmärgiks on olukorda luua, mis wõlausaldajatel wõimaldaks wastawal korral oma raha samas wäärtuses tagasi saada, kui nad seda wõlgnikude kätte usaldanud. Selleks lubatakse igatseltsi toiminguid, lepinguid ja kohustusi sõlmida kullaüksuse alusel, mis wõrdub 0,4032 grammile puhtas kullas (1 kroon = ümmarguselt 100 praegust marka), mille juures tagasimaksmine sünnib kullakursi järele tegeliku wäljamaksmise päewal. Rahaministerium ei pea wõimalikuks tekkinud erawahekordadesse segada sel määral, et kõik makswad kohused iseenesest seadusega juba tunnistatakse ülewiiдуks seaduses ettenähtud kullaüksuse alusele, waid peab otstarbekohasemaks, et seadus, wäljakujunenud wahekordi üldiselt puudutamata jättes, pooltele ainult tulewiku jaoks wõimaluse looks oma uusi ja wanu wahekordi reguleerida wastastikusel kokkuleppel, kas uuel kullaüksuse alusel wõi endisel alusel. Erandiks on hüpoteegilised kohustused, mida seadus tunnistab ülewiiдуks uuele kullaüksuse alusele, ilma et selleks poolte sellekohane kokkulepe enam nõuetaw oleks, silmas pidades hüpoteegiliste kohustuste erinewat iseloomu kõigist teistest kohustustest.

Lisa nr. 72.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

kuldraha üksuse kindlaksmääramise ja kuldrahas lepingute sõlmimise seadusele.

Põhimõtteliselt tunnistab komisjon käesolewa Wabariigi Walitsuse poolt esi-

tatud seaduse wastuwõetawaks, tehes selles ainult mõnesugused täiendused ja parandused.

1. Kommisjon leidis wõimaliku olewat käesolewa seadusega kindlaks määrata Eesti wabariigi kuldraha üksuse, nimetusega *ta alder*, mis oma puhtakulla sisalduse poolest wõrdub kuldfrangile.

2. Kuna Wabariigi Walitsuse eelnõu § 2 märkuse esimene lause eksiawamisi wõis tekitada, nagu kawatseks rahaminister taaldri koteerimise peale sunduslikude abinõudega mõju awaldada, siis muutis komisjon eelnõu selle osa nõnda, et taaldri koteerimine sünnib kullahinna järele ilmaturul.

3. Wabariigi Walitsuse eelnõus oli ette nähtud, et hüpoteegid, mis ingrosseeritud Eesti markades, loetakse makswaks taaldri summas, ilma et selleks poolte erilist kokkulepet tarwis oleks. Hiljem aga oli walitsus selles asjas oma seisukoha muutnud, ja walitsuse esitaja ettepanekul asus komisjon seisukohale, et kahüpoteekide ümberarwamine taaldritesse wõib sündida poolte sellekohase teadaande põhjal kinnistusametile, ilma et selleks järgnewate hüpotekaarsete wõlauskujate nõusolekut tarwis oleks. Ümberarwamise üksuseks wõeti kolm kahesajandikku ($\frac{1}{100}$ $\frac{2}{3}$) ingrosseeritud summast Eesti markades, sest et selle wahekorra juures rikutud ei saa järgnewate wõlauskujate hurwid.

Lisa nr. 73.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

PIIMASAADUSTE WÄLJAWEO KONTROLLI SEADUS.

§ 1. Piima ja piimasaadusi wõib Eestist wälja wedada ainult selles seaduses ettenähtud korras.

Märkus. Piimasaadused kunni 10 kgr. raskuseni, mis postpakkides ehk teisel wiisil raudteel ehk laewal saadetakse ehk kaasa wõetakse isiklikuks tarwituseks, ei kuulu käesolewa seaduse alla.

§ 2. Isikud ja asutused, kes soowiwad Eestist piimasaadusi wälja wedada, on kohustatud selleks luba nõutama. Tähen-datud luba annab wälja põllutööminister kokkuleppel kaubandusministriga.

§ 3. Piimasaaduste wäljaweo kontrolli teostab põllutöoministerium wastawate orgaanide kaudu.

§ 4. Wälja wedada wõib ainult niisugust wõid wõi juustu, mis on valmistatud põllutöoministeriumi poolt registreeritud piimatalituses, põllutöoministeriumi sellekohaste kontrollmärkidega warustatud ja põllutöoministri wastawate erimääruste järele wäljaweoks kõlblikuks tunnistatud.

§ 5. Põllutöoministril on õigus käesolewa seaduse teostamiseks erimäärusi wälja anda.

§ 6. Kõik üksikud isikud ja asutused, kes § 4 nimetatud kontrollmärkisid käesolewa seaduse põhjal wäljaantud määruste wastaselt tarwitawad, ehk kuritahtlikult püüawad kõlbmata piimasaadusi wälja saata heade saaduste nime all, ehk muul wiisil selle seaduse kui ka selle seaduse § 5 põhjal wäljaantud erimäärusi rikuwad, karistatakse põllutöoministri poolt järgmiselt: a) rahatrahwiga, mille suurus wõib olla kunni 50.000 Eesti marka, ehk b) piimasaaduste wäljaweo kontrollmärkiide tarwitamise õiguse ärawõtmisega ajutiselt wõi jäädawalt, ehk c) piimasaaduste eksporteerimise õiguse ärawõtmisega ajutiselt wõi jäädawalt.

M ä r k u s. Jäädawalt kontrollmärkiide tarwitamise ja eksporteerimise õiguse ärawõtmist otsustab põllutöominister kokkuleppel kaubandus-tööstusministriga.

§ 7. Rahatrahwid nõutakse sisse põllutöoministeriumi korraldusel, wastu waidlemata sissenõudmise korras politseiwõimude kaudu ja kantakse riigi sissetulekute arwele.

§ 8. Piimasaaduste wäljaweo kontrolli teostamise kulude katteks wõetakse wäljaweetawate piimasaaduste pealt erimaksu, mille normi määrab kindlaks Wabariigi Walitsus põllutöoministri ettepanekul.

Lisa nr. 74.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI piimasaaduste wäljaweo kontrolli seadusele.

Kõigis piimasaadusi produtseeriwates maades, kust piimasaadusi eksporteeritakse, on sisse seatud walitsuse wäljaweo

kontroll. Kontrolli ülesanne on wäljaweoks valmistatud piimasaadusi järele waadata ja wälja wedada lubada ainult head kaupa, mis wälisuru wõitmiseks, saaduste kvaliteedi tõstmiseks ja nende eest parema hinna saamiseks tarwilik.

Eestis hakati piimasaaduste wäljaweo kontrolli teostama alates 1. juulist 1921 a. karjasaaduste wäljaweo määruste põhjal, mis awaldatud „Riigi Teatajas“ nr. 45 — 1921 a.

Nimetatud määruste järele kontrolli teostamine oli aga puudulik ja juhuslik, sest eksportööridel oli wõimalus kontrollile ette panna wäga mitmekesise headusega saadusi, mis nad kokku olid ostnud. Palju kindlamalt wõis kontrolli teostada juba nende määruste järele, mis wälja kuulutatud „Riigi Teatajas“ nr. 115/116 — 1922 a., missugused praegu makswad. Nende määruste järele wõiwad piimasaadusi wäljaweoks valmistada need piimatalitused, mis enda ruumide ja sisseseade poolest wõiwad häid saadusi valmistada.

Siiski on ka praegumakswatel määrustel puudusi, mispärast tungiw tarwidus on uut seadust sel alal maksma panna.

Uus, esitatawa seaduse kawa on kokku seatud teiste maade sellekohaste seaduste eeskujul ja meie oludele wastawalt. Seaduse kawas on ära näidatud need sihtjooned, mis piimasaaduste wäljaweoks ja wäljaweo kontrolli teostamiseks tarwilikud, kuna üksikasjad sellekohastes määrustes, mille maksmapanemine seaduse järele põllutöoministri wõimkonda kuulub, maksma pannakse.

Lisa nr. 75.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI piimasaaduste wäljaweo kontrolli seadusele.

Rahaasjanduse komisjon on käesolewas Wabariigi Walitsuse poolt esitatud eelnõus järgmised muudatused ette wõtnud.

1. § 6 (komisjoni eelnõus § 5) ettenähtud administratiiv karistuse kord muudeti kohtulikuks, mille juures põllutöoministrile õigus jäeti seadusest wõi selle põhjal antud määrustest üleastujaid karistada piimasaaduste kontrollmärkiide tar-

witamise kui ka piimasaaduste ekspordeerimise õiguse ärawõtmisega kunni kohtuotsuse jõusseastumiseni.

Sellejuures avaldas komisjon soovi, et Wabariigi Walitsus wastawa nuhtluseaduse muudatuseelnõuga Riigikogule esineks järgmiseks istungjärguks.

2. § 8 (komisjoni eelnõus § 6) täiendati teise lõikega, milles piimasaaduste väljaveo kontrolli teostamise kulude katteks wõetawa erimaksu ülemmääraks määrati $\frac{3}{4}$ % väljaveetawate piimasaaduste hinnast.

Lisa nr. 76.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

LAEWADE MÕÖTMISE SEADUS.

§ 1. Laewade mahutuse mõõtmist toimetatakse Eestis Moorsomi süsteemi põhjal selleks väljaantud, Wabariigi Walitsuse poolt kinnitatud laewamõõtmise määruste järele. Üksus, milles laewamahutus arwestatakse, nimetatakse „registertonniks“. Registertonn loetakse wõrdseks saja Inglis kantjalaga ehk 2,83 kantmeetriga.

§ 2. Iga Eesti laew brutto mahutusega 20 reg. ton. ehk rohkem peab enne ärilistel otstarbetel sõiduks tarwitamist mõõdetud ning sellekohase mõõtkirjaga warustatud olema.

On laew väljamaal Eesti omaniku arwel ehitatud ehk on väljamaa laew Eesti omanduseks üle läinud, talitatakse niisuguse laewa mõõtmise asjas, nagu ette nähtud kaubalaewade mõõtmise ja registreerimise korralduse §§ 14, 15, 16 ja 17 (seadus nr. 45, 1919 a. „Riigi Teataja“ nr. 18). Ainult sel korral, kui laew väljamaa sellekohaste ametasutuste poolt Eestis makswate laewamõõtmise määruste järele mõõdetud ja sellekohane mõõtkiri välja antud, antakse temale ülemõõtmiseta Eesti mõõtkiri välja, kuid see käib ainult välisriikide kohta, kes Eestiga konventsiooni sõlminud mõõtkirjade wastastikku tunnustamise kohta.

§ 3. Eesti piirides sõitwad väljamaa kaubalaewad kuuluvad mõõtmise alla samastel alustel, kui Eesti laewad. Mõõtmisest wabastatakse ainult nende riikide laewad, kes mõõtkirjade wastastikku tunnustamise kohta Eestiga konventsiooni sõlminud, ehk konventsioonita Eesti mõõtkirju tunnistawad ja oma laewu mõõdavad samadel alustel, kui Eestis.

Märkus. Välisministril jääb õigus kokkuleppel teedeministriga mõõtkirjade wastastikku tunnustamise kohta sõlmida kokkuleppeid märgukirjade wahetamise teel, kusjuures tähendatud kokkulepped jõusse astuwad Riigikogu poolt kinnitamiseta (ratifitseerimata).

§ 4. Kui Eesti piirides sõitwa väljamaa laewa puhtmahutus on välja arwatud teistsugustel alustel, kui Eestis, aga Moorsomi süsteemi järele, wõib kunni küsimuse lahendamiseni konventsiooni teel esialgu ülemõõtmisest loobuda ja laewa puhtmahutus ümber arwata Eestis makswate määruste järele nende andmete põhjal, mis laewa kodumaa ametasutuste poolt väljaantud mõõtkirjas tähendatud, aga ainult sel korral, kui Eesti laewade kohta samuti talitatakse laewa kodumaa sellekohaste ametasutuste poolt.

§ 5. On laewal peale mõõtkirja väljandmist ümberehitus ehk teine tema mahutuse peale mõjuw muudatus ette wõetud, tuleb uus mõõtmine toime panna. Kus laewa peamõõdud muutunud, peab ümbermõõtmine täielik olema, mille kohta uus mõõtkiri välja antakse. Teistel juhtumistel mõõdetakse üle ainult muudetud osad ja kantakse wastawad õiendused endisesse mõõtkirja.

Laewa puhtmahutuse peale mõjuwate muudatuste üle, mis pärast mõõtkirja väljandmist ette wõetud ja mõõtkirjas mitte ära tähendatud, on nii Eesti, kui ka väljamaa laewa omanik ehk juht kohustatud laewa sisseklaarimisel kirjalikult sadamkaptenile teatama.

§ 6. On laew koorma all, ehk sarnases olukorras, mis tema täielikku mõõtmist takistab, wõib mõõtmist toime panna lühendatud kujul § 1 nimetatud määruste sellekohase juhise järele ja välja anda ajutist mõõtkirja, missugune kunni täieliku mõõtmiseni maksew, mitte aga üle kolme kuu ajutise mõõtkirja väljandmise päewast arwates.

§ 7. Laewamõõtmist teostatakse meriasjanduse peawalitsuse järewalwel, selleks tema poolt määratud laewamõõtjate kaudu meriasjanduse peawalitsuse alalisest koosseisust ehk isikutest väljaspool koosseisu, kellel teoreetilised teadmised ja praktilised kogemused sel alal. Wiimastele maksetakse tasu teedeministri poolt kinnitatud erinormide põhjal. Laewamõõtjalt, kes riigiteenistuses ei seisa, wõetakse ametiwanne enne kohustetäitmisele asumist. Meriasjanduse peawalit-

sus määrab kindlaks laewamõõtjate asukohta (sadam) ja iga ühe tegewuspiirkonna.

§ 8. Laewamõõtmise soowi peab laewaomanik ehk juht klaarimisel kirjalikult awaldama sadamakapteni kaudu laewamõõtjale, kes kohustatud on mitte hiljem, kui järgmisel päewal mõõtmisele asuma, kui selleks seaduslikku takistust, wõi kui teise tähtaja kohta kokku lepitud ei ole.

Eestis ehitatawate laewade mõõtmise kohta on ehitaja ehk omanik kohustatud aegsasti kirjalikult teatama meriasjanduse peawalitsusele, juurde lisades tarwilikka joonestusi.

§ 9. Laewaomanik ehk juht on kohustatud laewamõõtjale mõõtmisel tarwilikku tööjõudu ja laewa kohta kõik nõutud teated andma, samuti laewamõõtja nõudmisel tühjendama ja puhastama laewa ruumid, kui see mõõtmise toimepanemiseks tarwilik peaks olema.

§ 10. Kõik laewamõõtmisel saadud mõõdud ja teised tarwilikud andmed ühes nende peale põhjendatud laewamahutuse arwestustega kantakse laewamõõtja poolt selleks sisseseatud laewamõõtmise raamatusse, millest täielik wäljawõte kolme päewa jooksul peale mõõtmise lõpetamist meriasjanduse peawalitsusele saadetakse.

Tähendatud wäljawõtte põhjal seatakse meriasjanduse peawalitsuse poolt mõõtkiri kokku kolmes eksemplaaris, millest üks antakse wälja laewaomanikule ehk juhile, teine laewamõõtjale, kuna kolmas meriasjanduse peawalitsusele jääb. Andmed mõõdetud laewade kohta kantakse meriasjanduse peawalitsuse poolt sellekohasesse nöörraamatusse.

Märkus. Mõõtkirjade planketid ja nöörraamat mõõdetud laewade sissekandmiseks walmistatakse teedeministeriumi poolt kinnitatud kuju järele.

§ 11. Mõõtkirjad seatakse kokku eestija ingliskeeles. Mõõtkirjades tähendatakse ära: laewa nimi, laewale määratud kutsesignaal, rahwuswaheliste signaalide järele, kus sadamas registreeritud, laewaomaniku ees- ja liignimi, millal ja mis materjalist ehitatud, laewaehitaja nimi, laewa tundemõõdud ja andmed ning mõõtmise põhjal wäljaarwatud laewa täismahutus (brutto) ja puhtmahutus (netto) registertonnides ja kantmeetrites.

§ 12. Enne mõõtkirja wäljaandmist on laewaomanik ehk juht kohustatud laewamõõtja korraldusel laewa rahwusmärgi, mahutuse ning mõõtmise aasta suurluugi tagumisel äärel olewasse dekkpalki ehk

kommingisse allpool dekki, ehk kui laew dekita, seespool ülemisesse kinnisesse pärapalgi sisse lõikama, põletama ehk teistsugusel sarnasel wiisil üles tähendama.

On laewamõõtmise wäljamaal toimetatud ja laew peale seda otsekohe kodumaale ei tule, siis on laewajuht kohustatud pärast mõõtkirja kättesaamist warustama laewa eelpoolnimetatud rahwus- ja mahutusmärkidega.

Seda ei tehta mitte kui laewale wälja antud on ajutine mõõtkiri.

§ 13. Mõõtkirja kaotamisest on laewaomanik ehk juht kohustatud wiibimata teatama meriasjanduse peawalitsusele. Wiimase poolt kuulutatatakse mõõtkirja kaotamisest laewaomaniku ehk juhi kulul „Riigi Teatajas“ ja antakse wälja mõõtkirja dublikaat.

§ 14. Laewa mõõtmise seaduse ja määruste täitmise järele walwab meriasjanduse peawalitsus temale alluwate asutuste ja ametnikkude kaudu. Kui selgub, et mõõtmise ei ole õieti toimetatud ehk ette on tulnud kõrwalekaldumised käesolewast seadusest ja makswatest määrustest, peab meriasjanduse peawalitsus wiibimata toime panema kontrollmõõtmise ja tarbekorral endise mõõtkirja asemel uue wälja andma.

§ 15. Laewaomanikkudel ehk juhtidel jääb õigus laewa mõõtmise ja selle põhjal wäljaantud mõõtkirjade kohta kaebtusi anda teedeministrile, kelle korraldusel kontrollmõõtmise selleks määratud komisjoni poolt toime pannakse. Kui selgub, et kaebtus põhjendatud oli, sünnib kontrollmõõtmise tasuta.

§ 16. Laewamõõtmise eest maksab laewaomanik ehk juht meriasjanduse peawalitsusele enne mõõtkirja wäljaandmist sellekohase tasusumma riigi sissetulekute arwele.

Tasunormid määrab teedeminister.

§ 17. Kolme aasta jooksul, käesolewa seaduse maksmapanemise päewast arwates, peawad kõik laewad, mis endiste seaduste ja määruste järele mõõdetud, uute mõõtkirjadega warustatud olema.

§ 18. Käesolewa seaduse mittetäitmise puhul karistatakse süüdlasi seaduse nr. 45 („Riigi Teataja“ nr. 18 — 1919 a.) § 27 ettenähtud määral.

§ 19. Selle seaduse maksmapanemisega muudetakse ära kaubandusseadustiku §§ 108 kuni 121 (S. k. XI k. 2 jagu 1903 a. wäljaanne ja 1912 a. järg.) ja kau-

laewade mõõtmise ja registreerimise korralduse §§ 18 kuni 26, (seadus nr. 45 „Riigi Teataja“ nr. 18 — 1919 a.).

§ 20. Käesolewa seaduse maksamahakamise kuupäewa määrab kindlaks teedeminister, sellest „Riigi Teatajas“ vähemalt kolm kuud enne seda kuulutades.

Lisa nr. 77.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

laewade mõõtmise seadusele.

Laewade mõõtmise kohta oli 1919 aastal maksuma pandud kaubalaewade mõõtmise ja registreerimise korraldus (seadus nr. 45 „Riigi Teataja“ nr. 18), kuna sellekohased Wene seadused (S. k. XI k. 2 jagu §§ 108—121) ära muudetud ei olnud. Tähendatud korraldus laewade mõõtmise kohta on aga puudulik ja ei wäljenda küllalt selgelt laewa mõõtmise korda. Eestkätt on esitatud seaduses täielikumalt käsitatud mõõtkirjade tunnustamise kord, mis sellekohaste wäljamaa asutuste poolt wälja antud. Siis on täpsemalt kindlaks määratud, kuidas Eestis tuleb korraldada laewade mõõtmist, kusjuures ka ette nähtud laewamõõtjate institutsioon, mis wäljamaa ekspertiis- ja laewaklassifikatsioon-asutuste alustel moodustatud.

Seaduse kokkuseadmisel on ka arwesse wõetud teiste riikide sellekohased uuemad seadused, muuseas Soome ja Läti, mis maksuma pandud 1921 ja 1922 aastatel. Ühel ajal uue seadusega pannakse maksuma seaduses ettenähtud korras uued laewamõõtmismäärused. Sellega läheks kergemalt korda sõlmida konwentsioone teiste riikidega, mõõtkirjade wastastikku tunnustamise kohta. Senni oli sellekohaste konwentsioonide sõlmimine seotud suurte raskustega ja ajawiitmisega ning selle all kannatasid Eesti laewaornanikud, kellel tuli kulused kanda oma laewade ümbermõõtmise läbi igas wäljamaa sadamas, kus Eesti mõõtkirju ei tunnustatud.

Lisa nr. 78.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

laewade mõõtmise seadusele.

Laewade mõõtmise seaduses tegi üldkommissjon järgmised muudatused:

Wabariigi Walitsuse poolt esitatud eelnõus oli ette nähtud (§ 3 märkus), et wälisministril, kokkuleppel teedeministriga, on õigus sõlmida kokkuleppeid wälisriikidega mõõtkirjade wastastikuse tunnustamise kohta märgukirjade wahetuse teel, kusjuures need kokkulepped jõusse astuksid ilma Riigikogu poolt kinnitamiseta (ratifitseerinata). Selle märkuse otsustas üldkommissjon wälja jätta sel põhjusel, et mitte soowitaw ei ole riikide wahelise läbikäimise kombeid ja wiisid muuta seesuguses wäiksemaulatuses seaduses, nagu seda on käesolew seadus.

Walitsuse eelnõus olewal karistusparagrahwil (§ 18) leidis kommissjon kaks suuremat puudust. Esiteks oleks see karistumäärus liiaks ebamäärane ja lai, kuna tema mitte lähemalt ära ei määra, misuguste seadusest üleastumiste eest selles paragrahwis ettenähtud karistused määratakse, waid üldisel kujul igasugust selle seaduse mittetäitmist ühe ja sellesama karistusega karistab. Teiseks on ka 1919 a. wäljaantud „kaubalaewade mõõtmise ja registreerimise korralduse“ § 27-das ettenähtud karistused käesolewast seadusest üleastumiste jaoks liiaks waljud. Käesolewast seadusest üleastumiste kohta wõiks maksuma panna sama rahatrahw, mis oli ette nähtud Wene kaubandusseadustiku § 114-das (kahekordne sadamamaks), misjuures ühtlasi otstarbekohane oleks selle karistuse käsitamist piirata § 5 rikkumiste juhtumistega, nagu see ka weneaegses kaubandusseadustikus oli. Neile põhimõtetele wastawalt on kommissjoni poolt § 18 uuel kujul redigeeritud.

Muud eelnõus tehtud parandused on puhtredaktsioonilist laadi.

Lisa nr. 79.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS

WASTUTUSE KOHTA TALLINNA LINNAWALITSUSE LAENU EEST.

§ 1. Wabariigi Walitsust wolitatakse andma riigikassa garantiid Tallinna linna omawalitsuse poolt weewärgi ehitamiseks tehtawa saja tuhande naelsterlingi suuruse laenukapitaali ja intresside tähtajalise tasumise eest.

Lisa nr. 80.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seadusele wastutuse kohta Tallinna linnavalitsuse laenu eest.

Tallinna linnawolikogu otsustas 20. juunil m. a. ehitada Ülemiste järwe äärde uut weewärki kiirfiltritega ja wolitas linnavalitsust tegema ehituskulude katmiseks laenu kuni 200 miljoni margani. Filtrite ehitamine on kawatsetud anda ühele Englise firmale, kuna linnavalitsus omal korraldusel mõned vähemad tööd teeks. Ettetööt Eesti panga ehk kohalikkude erakrediitasutuste läbi finansseerida pole kapitaali wähesuse tõttu wõimalik.

Linnawalitsus ja rahaministeerium on ühendusesse astunud ühe wäljamaa finansgrupiga, kellelt on wõimalik saada praegu lühikeseajalist krediiti 100.000 £. Laen antakse 1 aasta peale, 7½%. Arwata on, et korda läheb realiseerida selle aja jooksul suuremat pikaajalist obligatsioonlaenu.

Peale muude tingimuste on tehtawa £ 100.000.— laenu puhul nõuetaw riigikassa garantii kapitaali ja intresside tähtajalise tasumise eest.

Wabariigi Walitsus peab tarwilikuks weewärgi ehituse teostamist ja wastutuseandmist laenu eest.

Lisa nr. 81.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

seadusele wastutuse kohta Tallinna linnavalitsuse laenu eest.

Rahaasjanduse komisjon esitab käesolewa seaduse muutmata Wabariigi Walitsuse seletuskirjas tähendatud motiividel Riigikogule kinnitamiseks.

Lisa nr. 82.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

PÖLLUMAJANDUSLIKKUDE ÕPERAAMATUTE KIRJASTAMISE LAENU SEADUS.

§ 1. Põllutöoministeeriumile riigi 1924 a. eelarwes (operatsiooni fondid § 7) määratud krediit 3.000.000 mk. tarwitatakse

laenu andmiseks kirjastusühisusele „Agronoom“ põllumajanduslikkude õperaamatute kirjastamiseks.

§ 2. Wabariigi Walitsusel on õigus laenu wäljaandmise korra, nõuetawate kindlustuste, protsentide määra ja tasumise kohta määrusi wälja anda.

Lisa nr. 83.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

põllumajanduslikkude õperaamatute kirjastamise laenu seadusele.

Meil puuduwad põllumajanduslikud õperaamatud ja need just sellepärast, et nende kirjastajaid ei leidu, kuna raamatute minek põllutöökoolide wähesuse tõttu wäike ja sellega nende kirjastamine kahjulik, ehk küll pikema aja jooksul nende kirjastamine end ära tasub. Ainuke kirjastus, kes meil põllumajanduslikku kirjandust, nende seas just õperaamatuid kirjastab, on kirjastusühisus „Agronoom“, kellel aga kapitaali puudus on, kuna ta kõik kapitaali juba kirjastatud wäljaannete alla kinni pannud on ja tagasitulekut raamatute wähesuse mineku tõttu niipea lootda ei ole. Ühisusel on wõimalik edasi tegutseda ainult laenu abil. Laenudesamine on aga raske, kuna rahaasutused kindlustuswäärtustena tarwitamata trükipaberit küll hindawad, trükitult aga mitte, pealegi on pikemaajaliste laenude saamine praegu pankadest wõimatu, kuna lühikeseajaliste laenudega sellel alal tegutseda ei saa.

Silmas pidades, et meil ilma laenuta põllumajandusliku kirjanduse ja iseäranis õperaamatute wäljaandmine pea wõimatu, on tarwilik selleks riiklikku pikemaajalist laenu wõimaldada, missuguseks otstarbeks põllutöoministeeriumi 1924 aasta eelarwesse 3.000.000 marga suurune summa ülesse wõetud (operatsiooni fondid § 7).

Nimetatud summa kawatsetakse wälja anda laenuks kirjastusühisusele „Agronoom“ põllumajanduslikkude õperaamatute kirjastamiseks järgmistel tingimistel:

Laenu kindlustuseks on kirjastusühisuse „Agronoom“i warandus ning ühisuse liikmete wastutus (kolmekordselt osamaksu suuruses. Osamaks 500 marka) 31. nowembril 1922 aastal registreeritud ühisuse põhikirja § 52 alusel. Ühisuse eestseisus annab põllutöoministeeriumile

wõlakohustuse laenusumma suuruses, kohustusega laenu tarwitamise ja tasumise kohta sellekohastes määrustes ettenähtud otstarbeks ja tingimistel. Kunni laenu tegeliku tasumiseni peab kirjastusühisus „Agronom“ oma kirjastatud raamatud tõelikus väärtuses tule vastu kinnitama. Laenu pealt on laenusaja kohustatud maksma 4% aastas. Laenu antakse välja kunni 7 aasta peale, mitte korraga, waid osade kaupa, kusjuures tasumine peab sündima 2-st aastast alates, iga aasta vähemalt $\frac{1}{6}$ osa antud laenu kogusummast. Tasumisele määratud summad makstakse igaal aastal kindlaksmääratud tähtaegadel.

Lisa nr. 84.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

põllumajandusliikude õperaamatute kirjastamise laenu seadusele.

Rahaasjanduse komisjon ühines käesolewa seaduse läbiwaatamisel Wabariigi Walitsuse seisukohaga, kuid pidas tarwilikuks seletuskirjas soowi awaldada, et Wabariigi Walitsuse poolt käesolewa laenu wäljaandmise tingimistes saaks ära tähendatud, et „Agronom“ riigilaenu abil kirjastatud raamatute hinda wõimalikult madalal peaks, et raamatute laialimine- mist rahwa sekka edendada.

Lisa nr. 85.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

PÕLLUMAJANDUSLIKKUDE KUTSEKOO- LIDE JA KATSEJAAMADE RIIK- LIKU TOETUSLAENU FONDI SEADUS.

§ 1. Põllutöoministeeriumi juurde asutatakse põllumajandusliikude kutsekoolide ja katsejaamade riikliku toetuslaenu fond, millest koolide ja katsejaamade ja nendega ühenduses olewate majapidamiste hoonete ehitamiseks ja kordaseadmiseks ning koolide ja katsejaamade siseseadmiseks nende ülewalpidajatele laenu ja laenu protsentidest ühekordseid erakorralisi toetussummasid antakse.

§ 2. Põllumajandusliikude kutsekoolide ja katsejaamade riikliku toetuslaenu fondiks arwatakse:

a) 1924 a. ja edaspidi riigi eelarwes fondi täienduseks määratawad krediidid;

b) pt. a. tähendatud krediitidest wäljaantud laenude ning ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt 20. augustil 1920 a. wastuwõetud määruse põhjal põllutöökoolide ülewalpidajatele antud 4.705.200 margalise laenu ja Riigikogu poolt 8. märtsil 1923 a. wastuwõetud seaduse põhjal. Eesti sordiparanduse seltsile antud 2.000.000-margalise laenu tasumiseks, intressidena ja wiivistustrahwina maksetawad summad.

§ 3. Laenu antakse kunni 35 aasta peale, arwates tähtaega laenu wäljaandmise aastale järgnewast 1. jaanuarist.

§ 4. Laenu protsentidena sissetulnud summadest wõiwad põllutöökoolide ja katsejaamade ülewalpidajad § 1 tähendatud otstarbeks erakorralisi mittetagasi nõuetawaid toetussummasid saada põllutöoministeeriumi ettepanekul Wabariigi Walitsuse otsusel. Senni kui ehitusfondi laenuprotsente saadud ei ole, wõib erakorralisi toetussummasid anda ka fondist enesest, kuid nii, et nende kogusumma millalgi ei ulataks üle 10% fondist ja et nad hiljem laenuprotsentidest kaetakse.

§ 5. Wabariigi Walitsusel on õigus wälja anda määrusi fondi walitsemise, intresside määra, laenu wäljaandmise, kindlustuste, tasumise ning fondist toetussummade määramise kohta.

Lisa nr. 86.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

põllumajandusliikude kutsekoolide ja katsejaamade riikliku toetuslaenu fondi seadusele.

Põllumajanduslikud kutsekoolid ja katsejaamad, mis põllumajapidamistega tiheidalt seotud, on endistesse mõisahoone- tesse paigutatud, mis aga sugugi nende uute asutuste kohaselt ei ole ehitatud ning nõuawad kõik suuremaid wõi vähemaid ümberehitusi ja uute hoonete juurdeehitamist, nagu õpilaste internaadid, katsejaamade laboratooriumid jne. Ka majapidamishooned, mis, algades juba ilmasõja alguse päewast kunni koolide ja katsejaamade ülewalpidajatele asutustele üleandmiseni, on olnud remonteerimata, samuti ka inwentaar suuremalt jaolt häwitatud, mispärast koolide ja katsejaamade

otstarbe ja nõuetekohaselt hooned ja majapidamised sisseadmiseks ja korraldamiseks rutulist abi nõuavad.

Selleks otstarbeks on juba riigi poolt ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal põllumajandusministeeriumile laenu määratud 4.705.200 marka ja Riigikogu poolt 8. märtsil 1923 a. wastuwõetud seadusega Eesti sordiparanduse seltsile laenuks määratud 2.000.000 marka. Põllumajanduslikude kutsekoolide ja katsejaamade arv suureneb aga iga aastaga, mille tõttu suureneb ka loomulikult tarwidus laenude ja toetusrahade järele. Sellepärast oleks otstarbekohane, et selleks otstarbeks warem määratud, kui ka Riigikogu poolt käesolewal aastal ja edaspidi määratawad krediidid muudetakse toetuslaenu fondiks, mille tagasimaksudest, protsentidest ja wiiwustrahwidest jälle uutele awatawatele koolidele ja katsejaamadele toetuslaenu wõiks anda.

Laenu tähtaeg, kui ka laenuprotsentidest toetussummade määramine kawatsetakse kindlaks määrata koolimajade ehitusfondi seaduse („Riigi Teataja“ nr. 60/61 — 1922 a.) kohaselt. Laenuprotsendi suurus kawatsetakse määrata 2—4%.

Lisa nr. 87.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

põllumajanduslikkude kutsekoolide ja katsejaamade riikliku toetuslaenu fondi seadusele.

(Ühine Wabariigi Walitsuse seletuskirjaga.)

Lisa nr. 88.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

TSIWIIL-KOHTUPIDAMISE KORRA MUUTMISSEADUS KOSTJA WÄLJAKUTSE JA OKSJONI ASJUS.

Tsiwiil-kohtupidamise seaduse §§ 58, 58¹, 150, 151, 155, 293, 295, 296, 726, 728 ja 1156¹ pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

§ 58. Nõudekirja järele kutsub rahu-kohtunik kostja kohtusse kas kutsekirjaga, kui tema asukoht nõudja poolt on teada antud, ehk kuulutuse läbi ajalehtedes juhtumustel, mis § 293 ette nähtud.

§ 58¹. Kohtukutset kuulutuse läbi toimetatakse §§ 294, 295, 296, 297, 298, 301, 302 ja 309—311 järele.

§ 150. Kohtu tagaselja otsuse ärakiri saadetakse kostjale saatekirjaga. Kui tagaselja otsus on tehtud kostja wastu, keda kuulutuse läbi kohtusse kutsuti ja kui otsus pole eeltäitmisele pööratud, siis kuulutatakse kohtu resolutsioon „Riigi Teatajas“.

§ 151. Kahe nädala jooksul tagaselja otsuse ärakirja kostjale kätteandmise päewast arwates on tal õigus rahukohtuniku poole pöörata palwega nõudjat wälja kutsuda ja asja uuesti läbi waadata. Kui kohtu tagaselja resolutsioon on „Riigi Teatajas“ kuulutatud (§ 150), siis wõib kostja nimetatud palwega kohtusse pöörata kahe nädala jooksul selle kuulutuse päewast.

§ 155. Appellatsiooni kaebuse sisseandmise tähtaeg kohtu esimese tagaselja otsuse peale arwatakse nii nõudjale kui kostjale, kas sellest ajast, mil kostja tegelikult tagaselja otsuse ärakirja kätte sai, wõi sellest ajast, mil kostjale otsusetäitmise kutse üle anti, kui see enim sündis. Kui kohtu tagaselja resolutsioon on „Riigi Teatajas“ wälja kuulutatud (§ 150), siis arwatakse appellatsiooni kaebuse sisseandmise tähtaeg resolutsiooni kuulutuse päewast „Riigi Teatajas“. Kui kohtu tagaselja otsuse peale sisseantud kaja tagajärjel on uus kohtuotsus tehtud, siis arwatakse selle peale sisseantawa kaebuse tähtaeg üldalustel — otsuse wäljakuulutamise ajast.

§ 293. Kostja, kelle elukohta nõudja ei wõi kohtule üles anda, kutsutakse kohtusse kuulutuse läbi ajalehtedes. Samuti kutsutakse kohtusse kostja, kui ta elukoht on riigis, kuhu kutse saatmine kohtuliku läbikäimise konwentsiooni puudusel wõi muil põhjustel wõimatu.

§ 295. Kohtukutse kuulutatakse „Riigi Teatajas“ ja ühes suuremas eraajalehes kohtu asukohal kolm korda, mitte wäheha, kui kolmenädalase waheajaga.

§ 296. Kohtuminister määrab kindlaks ja awaldab sellest iga aasta lõpul „Riigi Teatajas“, missugustes eraajalehtedes kohtud järgmise aasta jooksul kuulutusi (§ 295) peawad awaldama.

§ 726. Kohtu tagaselja resolutsioon kostja wastu, kelle elukohta nõudja ei wõinud üles anda wõi kelle elukoht riigis, kuhu otsuse ärakirja saatmine wastawa konwentsiooni puudusel wõi muil põhjus-

tel wõimatu, kuulutatakse „Riigi Teatajas“, kui otsus pole eeltäitmisele pööratud.

§ 728. Kaja sisseandmise tähtaeg arwatakse tagaselja otsuse ära kirja kostjale kätteandmise ajast wõi sest ajast, mil temale täitmise kutse üle anti, kui see ennem sündis. Kui kohtu tagaselja resolutsioon on „Riigi Teatajas“ kuulutatud (§ 726), siis arwatakse kaja sisseandmise tähtaeg resolutsiooni kuulutamise päewast.

§ 1156¹. Kes oksjonist osa wõtta tahab, on kohustatud kohtusse ehk oksjoni toimetajale kohtupristawile sisse maksuma kautsjoniks ühe kümnendiku waranduse hinnatud wäärtusest wõi sellest summast, millest enampakkumine algab, kui wiimane on suurem waranduse hinnatud wäärtusest.

Lisa nr. 89.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

tsiwiil-kohtupidamise korra muutmiseadusele kostja wäljakutse ja oksjoni asjus.

Käesolew seadus käsitab: 1) küsimust, kuidas kohut käia kostjaga, kelle elukoht nõudjale ei ole teada ehk on teada, kuid puudub wõimalus temale kohtukutset kätte toimetada ja 2) muudab oksjonipidamise korda kinniswarade peale.

1. Mis puutub esimesse küsimusse, siis peab ära tähendama, et pärast ilma sõda ja rewolutsiooni on suurenenud nõuete arw, kus kostja asukoht nõudjale teadmata ehk ka teada on, kuid ei ole wõimalust temale kohtukutset saata. Wiimaste juhtumiste arw on omalt poolt wõrdlemisi suur ja tekkinud sellest, et riigid ei ole peale sõda ja rewolutsiooni weel jõudnud juriidilist wahekorda kohtuliku läbikäimise suhtes lepingu näol luua. Sellepärast on praegu mõnede riikide wahel tegelik läbikäimine kohtu asjus wastastikusel alusel olemas, kuid paljude riikidega sarnast läbikäimist meil sennini ei ole suudetud luua, kuna tegelikus elus suur tarwidus olemas on üht ehk teist wiisi abinõu leida. Sarnaseks abinõuks oli tsiwiil-kohtupidamise seaduses tema maksmapanemisest 1864 a. saadik ette nähtud kutsekord kuulutuse teel ajalehtedes, kuid see kord oli ette nähtud ainult neile juhtumistele, kui nõudjal kostja elukoht teadmata oli, kusjuures

kuulutamist ajalehtedes tarwitati mitte ainult kohtusse kutsumisel, waid ka tagaselja tehtud kohtuotsuse seadusjõusse wiimiseks (§§ 726—728, 1864 a. redaktsioonis). Siiski ei jäänud Wene seadus 1864 a. ülesseatud korra juurde nähtawasti sellepärast, et kuritarwitused olid sel wiisil laialt wõimalikud ja 1878 a. kaotati ära § 728 lõpp, mille järele tagaselja otsuse peale sisseantawa kaja sisseandmise tähtaeg loeti kuulutuse päewast ja ühtlasi pandi § 737 juurde uus 5-es punkt, mille järele kohus eeltäitmist oli kohustatud andma ka neil juhtumistel, kui tagaselja otsus oli tehtud kostja wastu, kes kuulutuse teel oli kohtusse wälja kutsutud. Sellega oli nõudjale täitmiswõimalus antud ja ühtlasi kostjale kaja ja appellatsiooni kaebtuse esitamiswõimalus piiramata aja kestwusel — kahe nädala ehk ühe kuu jooksul ihmumise päewast arwates, kuid § 726 jäi päris asjata püsima.

1890 a. muudeti weel seda korda nõudja õiguste kitsendamise suunas, nimelt: § 737 juurde 1878 a. lisatud p. 5 kaotati ära ja selle asemele seati sisse § 737¹, mille järele kohtule wõimalus anti eeltäitmist ka siis anda, kui otsus tagaselja oli tehtud. Nii oli siis endine korrajäreline kohustus õiguseks ehk wõimaluseks ümber muutunud ja sellega kohtule ka õigus ja wõimalus antud otsust, mis tagaselja tehtud, kuid kostja wastu, keda kuulutuse järele kohtusse kutsuti, eeltäitmisele mitte pöörata.

1912 a. juhiti tähelpanu selle peale, et § 726 püsimine on päris sihita ja kaotati tema ära.

Nii oli 1890 aastast senni wõimalik nõuet sisse anda ja kohtu esimeses astmes nõudmise wäljamõistmist saawutada, kuid protsess jäi peale seda seisma ja sissenõudmise wõimalust ei olnud ka, kui kohus eeltäitmist ei andnud.

Eeltähendatud küsimuse ewolutsioon 60 aasta jooksul sündis selgesti selles suunas, et kostjalt mitte wõimalust wõtta tema wastu tagaselja tehtud kohtuotsuse peale kaebada, kuid siiski kärbiti 1914 a. seda kaebamise wõimalust neil juhtumistel, kui kohtuotsus sai kostja äraolekul täide wiidud: § 967¹⁰ lubab seda ainult kolme aasta jooksul, täitmise ajast arwates.

Wõib olla, ehk meil ka oleks wõimalik olukorraga, mis meie Wenelt saime, leppida, kui meil neid paragrahwe tuleks ainult waranduslikkudes nõudeasjus tar-

witada. Nüüd on aga „Riigi Teatajas“ nr. 33/34 — 1923 a. väljakuulutatud kohtupidamise kord abieluasjus ka üldise kohtupidamise korra alla tsiwiilasjus üle wiidud, mispärast kostja kohtusse kutsumist kuulutuse teel ka neis asjus ja veel rohkem kui üldtsiwiilasjus tuleb toimetada, meele pidades, et nende iseloom eeltäitmise andmist koguni ei lubagi. Nii jääwad meil abieluasjus kõik nõudja kasuks tehtud esimese astme otsused ripuma, kui kostja kuulutuse läbi kohtusse on kutsutud, sest kaja ja appellatsiooni sisseandmise tähtaeg ripub ära kostja isiklikust ilmumisest kas kohtusse ehk niiviisi, et temale wõiks tagaselja otsuse ärakirja kätte toimetada. Et sarnane seisukord päris wõimatu on, tuleb meil korra juurde tagasi pöörata, mis Wenemaal 1864 a. maksuma pandi, kuid kahe muutusega: a) et kuulutuse teel kostjat kohtusse kutsuda wõib ka siis, kui temale kutse saatmise wõimalust seaduses ettenähtud korras pole, olgugi et ta elukoht nõudjal teada on ja b) et tagaselja otsused saawad välja kuulutatud ainult siis, kui eeltäitmist kohus pole andnud.

Kuulutamise kord on seaduses weidi muudetud: a) Wene seaduses ettenähtud Saksa ja Wene lehe asemel on wõetud Eesti ajaleht kohtu asupaigas ja b) kohtukutset kuulutatakse samuti kolm korda, kuid mitte üksteise järele ilma waheajata, waid kolmenädalise waheajaga. Need muudatused on tingitud sellest, et kostjale laiemat wõimalust anda tema wastu tõtetud protsessist teadet saada.

II. Peale selle on käesolewas seaduses ette wõetud tsiwiil-kohtupidamise seaduse § 1156¹ teksti muutmine, missugune paragrahw 1913 a. Wenemaal maksuma pandi redaktsioonis, mis Wene oludele wastaw oli, kuid meie kohta § 1871 ettenähtud erikord on sel ajal tähele pänemata jäänud. Wenemaal hakkas ikka enampakkumine hindamise summast, kuigi eelõigustatud wõlgade arw kinniswara peal oli suurem, kuid meil on § 1871 ette nähtud, et enampakkumine hakkab sellest neist kahest summast, mis teisest suurem.

Kuritarwitamiste ärahoidmiseks neil juhtumistel on waja nõuda, et kautsjon saaks sisse makstud selle summaga kokukõlas.

Lisa nr. 90.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

kostja kohtusse kutsumise ja tagaselja otsuste täitmise korra muutmise seadusele.

Walitsuse eelnõus tegi üldkommissjon terve rea redaktsioonilisi parandusi ning peale selle järgmised sisulised parandused:

Walitsuse poolt oli kawatsetud kuulutada ajalehtedes ainult need tagaselja resolutsioonid, mis kohtu poolt ei olnud pööratud eeltäitmisele (§§ 150 ja 726). Üldkommissjon leidis, et tuleksid kuulutuste teel awaldada kõik tagaselja resolutsioonid, ja tegi nimetatud paragrahwides wastawad parandused.

Walitsuse eelnõus oli ette nähtud, et kuulutada tuleb peale „Riigi Teataja“ veel ühes suuremas eraajalehes kohtu asukohal ja nimelt mõlemas lehes kolm korda. Üldkommissjon leidis, et ei ole otstarbekohane kuulutada kolm korda ja siduda kuulutamist kohaliku ajalehega, waid tuleb kuulutada ainult üks kord kumbagis lehes ja et kuulutada tuleb peale „Riigi Teataja“ ühes suuremas igapäew ilmuwas eraajalehes kohtuministri määramise järele, ilma koha ära tähendamata. Üldkommissjon tegi wastawad parandused § 293.

Edasi leidis üldkommissjon tarwilikuks seadust täiendada uue § 835¹ ja temale juurde lisada II osa. § 835¹ seadusesse üleswõtmine oli tarwilik sel põhjusel, et wõimaldada neile kostjatele, kes ajalehtedes kuulutuseteel awaldatud tagaselja otsust ei ole teada saanud, kaebada selle otsuse wastu veel kolme aasta jooksul. Käesolewa seadusega on tagaselja otsuste täitmine kostjate wastu, kelle elukoht teadmata, ja nende otsuste seadusjõusseastumine tehtud wõrdlemisi õige kergeks; korrektiwiiks selle wastu oligi tarwis seadusesse üles wõtta § 835¹. Teise osa juurdelisamine oli tarwilik selleks, et wõimaldada käesolewa seaduse käsitamist ka neis lõpetamata asjus, mis kohtule on sisse antud enne selle seaduse maksmahakkamist.

Lõpuks oli walitsuse eelnõus seadusesse üles wõetud veel § 1156¹. See paragrahw käib koguni teise asja kohta, nimelt liikumata waranduste müügi kohta enampakkumise teel. Üldkommissjon ei arwanud mitte kohaseks ühte seadusesse üles wõtta mitu, täiesti üksteisest lahus

seiswat küsimust ja heitis sellepärast selle viimase paragrahwi eelnõust välja.

Muis asjus ühineb üldkommisjon walitsuse motiividega.

Üldkommisjon esitab Riigikogule eelõu wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 91.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

EESTI WABARIIGI JA SAKSA RIIGI WAHEL ILMASÕJA TAGAJÄRJEL TEKKINUD NÕUDMISTE ÕIENDAMISE KOKKULEPPE KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti wabariigi ja Saksa riigi wahel ilmasõja tagajärjel, iseäranis Saksa sõjawägede wiibimisest Eesti wabariigi territooriumil, tekkinud nõudmiste õiendamise kokkulepe, mis sõlmitud Tallinas, 27. juunil 1923 a., tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Kokkuleppe tekst awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 92.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Eesti wabariigi ja Saksa riigi wahel ilmasõja tagajärjel tekkinud nõudmiste õiendamise kokkuleppe kinnitamise seadusele.

Eesti-Saksa okkupatsiooniaegsete arwete õiendamise küsimus tõusis juba päewakorrale Saksa vägede Eestist lahkimise ajal ning leidis wäljendust nõndanimetatud „Üleandmise lepingu“ § 7, kus muuseas tähendatud, et „sissewõetud tollimaksud käiwad üldisesse lõpuarwesse“ („Riigi Teataja“ nr. 1 — 27. XI. 1918). Selle küsimuse juurde tuldi mitte ainult wälis- kuid ka sisepoliitikas korduvalt tagasi, kusjuures siis uus küsimus üles tõusis, nimelt, kuidas tuleb kwalifitseerida sakslaste Eestisse tulekut weebruaris 1918 ning kas wõib seda „occupatio bellica“ nimetada wõi lihtsalt „faktiliseks maaletulekuks“, see tähendab kahe sõdiwa riigi vägede tulekuks neutraalriigi territooriumile. Küsimuse otsustamisest olenes, missugused õigused sakslastel olid juriidiliselt Eestis olewate weneaegiste

waranduste kohta. See küsimus anti Wabariigi Walitsuse otsuse, 20. XI. 1920, põhjal juriidilise komisjoni otsustada, õigemini arutada. Komisjoni arwamisest 13. aprillist 1921 a., weel enam aga neist wäidetest, mis selle küsimuse kohta Wabariigi Walitsusele wälisministri (20. aug. 1921) ning kohtuministri (13. sept. 1921) poolt esitati, wõis järeldada, et küsimuse otsustamine juriidilisest seisukohast wõib tõeliselt lahku minna selle küsimuse otsustamisest poliitika seisukohast, ning arwesse wõttes, et arwamine, nagu ei oleks sakslased okkupantidena Eestisse tulnud, juriidiliselt, kõige rohkem wäljaspool, suuremaid waidlusi välja kutsuda oleks wõinud, oleks kahtlane, kas Eestil korda oleks läinud just Saksamaa suhtes Eestile soowitawat poliitilist seisukohta mitte ainult läbi wiia, waid isegi kaitsta. Just sellepärast, et küsimus peaaegu kogu 1921 a. jooksul weel Eesti enda walitsus-asutuste arutada oli, tuli läbirääkimisi asja lahendamise sihis tuntawalt edasi lükata.

Esimese sammuna sel ala, ehk õigemini tõsise läbirääkimiste alusena wõiks nimetada läbirääkimisi, mis Genuas härra minister Westel'i ja Saksa wälisminister Rathenau wahel erateel peeti ja mille wäliseks tagajärjeks oli otsus, — küsimuse, nii pea kui wõimalik, ametlikult arutusele wõtta, selleks mõlemalt poolt erikomisjoni määrates. Rathenau surmamise tagajärjel tuli läbirääkimiste algust weel wähe edasi lükata ning alles septembrikuul (1922 a.) asuti Berliinis tööle, kus Eesti poolt esines komisjon järgmises koosseisus: Eesti saadik Saksamaal härra Menning, siseministri abi härra E. Kübarsepp, wälisministeeriumi majandus-juriidilise osakonna juhataja härra Wirgo (neljandal komisjoni liikmel rkl. M. Martna'l oli kahjuks wõimatu olnud teiste tööde tõttu neist läbirääkimistest osa wõtta). Peale nende wõttis osaliselt läbirääkimistest osa weel tolaeagne wälisminister härra A. Piip, kes koju sõidul rahwasteliidu täiskogu III istungjärgult parajasti Berliinis wiibis.

Berliini läbirääkimiste ülesandeks oli küsimust selgitada ning wõimalustmööda teatawate põhimõtete suhtes kokku leppida. Esialgselt nõudmiste summasid puudutamata jättes teatati Eesti esitajate poolt sakslastele, et Eesti poolt esitatawaid nõudmisi wõiks jaotada nelja liiki, nimelt: 1) riiklikud nõudmised, 2) kogukondade nõudmised, 3) nõudmised wäljamaksmata tööliste palkade kohta ning

4) eraisikute nõudmised. Edasi teatati, et kogukondade nõudmised 2—3 miljoni kuldrublani ulatawad, kuna eraisikute nõudmised, kuhu ka tööliste palgad juurde arwatud, umbes 25 miljonit wälja teewad. Kõigesuurema grupi moodustawad riiklikud nõudmised, mis kolme ossa jaotatud; a) Saksa wägede poolt tehtud kahjud, b) enamlaste poolt tehtud kahjud ning c) Eesti osa Wenemaa heaks langewatest reparatsiooni-summadest. Siinjuures tähendati kohe, et esimene osa Eesti poolt umbes 225 miljoni kuldrubla suuruses arwestatud (missugune summa suurus dokumentaalselt põhjendamata jäi), kuna eelpool tähtede „b“ ja „c“ all nimetatud nõudmisteasjus kokku lepiti nende kui poliitilise iseloomuga küsimuste juurde mitte enam tagasi tulla. Wiimase aluseks wõiks ette tuua järgmine deklaratsioon, mis wälisministri poolt esitati: „Enamlaste poolt Eestis tehtud kahjudetasumise kohta küsis Eesti walitsus omal ajal liitriikidelt, kelle maksta need kahjud jääwad ja sai liitriikide sõjawägede ülemjuhatajalt Foch'ilt telegraafilise wastuse, et need kahjud Saksamaa kanda peawad jääma. Versailles'i lepingu põhjal on Eestil, kui endisel Wenemaa osal, õigus nendest reparatsioonidest osa saada, mis Saksamaa Wenemaale peab maksuma. Seda Eesti õigust koteeritakse rahwuswaheliselt ja Eesti walitsusele on Prantsuse ärimeeste gruppide poolt ettepanekuid tehtud selle õiguse arwel meie krediitidid anda, kuid ma wõin öelda, et Eesti walitsus neid ettepanekuid mitte wastu pole wõtnud, sest et tal nõu on Saksamaaga sõbralikku wahekorda jääda ning sest et ta arwesse on wõtnud Saksamaa praegust rasket majanduslikku seisukorda“. Seda ära kuulates palus Saksa rahaministeeriumi esitaja arwesse wõtta, et „eksiarwamiste eest hoidmiseks pean oma kohuseks teatada, et Saksamaa ei tunnista Wene ja piiririikide õigust reparatsioonide peale ega wõi sellepärast aktsepteerida sellel õigusel põhjenuwaid nõudmisi. Ka meie peame seda poliitiliseks küsimuseks ega tahaks sellepärast seda enam puudutada“. Selle järeldusena tuli küsimus lahtiseks jätta, mis järgmiselt härra Menning'i poolt kokku wõeti: „Meie oleme neid küsimusi sellepärast puudutanud, et meie walitsusel esialgul õigust pole neid arweid ilma millegita annulleerida, kuid ka meie ei tahaks nende juurde enam tagasi tulla, lootes, et meil korda läheb arweteõiendamiseks mõlemale poolele sõbralikult wastuwõe-

tawat teed leida“. Mis Saksa nõudmiste puutub, siis nimetati Saksa esitaja poolt samuti esialgul umbkaudselt 220—240 miljonit kuldrubla, kuid wähe hiljem palusid sakslased weel samal koosolekul arwesse wõtta, et nende poolt ülesantud summa kuldrubla des, mitte kuldrubla des oli mõeldud. Mis sakslaste arwete liikidesse puutub, siis jaotati need järgmiselt: 1) sõjaministeeriumi arwe mahajäetud waranduste kohta, 2) mere-ministeeriumi arwe, 3) maawalitsemise arwe, 4) raudteearwe, 5) mitmesugused eriarwed ning 6) arwe Eestisse jäetud laewade kohta. Arusaadaw, et arwete sisu selgitamiseks Eesti poolt rida küsimusi ette pandi, millest ette tuua tuleks:

Eesti küsimine: Kas on maawalitsemise peale antud summadest maha arwatud summad, mis Saksa wõimude poolt tolli- ja muude maksudena sisse wõetud ning kas on nendesse sisse wõetud summad, mis okkupatsiooniajal loodud asustele antud.

Sakslaste wastus: Maksude näol sissenõutud summad olewat arwestatud ning arwettesse sisse wõetud ainult need summad, mis maawalitsemise peale tegelikult wälja antud, kuid Saksa wägede ülespidamise kulud Eestis wiibimise ajal olewat arwestamata.

II. Eesti küsimine: Kas „Rücklassgüter“ all ainult need arwesse wõetud, mis Eesti wõimude üle antud, wõi on arwestatud kõik Eestisse mahajäetud warandused.

Sakslaste wastus: Saksa arwettesse on ainult dokumenteeritud andmeid sisse wõetud; kwiitungid ja tarwilikud protokollid on meil (Saksamaal) olemas.

III. Eesti küsimine: Kuhu on „Roha“ nõudmised paigutatud.

Sakslaste wastus: Roha nõudmised on paigutatud riiklikkude nõudmiste hulka.

Edasi selgus, et laewade nimestikus, mis Saksamaa Eestile arwesse pannud, leiduwad ka niisugused, mis meie poolt Saksa arwele arwestatud, nii et kumbki pool ühe ja sellesama laewa omandusõiguse küsimust oma kasuks otsustas. Mis puutub arwete dokumentaalsesse tõendustesse, siis ei olnud wõimalik nende läbiwaatamisele asuda, sest kumbki pooltest ei arwanud end ettewalmistuse tööga walmis olewat, mis Eesti poolt ka täiesti wabandataw, arwesse wõttes, et Eesti delegatsioonil wõimatu oleks olnud kogu

materjaali Berliini wiia. Mis puutub küsimuse juriidilisse selgitamisse, siis läksid arwamised põhjalikult lahku, kuna Eesti poolt ettetoodust näha „occupatio bellica“ vastu waieldi, millest sakslased kuidagi lõpulikult loobuda ei tahtnud. Lõpuks lepitati kokku waidlustest loobuda ning küsimus praktika seisukohalt võimalikult kiirelt lahendada. Ühtlasi selgus, et wist ainukene võimalus küsimust rahuloldawalt lahendada, oleks wastastikusel alusel oma nõudmistest loobuda, kuna ette wõis näha, et waewalt võimalik oleks põhimõttelistes küsimustes kokkuleppele jõuda. Nii jäigi küsimus septembris 1922 a. pooleli ja Eesti delegatsioon sõitis koju ainult eelkirjeldatud andmeid kaasa tuues.

Järgnewa pooleaasta jooksul seisis küsimus surnud punktil, mis osaliselt sellega seletataw, et Wabariigi Walitsus ei soowinud läbirääkimisi wäljaspool Tallinna pidada, sest et kõik küsimuse kohta käiw materjaal sinna oli koondatud. Ainult peale selle, kui kokku oli lepitud, et mõlemad pooled üksikute nõudmistele kohta käiwa tõendusmaterjaali läbiwaatamisest loobuwad (mis tehniliselt wäga raske, kui mitte täiesti wõimatu oleks olnud, nii näiteks oli Eestis 16.000 eraisikute nõudmist registreeritud) ning et läbirääkimise kohaks Tallinn saab, saawutati võimalus tööd uuesti alustada, mis ka aprillis sündis. Et läbirääkimise kohaks nüüd Tallinn oli, siis oli tarwilik Eesti komisjoni koosseisu muuta. Berliini Eesti saadik härra Menning'i asemele määrati komisjoni liikmeks wälisministeeriumi juriidilise osakonna juhataja kohustetäitja härra Poom. Peale selle wõtsid Eesti poolt läbirääkimistest ekspertidena osa härra kolonel Reek ja kolonel Reiman ning siseministeeriumile alluwa sõjakahjude hindamise peakomisjoni esimees härra Lepp.

Mis Saksa esitajatesse puutub, siis kuulusid Saksa walitsuse nimetatud komisjoni Saksa wälisministeeriumi nõunik härra dr. Grull, Saksa esitaja Eestis dr. Hentig ning saatkonna sekretäär härra dr. Jung.

Et Riigikogu wäliskomisjoni liikmetele lähemat tutwunemist materjaaliga võimaldada on käesolewale seletuskirjale mõlema poole poolt teineteisele sisseantud arwed, kui ka nende seletuskirjad juurde lisatud. Neist andmetest on näha, et Eesti poolt nõudmistele üldsumma kuni 192 miljoni kuldrubla ulatab, millest suurema

jao moodustawad riigi nõudmised, kuna ainult — umbes — 30.000.000 kogukondade ja eraisikute nõudmised on. Sakslaste poolt ette pandud arwed tõusid kogusummas 580 miljoni kuldmargani, kusjuures üksikuid nõudmisi lähemalt põhjendati wastawas seletuskirjas. Käsitades esialgselt ainult Saksa nõudmistele aluseid tuleks tähendada, et need enam-wähem põhjendatud, kuid et nendest tuleks tingimata eraldada summad, mis arwetes punktides: A. I. 2 b, c, 6 ning B. II ja III paigutatud ning mis üldsummas 160.000.000 moodustawad. Siinjuures tuleks tähendada, et selle summa arwestamatajätmise korral mõlemate poolte nõudmised ühesugused oleks olnud. Kuid sellest ei saa sugugi järeldada, et nende summade mahakustutamiseks sakslaste nõusolek saawutati. Wõib öelda, et wähepunkte leidub, millede arutamisel niihästi aluse kui ka summa suuruse kohta kokkuleppele jõuti, sest seal, kus põhimõttelist kokkulepet ei saawutata, ei saa ka selle järeldustes kokkuleppele jõuda; et aga küsimuse juriidiline lahendamine lahtiseks jäeti, selle peale on juba eelpool tähendatud. Iseloomustawa nähtusena wõiks näiteks nimetada asjaolu, et peale seda, kui otsustati nõudmistest wastamisi loobuda, esinesid sakslased kokkuleppe kawaga, kus artikli 2. järgmist paigutatud:

„Die in den estnischen Hoheitsgewässern liegenden Wracks deutscher und estnischer Schiffe werden einer Bergungsgesellschaft zur Hebung überlassen. Der Reinerlös aus dem Verkaufe des gehobenen Materials wird beiden Regierungen zu gleichen Anteilen überwiesen“.

Arusaadaw, et see artikkel meie poolt muidugi ei aktsepteeritud, nii et sakslased selle artikli sissewõtmisest loobusid. Nii siis on võimalik arwata, et Eesti arwamine, et nimetatud laewad meie omaks peawad jääma, Saksa poolt nüüd kaudselt tunnistatud, kuid ka siin walitseb lahku minek õiguse omandamise aja suhtes. Nimelt arwawad sakslased, et nemad loobuwad laewadest arwete õiendamise teel, kuna meie seisukoht on, et kõnealolewad laewad ka enne lepingu sõlmimist Eesti omandused olid ning selleks ka jäid. Seda seisukohta wõiks kõigeparemini pildistada, küsimus, mis nende päewade sees (septembrikuul) laewa „Magdeburgi“ kohta tekkinud. Nimelt kawatsesid meie wõimud, teiste Eesti wetes uppunud laewade hulgas ka „Magdeburgi“ keret

enampakkumisel müia, mille puhul välisministeeriumile nüüd sakslaste poolt märgukirjaga teatati, et Saksa walitsus „Magdeburgist“ ainult arweteõindamise lepingu põhjal loobunud ning sellepärast protesteerib ta müümise wastu, kui see enne lepingu jõusseastumist kawatsetakse.

Teiselt poolt ei saa eitada, et selguseta olukord Eesti-Saksa wastastikuste suhete peale soowimata mõju awaldab ning et välispoliitiliselt tükiküsimuse lahendamine wastuwaidlemata tähtis on. Mis nüüd kokkuleppe majanduslikku külge puutub, siis tuli arwesse wõtta, et isegi siis, kui oleks otsustatud iga üksiku nõudmise läbiwaatamisele asuda, oleks waewalt wõimalik olnud kokku leppida ning et peale seda tehniline töö oleks nõutanud terve rea aastaid. Ei saa ka eitada, et Saksamaa on siiski suure hulga sõjamoona Eestisse toonud ning siia jätnud, mille muretsemine meile 1919 a. muidu väga raske oleks olnud.

Kõik seda silmas pidades, jõudis Wabariigi Walitsus arwamisele, et küsimuse lahendamine nõudmiste wastastikuse mahakustutamiseega Eestile mitte ainult soowitaw, waid ka kasulik oleks, seda enam, et lootus, sakslaste käest midagi saada, minimaalne on ning et Eesti pealegi tõenduste läbiwaatamise juures isegi kaotaja pool oleks wõinud olla. Siinjuures lepitati kokku, et wastastikune loobumine mitte ainult riiklikkude nõudmiste kohta ei käi, waid ka kõigi nende nõudmiste kohta, mis ühel riigil ehk tema kodanikkudel teise riigi wastu olemas, niipalju kui nende nõudmised ilmasõja ajal ja tema järeldusel tekkinud. Õige on, et selle tagajärjel tuleb Eesti riigil oma kodanikkude nõudmiste rahuldamist enda peale wõtta ehk seda küsimust eriseaduse teel lahendada, kuid wõrreldes mõlemilt poolt ette pandud eraisikute nõudmiste suurust, selgub, et kasu wist Eesti pool on. Siinjuures tuleb silmas pidada, et kuigi rekwireerimise ja sõjakahjudehindamise komisjon need arwed õigustatuks tunnistanud on, on ta arwamisest wälja läinud, et need sakslaste kanda jääwad ja sellepärast saagedasti nõudmiste alusena ainult wormilisi tõendusi aktsepteerinud. Nüüd, kuna need summad Eesti riigi kanda jääwad, on aga rewideerimine tarwilik ja wõimalik, sest seaduse järele jääb komisjoni otsuste kinnitamine Wabariigi Walitsuse hooleks ning mõned üksikud juhtumised wälja ar-

watud, on kõik nõudmised Wabariigi Walitsusele kinnitamiseks esitamata, nii et nende rewideerimine täiesti wõimalik on. Selle tagajärjel wõib eraisikute nõudmiste üldsumma lõpuks tuntawalt wäheneda ning kui arwesse wõtta weel meil sennini makswat ametlikku kursi Wene rubla ümberarwamise Eesti markadesse, siis on selge, et see tuntawalt nõudmiste suuruse peale mõjub. Nõudmiste suuruse wähenemise tegurina on ka see asjaolu, et need hinnati küll 60 miljoni marga peale, kuid sakslastele ette pandud arwe rehken-dati umbes 20 miljoni kuldrubla suuruses wälja, ümberarwamise aluseks wõttes ametlikku kursi, mis sakslased ise Eestis maksma pannud. Mis nüüd sakslastele antud wastuskirja puutub, siis käsitab ta kaht küsimust: arusaadaw, et kuna Wabariigi Walitsus seisukohale on asunud, et Wene walitsuse poolt Tartu rahu-lepingu põhjal saadud aktsiad teatawatel alustel endistele omanikkudele kätte anda tuleks, siis on loomulik, et Saksa kodanikud oleksid mitte halwemasse seisu-korda seatud, kui teiste välisriikide kodanikud, peale selle ei ole küsimus sugugi Saksa wägede Eestis wiibimisega seotud. Sellega ei ole aga walitsus mingisuguseid kohustusi enda peale wõtnud, ning küsimus lahendatakse tulewase seadusega sel teel, nagu ta Riigikogu poolt kinnitatakse. Mis nüüd Waldhofi aktsiaseltsi wabriku kohta käib, siis tuleb ka see küsimus loomulikult üldisel teel lahendada. Aktsiaseltsi warandus, mis praegu hoolekande all, langeb nende kätte, kelle omad seltsi aktsiad on. Küsimuse käesolewal juhtumisel wõtsid sakslased ülesse, sest nendele teatati omalajal, nagu arwaks Eesti walitsus wabriku riigi omanduseks, mille põhjuseks arwamine oli, nagu oleks sakslased Wene enamlaste poolt selle wabriku eest watawa tasusumma saanud; kuid sennini, olgugi, et Bresti rahulepingu ajast juba üle wiie aasta möödas on, ei olnud Wabariigi Walitsusel sellekohaste tõenduste kättesaamine wõimalik, ning waewalt ongi see ka edaspidi wõimalik.

Eelpool ettetoodud alustel saawutatud kokkuleppega oleks siis lahendatud üks suurematest tükiküsimustest, mis weel Eesti wabariigi rajamise ajast tekkinud ning sellepärast tuleb kokkuleppe ratifitseerimist, mille tagajärjel leping jõusse astuks, soowitawaks ning tarwilikuks pidada, eestkätt välispoliitika seisukohalt.

Lisa nr. 93.

Wäliskomisjoni ettepanek.

EESTI WABARIIGI JA SAKSA RIIGI WAHEL ILMASÕJA TAGAJÄRJEL TEKKINUD NÕUDMISTE ÕIENDAMISE KOKKULEPPE KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti wabariigi ja Saksa riigi wahel ilmasõja tagajärjel, iseäranis Saksa sõjawägede wiibimisest Eesti wabariigi territooriumil, tekkinud nõudmiste õiendamise kokkulepe, mis sõlmitud Tallinnas, 27. juunil 1923 a. tunnustatakse kinnitatuks.

Kokkuleppe tekst awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. Käesolewa seaduse § 1 nimetatud kokkuleppe põhjal Eesti wabariigi poolt ülewõetaw kohustus, tasuta Saksa riigi wastu sihitud eraisikute nõudmisi, mis tekkinud ilmasõja tagajärjel, iseäranis Saksa sõjawägede wiibimisest Eesti wabariigi territooriumil, toimetatakse ulatuses ja korras, mis kindlaks määratakse iseäralikus selleks ostarbeks wäljaantawas eriseaduses.

Lisa nr. 94.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

Eesti wabariigi ja Saksa riigi wahel ilmasõja tagajärjel tekkinud nõudmiste õiendamise kokkuleppe kinnitamise seadusele.

Eesti wabariigi ja Saksa riigi wahel ilmasõja tagajärjel tekkinud nõudmiste

õiendamise kokkuleppe kinnitamise seaduse wastuwõtmise tunnustas Riigikogu wäliskomisjon poliitiliselt soowitawaks samadel põhjustel, mis Wabariigi Walitsuse seletuskirjas esile toodud.

Kuid arwesse wõttes, et käesolewa seaduse § 1 wastuwõtmisega wõtab Eesti riik oma peale suurema summa rahalisi kohustusi, nimelt Saksa riigi wastu sihitud eraisikute nõudmised, mis tekkinud ilmasõja tagajärjel, anti käesolew seadus wäliskomisjoni ettepanekul Riigikogu juhatusel poolt rahaasjanduse komisjoni seisukohawõtmiseks.

Rahaasjanduse komisjon leidis, et ülewõetaw kohustus tuleks teostada harilikus korras samade põhimõtete järele ja samadel alustel, kui 1919—1920 a. wabandussõjas tekkinud kahjud Eesti kodakondsuses olewate eraisikute ning kahjusaaamise ajal Eestis tegutsewate seltside suhtes, jättes omawalitsuste kahjutasunõudmised kõrwale, sest wõimatu oleks kindlaks teha, kuiwõrd on meie omawalitsuste kahju sellest tulust suurem, mida nendel okkupatsiooniajal mitmesugustel aladel, muuseas ka rahalistes summades, kätte langes. Wõib koguni oletada, et tulu oli suurem.

Kahju tasumine toimetatakse harilikus korras, kusjuures nõudmised, mis on esitatud mitte Eesti markades, waid mõnes teises rahaüksuses, tuleb rahuldada kursi järele, mis selleks puhuks Wabariigi Walitsuse poolt kindlaks määratakse.

Wabariigi Walitsusel on õigus käesolewa seaduse § 2 elluwiiamiseks määrusi wälja anda.

